

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

6. Sınıf

Ders Kitabı

Yazarlar

Dr. Osman CİNGÖZ

Ali ÇİFTÇİ

Gülden DEMİR

Şeyma ÖRNEK

Talip ORHAN

DEVLET KİTAPLARI

Kitabın Basıldığı Matbaa Adı, 2025

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör

Prof. Dr. Mehmet KORKMAZ

Çoklu Ortam Tasarımcısı

Mehmet Mecnur DAĞ
Yüstra USLU

Dil Uzmanı

Harun AYDIN
Talip USLU

Görsel Tasarımcı

Çağdaş GÜLMEZ
Oğuz DOĞRUTEKİN

Program Geliştirme Uzmanı

Dilek BERBER

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Şebnem YILMAZ ÖZTÜRK

Rehberlik Uzmanı

Abdullah ÖZGÜMÜŞ

ISBN 978-975-11-8949-3

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

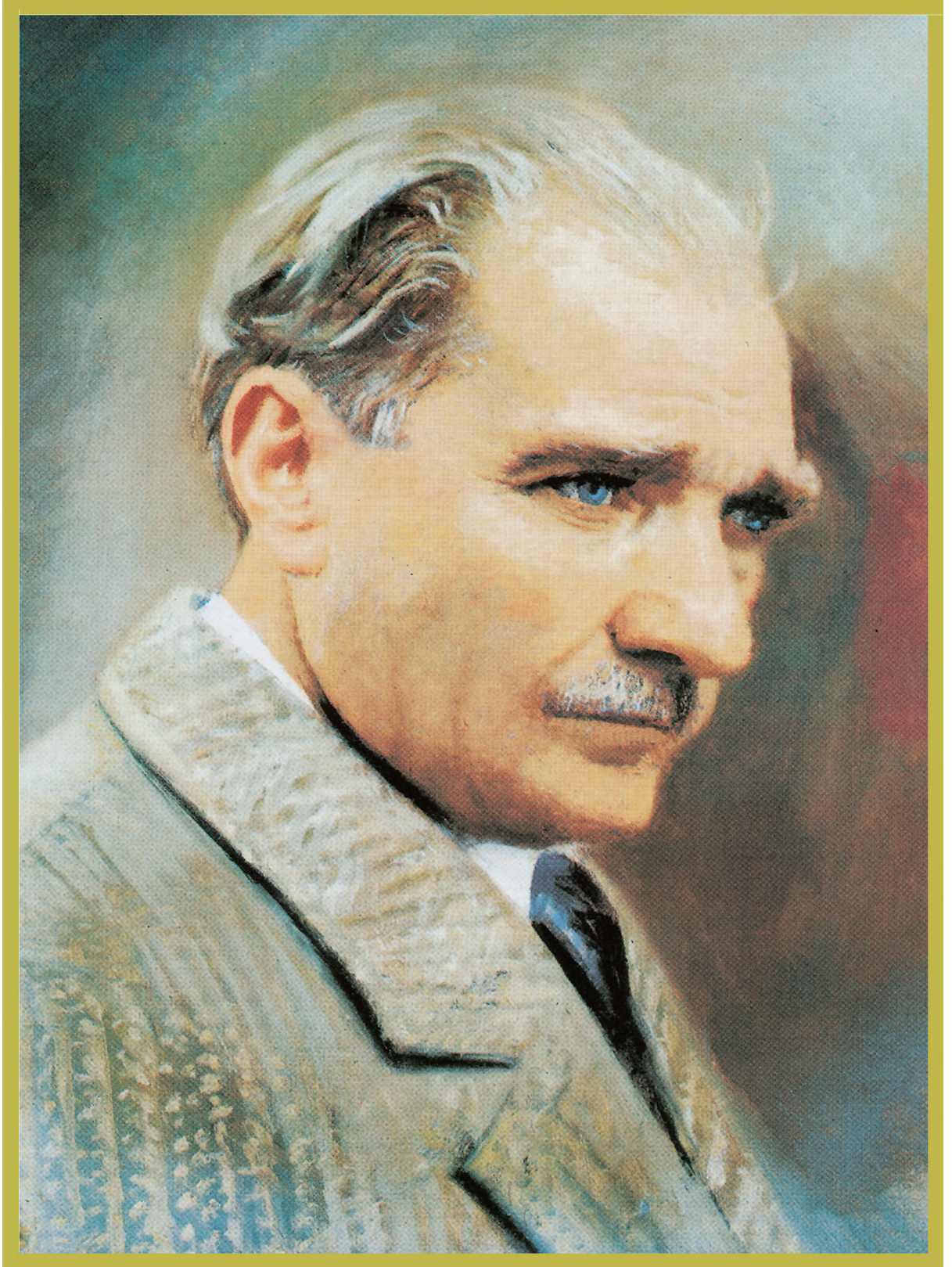
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İçindekiler

1. Ünite PEYGAMBER VE İLAHİ KİTAP İNANCI

Kitabın Tanıtımı	9
1.1. İNSANLARA REHBER: PEYGAMBER	14
1.2. PEYGAMBERLERİN İLETTİĞİ MESAJ: VAHİY	23
1.3. İLAHİ KİTAPLAR	27
1.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: FELAK SURESİ	31
1. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları	35
1. Ünite Sonnotlar	41

2. Ünite RAMAZAN VE ORUÇ

2.1. ORUÇ VE KUR'AN AYI RAMAZAN	44
2.2. ORUÇ İBADETİ	48
2.2.1. Ramazan Ayı ve Oruçla İlgili Kavramlar	49
2.2.2. Oruçlunun Dikkat Etmesi Gereken Hususlar	52
2.2.3. Oruç Çeşitleri	53
2.3. ORUÇ İBADETİNİN İNSANA KAZANDIRDIKLARI	55
2.4. BİR DUA ÖĞRENİYORUM: İFTAR DUASI	61
2. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları	65
2. Ünite Sonnotlar	69

3. Ünite AHLAKİ DAVRANIŞLAR

3.1. DOĞRU SÖZLÜ OLMAK	72
3.2. MERHAMETLİ OLMAK	77
3.3. ADAP VE NEZAKET KURALLARINA UYMAK	83
3.3.1. Selamlaşma Adabı	85
3.3.2. İletişim ve Konuşma Adabı	87
3.3.3. Sofra Adabı	88
3.4. VATANIMIZI SEVMEK	91
3.5. BİR DUA ÖĞRENİYORUM: KUNUT DUALARI	96
3. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları	99
3. Ünite Sonnotlar	103

4. Ünite

PEYGAMBERLİĞİNDEN ÖNCE HZ. MUHAMMED

4.1. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DOĞDUĞU ÇEVRE	106
4.2. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) AİLESİ VE ÇOCUKLUĞU	113
4.3. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) GENÇLİK YILLARI	119
4.3.1. Hz. Muhammed'in (sav) Evliliği ve Çocukları	121
4.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: FİL SURESİ	124
4. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları	128
4. Ünite Sonnotlar	133

5. Ünite

KÜLTÜRÜMÜZDEKİ DİNİ MOTİFLER

5.1. GELENEĞİMİZDE DİNİN İZLERİ	136
5.1.1. Din ve Gelenek İlişkisi	136
5.1.2. Yaygın Geleneklerimiz	138
5.1.3. Yardımlaşmaya İlişkin Geleneklerimiz	141
5.1.4. Ramazan Ayı ve Oruçla İlgili Geleneklerimiz	145
5.1.5. Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt Sevgisi	147
5.2. EDEBİYATIMIZDA DİNİN İZLERİ	149
5.3. MUSİKİMİZDE DİNİN İZLERİ	155
5. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları	160
5. Ünite Sonnotlar	165

Performans Görevi Dereceli Puanlama Anahtarı	166
Öz Değerlendirme Formu	167
Grup Değerlendirme Formu	168
Sözlük	169
Kaynakça	172
Görsel ve Genel Ağ Kaynakçası	174
Cevap Anahtarı	174
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası	175
Türk Dünyası Haritası	176

Kitabın Tanıtımı

Ünite adı

3. ÜNİTE

AHLAKİ DAVRANIŞLAR

İçerik çerçevesi

Anahtar kavramlar

Öğrenme çıktısı

Öğrencinin önceki öğrenmeleri ile ünite arasında köprü kuran "Üniteye Başlarken" alanı

Ünite PDF'sine yönlendiren karekod

Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar tıklandığında veya akıllı cihazlarla okutulduğunda kitaba ait dijital içeriklere ulaşılabilir.

Kitap ünitelerden oluşmaktadır. Her ünite başında ünite kapak sayfası yer almaktadır. Ünite kapaklarında o ünite adı, alt konu başlıkları, öğrenilecek kavramlar, öğrenciden beklenen öğrenme çıktıları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca ünite e-içeriklerine erişim için karekod yerleştirilmiştir.

Öğrencilere yol göstermek, ihtiyaç duyulan konularda ek bilgiler vermek, önemli görülen kelime, kavram veya tanımları açıklamak için oluşturulan metin alanlarıdır. Ok uçları ilgili satırı işaret eder.

Derse hazırlık ve ön değerlendirme yapılan "Konuya Başlarken" alanı

Görsel işaretçisi ve açıklaması

Konu başlığı

3.2. MERHAMETLİ OLMAK

Konuya Başlarken

Karekoda verilen "Osmanlı'da Merhamet ve Estiğın Sembolü Kuş Evleri" adlı videoyu izleyiniz ve bu videodan hareketle soruları cevaplayınız.

Osmanlı Kuş Evleri

Görsel 3.2: Kuş evi

1. Kuş evleri için yapılmış olabilir? Düşüncelerinizi paylaşınız.
2. Günümüzde şahit olduğunuz buna benzer uygulamalar var mıdır? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Öğrencide farkındalık yaratacak kazanım, beceriler veya değerlerle ilgili dikkat çekici sözler, sorular ve ihtiyaç duyulan diğer çalışmaların alanlarıdır.

3.3.1. Selamlaşma Adabı

Selam, karşılaşılan iki kişiden birinin diğerine söz veya işaretle esenlik dilemesi, hayır duası bulunmasıdır.¹² Selamlaşmada asıl amaç karşılıklı sevgi, dostluk, iyi niyet ve güzel dileklerde bulunmaktır. Müslümanlar arasında ortak dil olan selam, huzurun ve beraberliğin sağlanmasına önemli bir katkıda bulunur (Görsel 3.8).

İslam ve selam kelimelerinin aynı kökten geldiğini biliyor musunuz?

Konuya ilgili bilgi grafiği

Bilgi Grafiği 4.4
Hz. Muhammed'in (sav) aile büyüklerinin yanında kaldığı süreler

Kullanılan Semboller

"Üniteye Başlarken"
alanı

"Konuya Başlarken"
alanı

"Kontrol Noktası" alanı

"Farklı Kaydet" alanı

Kontrol noktasının bittiği
yer

Etkinliğin başladığı yer

Etkinliğin bittiği yer

Etkinliğin süresi

Önceki sayfadan
devam eden çalışma

Bireysel etkinlik

Grup etkinliği

Rehberli etkinlik

Sonraki sayfada
devam eden çalışma

Kısaltmalar

as : aleyhisselam
bk. : bakınız
cc : cellecelalüh
çev. : çeviren
ed. : editör
Hz. : Hazreti
KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
sav : Sallallahü aleyhi vesellem
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
TİKA : Türk İş Birliği ve Koordinasyon
Ajansı Başkanlığı
vb. : ve benzeri
vd. : ve diğerleri

Kitap genelinde kullanılan metinlerin imla ve
noktalamasında aslına sadık kalınmıştır. Ara metin ve
etkinlik metinleri aslına sadık kalınarak kısaltılmıştır.

1. ÜNİTE

PEYGAMBER VE İLAHİ KİTAP İNANCI

- 1.1. İNSANLARA REHBER: PEYGAMBER
- 1.2. PEYGAMBERLERİN İLETTİĞİ MESAJ: VAHİY
- 1.3. İLAHİ KİTAPLAR
- 1.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: FELAK SURESİ

► Anahtar Kavramlar

- nübüvvet
- risalet
- tebliğ
- vahiy

► Bu ünite sizlerden

- peygamberlerin insanlara rehber olarak gönderilmesi hakkında bilgi toplayabilmeniz,
- vahiylerin insanlara ilettiği mesajları yapılandırabilmeniz,
- ilahi kitaplarla ilgili bilgileri çözümleyebilmeniz,
- Felak suresini okuyabilmeniz ve bu surenin anlamını yorumlayabilmeniz

beklenmektedir.

Ünite
karekodu

Ünite sunusu

Üniteye Başlarken

Babillilerin senede bir gün kutladıkları bir bayramları vardı. Kirlara gider, eğlenirlerdi. Azer, oğlu İbrahim'in de eğlenceye katılmasını istedi ama İbrahim (as) gitmedi. Bütün şehir boşalmıştı. Bu durum, Hz. İbrahim için bulunmaz bir fırsattı. Hemen putların olduğu tapınağa gitti. Eline bir balta alarak bütün heykelleri tek tek kırdı ama en büyük puta dokunmadı. Çünkü bir planı vardı. Bütün heykelleri kırdıktan sonra baltayı o büyük putun boynuna asıp oradan ayrıldı.

Bayram eğlencesinden dönen insanlar, bütün putların paramparça olduğunu gördüler. "Bunu yapsa yapsa İbrahim yapmıştır. Onun putlarımıza inanmadığını bilmeyen mi var?" dediler. İbrahim peygamber de olup biteni izlemek için tapınağa gelmişti. Herkes öfkeyle ona bakarken "Bana değil ona sorun! Belki o yapmıştır. Baksanıza balta onun boynunda asılı duruyor." diyerek büyük putu gösterdi. İbrahim'in bu sözlerine karşı onlar "O hiç bir şey yapamaz. O hareket bile edemez!" deyince Hz. İbrahim onları düşünceye sevk edecek şu sözleri söyledi: "Madem o hiç bir şey yapamaz o hâlde neden ona inanıyor ve ondan yardım diliyorsunuz?"

(bk. Özkan Öze, *Çocuklar İçin Peygamberlerin Hayatları*, 59-63)

Kur'an-ı Kerim'de niçin Hz. İbrahim'in ve bazı peygamberlerin kıssalarına yer verilmiş olabilir?

1.1. İNSANLARA REHBER: PEYGAMBER

Konuya Başlarken

Hız. Âdem, yeryüzündeki ilk insan ve ilk peygamberdir. Peygamberler, Allah'ın (cc) seçtiği elçilerdir. Allah (cc) insanlara doğru yolu göstermeleri için farklı zamanlarda birçok peygamber görevlendirmiştir. Bunlardan bazılarını da ilahi kitaplar göndermiştir.

Hangi peygamberleri ve ilahi kitapları biliyorsunuz?

Etkinlik-1

⌚ 20 dk.

Adı	Aklıma Takıldı
Amaç	Peygamber inancıyla ilgili merak ettiği soruları sorabilme

Yönerge

- Öğretmen rehberliğinde beş kişilik gruplara ayrılınız. Grup arkadaşlarınızla fikir alışverişinde bulunarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

1. Bölüm: Peygamber kavramıyla ilgili zihninizde çağrışım yapan kelimeleri bir dakika içerisinde karşısındaki boş alana yazınız.

Peygamber

Peygamber

Peygamber

Peygamber

Peygamber

2. Bölüm: Birinci bölümde tespit ettiğiniz kelimelerle peygamber kavramını birlikte kullanarak merak uyandırıcı sorular yazınız.

1. Soru

2. Soru

3. Soru

4. Soru

5. Soru

- Belirlediğiniz soruları seçtiğiniz grup sözcüsü aracılığıyla sınıfta paylaşınız.

Değerlendirme

Belirlediğiniz soruların peygamber inancıyla ilgili olup olmadığını öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz.

Görsel 1.1

Hiz. Muhammed'e (sav) ilk vahiy Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'nda gelmiştir.

"Peygamber" kelimesi, Farsça kökenli olup sözlükte "haber getiren" anlamına gelir.¹ Terim anlamı ise "Allah'ın (cc) emir, yasak ve öğütlerini insanlara bildirmekle görevli kişiler"dir.² Peygamberlerin en önemli özelliği Allah'tan (cc) vahiy almalarıdır (Görsel 1.1). Yüce Allah'ın emir ve hükümlerini peygamberlere bildirmesine **vahiy** denir.³ Peygamberlerin bu vahiyleri insanlara Allah'tan (cc) aldığı şekilde iletmesine de **tebliğ** adı verilir.⁴

Kur'an-ı Kerim'de peygamberler için "resul" ve "nebi" kavramları kullanılır. Resul "elçi", nebi ise "haberci" anlamına gelir. Hiz. İsmail'den bahsedilen bir ayette bu iki kavram şu şekilde geçmektedir: "**Kitap'ta İsmail'i de an. Şüphesiz o, sözünde duran bir kimse idi. Bir resul, bir nebi idi.**"⁵ Resul ve nebi kelimelerinden türeyen **risalet ve nübüvvet** kavramları da peygamberlik görevini ifade eder.⁶

Kur'an-ı Kerim'de peygamberlerin görevlerini tam olarak yerine getirmeleri hakkında şöyle buyrulmuştur: "O peygamberler ki Allah'ın gönderdiği emirleri duyururlar, Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimseden korkmazlar..."

(Ahzab suresi 39. ayet)

Bulalım

Peygamberlerin özellikleriyle ilgili verilen ifadeleri değerlendirerek tabloyu doldurunuz.

	Doğru	Yanlış
Peygamberler insanlara her zaman doğruyu söylemiştir.	☐	☐
Peygamberler sabırlı ve merhametlidir.	☐	☐
Peygamberler güvenilir insanlardır.	☐	☐
Peygamberler kibirli ve bencil olabilir.	☐	☐

İslam'da peygamber inancı imanın şartları arasında yer alır. Tüm peygamberlere ayırım yapılmadan inanılması gerektiği bir ayette şöyle ifade edilir: "**Peygamber, Rabb'inden kendisine indirilene iman etti, müminler de iman ettiler. Her biri; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: 'O'nun peygamberlerinden hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz.'** Şöyle de dediler: 'İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Senden bağışlama dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır.'"⁷

"Peygamber, Vahiy, Nübüvvet, Risale Kavramları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Hız. Lokman,
Hız. Üzeyir ve
Hız. Zülkarneyn'in
isimleri Kur'an'da
geçmesine rağmen
peygamber olup
olmadıklarıyla ilgili
kesin bilgi yoktur.

(bk. Sürmeli vd.,
"peygamber", 294-
295.)

Peygamberlik, Allah (cc) tarafından verilen bir görev olup insanların tercihine bağlı değildir. Allah (cc) tarafından seçilen peygamberler üstün ahlaka sahiptir. Kur'an'da bu durum şöyle ifade edilir: "... Allah, elçilik görevini kime vereceğini çok iyi bilir..."⁸ Yüce Allah, tarih boyunca birçok peygamber göndermiştir. Kur'an'da ismi geçen yirmi beş peygamber vardır. İlk peygamber Hz. Âdem, son peygamber Hz. Muhammed'dir (sav).⁹ Peygamberler Kur'an'da ismi geçenlerle sınırlı değildir. Bununla ilgili bir ayette "Ant olsun, senden önce de peygamberler gönderdik. Onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmediklerimiz kimseler de var..."¹⁰ buyrulur.

Kur'an-ı Kerim, peygamberler hakkında doğru bilgi elde edilebilecek temel kaynaktır. Kur'an-ı Kerim'de bazı peygamberlerin hayatı, gönderiliş amaçları ve tevhit mücadelesi hakkında bilgiler verilmiştir. Hakkında ayrıntılı bilgi verilen peygamberlerden bazıları Hz. Musa, Hz. Yusuf ve Hz. İbrahim'dir.

Etkinlik-2

🕒 20 dk. 👤👤👤👤

Adı	Peygamberleri Tanıyalım
Amaç	Peygamber inancıyla ilgili bilgileri bulabilme
Ön Hazırlık	Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberler, bu peygamberlerin görevleri ve özellikleriyle ilgili araştırma yapınız.

Yönerge

- Sınıfınızda üç istasyon köşesi oluşturunuz.
- Her bir istasyonu aşağıdaki şekilde adlandırınız.

Kur'an'da Adı Geçen Peygamberler

Peygamberlerin Görevleri

Peygamberlerin Özellikleri

- Sınıf mevcudunu dikkate alarak gruplara ayrılınız.
- Süre yönetimini yapması için grup lideri seçiniz.
- Etkinliğin sonuna kadar üç istasyonun tamamını dolaşarak konu başlıklarına göre çalışma kağıtlarınızı doldurunuz.
- Hazırladığınız ürünleri arkadaşlarınıza sununuz.

Değerlendirme

Grup değerlendirme formunu doldurunuz.

Beceriler	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaştı.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinledi.			
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol aldı.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine saygı gösterdi.			
Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine iletti.			

Etkinlik-3

⌚ 20 dk.

Adı	Ayet ile Kontrol Et
Amaç	Peygamber inancıyla ilgili ulaştığı bilgileri doğrulayabilme
Ön Hazırlık	Tabloda sure adı ve numaraları verilen ayetlerin anlamlarını Kur'an-ı Kerim meallinden bularak defterinize yazınız. Etkinlikte kullanmak üzere doğru-yanlış kartları hazırlayınız.

Yönerge

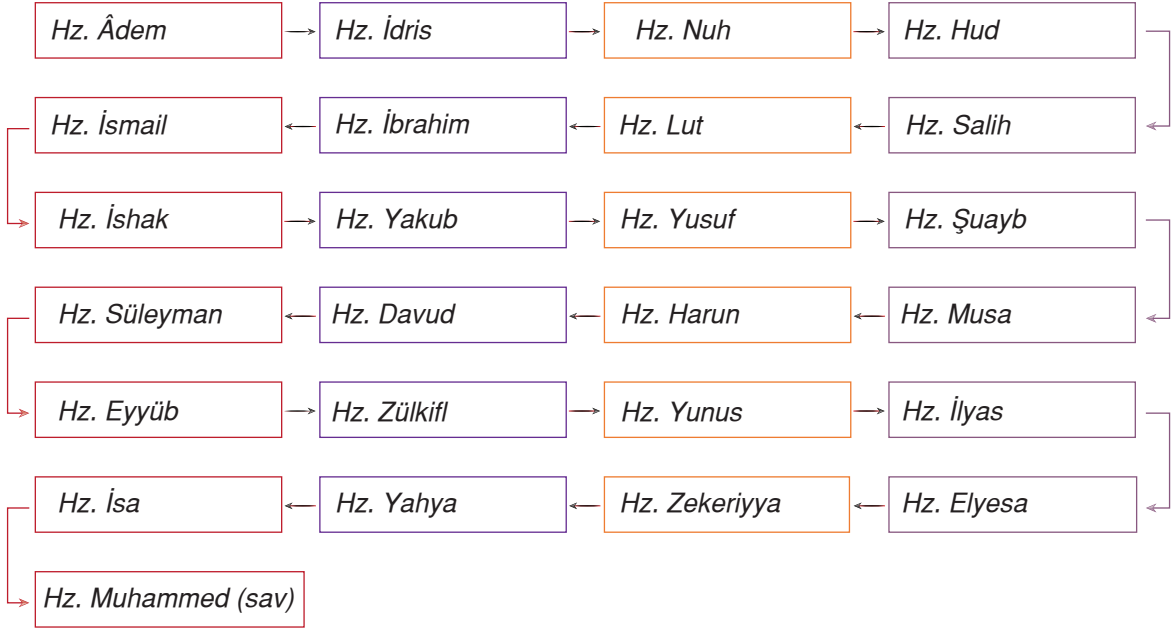
- Defterinize yazdığınız ayet meallerini okuyunuz.
- Ayet meallerinden hareketle ilgili bilginin doğru veya yanlış olduğunu belirleyiniz.
- İlgili bilginin doğru olup olmadığı sorulduğunda doğru-yanlış kartınızı kaldırınız.
- Verdiğiniz cevapları nedenleriyle açıklayınız.
- Cevaplarınızı öğretmeninizin rehberliğinde kontrol ediniz.
- Doğru bilgileri A4 kâğıdına yazarak sınıf panosunda paylaşınız.

Ayetler	Doğrulanacak Bilgiler	Doğru	Yanlış
Araf suresi 187. ayet	Peygamberler kıyametin ne zaman kopacağını bilemezler.	☐	☐
Fussilet suresi 6. ayet	Peygamberlerin diğer insanlardan farklı olarak olağanüstü özellikleri vardır.	☐	☐
İbrahim suresi 11. ayet	Çok ibadet eden insanlar peygamber olabilir.	☐	☐
Araf suresi 6. ayet	Ahirette peygamberler de hesaba çekilecektir.	☐	☐
Kasas suresi 56. ayet	Peygamberler dilediğini doğru yola ulaştırabilir.	☐	☐

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Verilen ayetlerle ilgili bilgi topladım.	☐	☐	☐
Doğru-yanlış kartları hazırladım.	☐	☐	☐
Topladığım bilgilerin doğruluğunu değerlendirdim.	☐	☐	☐
Cevapları öğretmenimin rehberliğinde kontrol ettim.	☐	☐	☐
Doğru bilgileri sınıf panosunda paylaştım.	☐	☐	☐

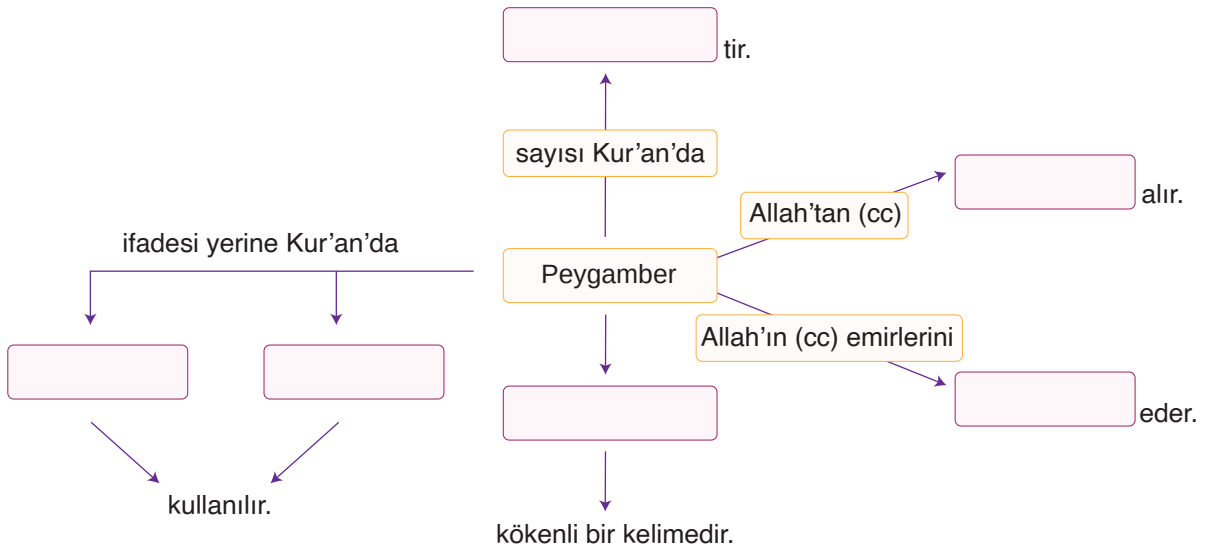

Bilgi Grafiği 1.1: Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberler

Dolduralım

Kavram haritasında boş bırakılan yerlere tablodaki ifadelerden uygun olanı yazınız.

Arapça	Farsça	nebi	yirmi sekiz
tebliğ	vahiy	resul	yirmi beş

Yüce Allah tarafından peygamberlere verilen çeşitli görevler vardır. Peygamberler bu görevleri yerine getirirken zorluklarla karşılaşsalar da yılgınlık göstermemişlerdir. İnsanlara güzel söz ve yumuşak bir üslupla yaklaşarak onları doğruya yönlendirmişlerdir.¹¹ Peygamberler, insanları kötülüklerden sakınmaları konusunda uyarılmıştır. İnsanlara doğru yolu gösterip onları Allah'ın (cc) rızası ve nimetleriyle müjdelemiştir.

Görsel 1.2

Hiz. Peygamber
"Ben namazı nasıl
kılıyorsam siz de öyle
kılın." buyurmuştur.

(Buhârî, "Ezan", 18)

Peygamberlerin insanları tevhid inancına davet etme, onlara vahyi açıklama, ibadetleri uygulamalı olarak gösterme ve vahye uygun hüküm koyma görevleri vardır. Peygamberler, ibadetleri sadece öğretmekle kalmamış, aynı zamanda bu ibadetlerin insanın ruhunu güzelleştiren ve ahlaki gelişimine katkıda bulunan yönlerini de vurgulamışlardır. Sözleri ve davranışlarıyla insanlara örnek olmuş, ibadetlerle ahlaki değerler arasındaki bağı güçlendirmişlerdir. Bu yönleriyle peygamberler, insanların güzel ahlaklı bireyler olmalarına da katkıda bulunmuştur.

Peygamberleri yaşadıkları toplum içinde diğer insanlardan ayıran bazı özellikler vardır. Onlar bu nitelikleriyle toplum içinde ön plana çıkmıştır. Peygamberler, söz ve davranışlarıyla yaşadığı toplumun güvenini kazanmış ve günah işlemekten uzak duran kişilerdir. Ayrıca ikna kabiliyeti yüksek, zeki insanlardır.

Peygamberlerin kendilerine inanmayanlara peygamberliklerini ispat etmek amacıyla Allah'ın (cc) izniyle gösterdikleri olağanüstü olaylara mucize denir. Mucizelerin inkârcılara meydan okumak, peygamberlere inanmayanları âciz bırakmak gibi gibi yönleri vardır. Hiz. Peygamber'in en büyük mucizesi Kur'an-ı Kerim'dir.¹²

1 Ateşin Hiz. İbrahim'i yakmaması

2 Hiz. Musa'nın asasını yere attığında yılan olması

3 Hiz. İsa'nın ölümleri diriltmesi

4 Hiz. Salih'in kayadan dişi bir deve çıkarması

5 Hiz. Süleyman'ın karıncanın konuşmasını anlaması

Bilgi Grafiği 1.2

Peygamberlerin mucizelerine örnekler

Etkinlik-4

⌚ 25 dk.

Adı	Peygamberlerin Görevleri ve Özellikleri
Amaç	Peygamber inancıyla ilgili ulaşılan bilgileri kaydedebilme

Yönerge

- Ayet meallerinden yola çıkarak peygamberlerin görev ve özelliklerini belirleyiniz.
- Elde ettiğiniz bilgileri öğretmeninizin rehberliğinde doğrulayınız.
- Doğruladığınız bilgileri tablodaki boş bırakılan alanlara yazınız.

Peygamberlerin Görev ve Özellikleri ile İlgili Ayet Mealleri	
“Ey Peygamber! Rabb’inden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O’nun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun...”	(Maide suresi 67. ayet)
“Ant olsun, Allah’ın Resulü’nde sizin için Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah’ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.”	(Ahzab suresi 21. ayet)
“Biz her peygamberi, ancak kendi kavminin diliyle gönderdik ki onlara (Allah’ın emirlerini) iyice açıklasın...”	(İbrahim suresi 4. ayet)
“Müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak peygamberler gönderdik ki peygamberlerden sonra insanların Allah’a karşı bir bahaneleri olmasın...”	(Nisa suresi 165. ayet)
“Kitapta İdris’i de okuyarak an. Hakikaten o, pek doğru bir insandı ve bir peygamberdi.”	(Meryem suresi 56. ayet)
“Bakınız, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim.”	(Şuara suresi 143. ayet)
“Bunu ilahlarımıza sen mi yaptın ey İbrahim, diye sordular. İbrahim ‘Hayır!’ dedi. Bu işi şu büyükleri yapmıştır. Konuşabiliyorlarsa onlara sorun!”	(Enbiya suresi 62-63. ayetler)
“Eğer Allah’ın sana lütuf ve merhameti olmasaydı, onlardan bir grup seni saptırmaya çalışırdı. Hâlbuki onlar, ancak kendilerini saptırırlar, sana hiçbir zarar veremezler...”	(Nisa suresi 113. ayet)
“Allah’a itaat edin, Resul’e de itaat edin ve (kötülüklerden) sakının. Eğer (itaatten) yüz çevirirseniz bilin ki Resul’ümüzün vazifesi apaçık duyurmak ve bildirmektir.”	(Maide suresi 92. ayet)

Peygamberlerin Görevleri	Peygamberlerin Özellikleri

Değerlendirme

Peygamberlerin sahip oldukları özellikler görevlerini yapmalarını nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi boş bırakılan alana yazınız.

[illegible]

"Peygamber İnancıyla İlgili Sorular" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

“Peygamberlerin Görev ve Özellikleriyle İlgili Sorular” e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki 3-2-1 kartını üzerinde yazan ifadelerle doldurunuz.

Bu konuda en iyi öğrendiğim üç bilgi

1.
2.
3.

Bu konuda çalışmam gereken iki kavram

1.
2.

Bu konuda dikkatimi çeken bir kavram

1.

1.2. PEYGAMBERLERİN İLETTİĞİ MESAJ: VAHİY

Konuya Başlarken

1. Allah (cc), insanlara vahiy göndermeseydi ne gibi sorunlar yaşanırdı?
2. Vahiy hangi konularda bilgi sahibi olmamızı sağlar? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Allah (cc) doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü ayırt edebilmeleri için insanlara akıl vermiştir. Ancak insanlar sadece akıllarını kullanarak her şeyi anlamayabilir. Örneğin “Ben kimim?”, “Nereden geldim?”, “Hayatın anlamı nedir?”, “Ölümünden sonra hayat var mı?” gibi soruların cevaplarını bulmak insandan insana değişebilir. Allah (cc), insanların bu gibi konularda doğru bilgiyi bulmaları için vahiy göndermiştir (Görsel 1.3). Bu sayede insanlar hayatın anlamını daha iyi kavrar.¹³

Görsel 1.3
Kur'an-ı Kerim, insanlar için bir kılavuzdur.

Allah (cc), gönderdiği vahiylerle insanlara kendini tanıtmıştır. Onlara görev ve sorumluluklarını hatırlatarak şöyle buyurmuştur: **“Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabb’inize ibadet edin ki Allah’a karşı gelmekten sakınsınız.”**¹⁴. Kur’an’da inanç, ibadet ve ahlak konularının yanı sıra toplumsal konularda da mesajlar bulunur. Bu mesajların bir kısmı kıssalar yoluyla anlatılmıştır. Allah’ın (cc) vahiy göndermesinin temel amacı, insanları doğru yola yönlendirerek onların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamaktır (Görsel 1.4). Allah (cc), emir ve yasaklarını insanlara iletmek amacıyla peygamberleri görevlendirmiştir. Vahyin insanlar tarafından daha iyi anlaşılması ve uygulanması için peygamberlerini insanlar arasından seçmiştir.

kıssa

Kur'an-ı Kerim'deki geçmiş peygamberler ve milletlerle ilgili ibretli ve tarihi olay(lar).

(Süremeli vd., “kıssa”, 204)

Görsel 1.4
Kur'an'da birey ile Allah (cc) arasındaki ilişkiler konusunda yol gösterici mesajlar verilmiştir. Bu ayetlerden birinde “Rabb’iniz şöyle dedi: ‘Bana dua edin, duanızı cevap vereyim...’ ” buyrulur.

(Mümin suresi 60. ayet)

Etkinlik-5

15 dk.

Adı	Vahyin İlettiği Mesajlar
Amaç	Vahiylerin insanlara iletildiği mesajları yapılandırabilme

Yönerge

- Tablodaki ayetlerde hangi mesajların verildiğini boş alanlara yazınız.
- Ayetlerde verilen mesajlardan yola çıkarak vahyin bireysel ve toplumsal yönünü öğretmeninizin rehberliğinde arkadaşlarınızla tartışınız.

Ayet Mealleri	Ayetlerin İlettiği Mesajlar
“Bu Kur’an; kendisiyle uyarılsınlar, Allah’ın ancak tek ilah olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara bir bildiridir.” (İbrahim suresi 52. ayet)	
“Şüphesiz Allah; adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.” (Nahl suresi 90. ayet)	
“Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma. Ne yeri yarabilir ne de dağlarla boy ölçüşebilirsin.” (İsra suresi 37. ayet)	
“Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.” (Maide suresi 90. ayet)	

Değerlendirme

Vahyi rehber edinen kişilerin günlük hayatlarında nelere dikkat etmesi gerektiğini yazınız.

Peygamberler yaşadığı toplumu yakından tanıyan insanlardır. Bu durum, peygamberlerle halk arasında sağlıklı bir iletişim kurulmasına ve vahyin doğru bir şekilde iletilmesine katkı sağlamıştır. Peygamberler, Allah’tan (cc) aldıkları mesajları insanlara eksiksiz iletmış ve bu mesajların nasıl uygulanacağını göstermişlerdir. Namaz, oruç, hac, kurban, zekât gibi ibadetleri uygulayarak Müslümanların bu ibadetleri kolayca öğrenmelerini sağlamışlardır.¹⁵

Her peygamberin Kur’an’da öne çıkan farklı özellikleri vardır. Örneğin Hz. İbrahim teslimiyeti¹⁶, Hz. Yakub ve Hz. Eyyüb sabrı¹⁷, Hz. Yusuf iffeti ve affediciliği¹⁸, Hz. Musa zulme karşı mücadelesiyle¹⁹ öne çıkmıştır. Hz. Muhammed (sav) ise güzel ahlakı ile bir bütün olarak örnek gösterilmiştir.²⁰

Görsel 1.5

İnsanlar, peygamberleri örnek alarak topluma faydalı işler yapmaya çalışır.

Peygamberler örnek bir kul, iyi bir evlat, eş, baba, komşu ve yönetici olarak diğer insanlara rehber olmuştur. Toplumsal sorunları çözmek için büyük gayret göstermiş, böylece huzurlu ve mutlu bir toplumun oluşmasına katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca peygamberler insanların dünya ve ahiret hayatlarında sıkıntı yaşamamaları için onları uyarmıştır. Bu uyarıları dikkate almayanların karşılaştıkları olumsuz sonuçlara da dikkat çekmişlerdir. İman edip güzel davranışlarda bulunanları ise cennetle müjdelemişlerdir. Peygamberler, insanların Allah'a (cc) karşı görev ve sorumluluklarını bildirerek onların "Bizim bunlardan haberimiz yoktu." gibi bahaneler öne sürmelerini engellemiştir. Kur'an'da bu durum şöyle ifade edilir: **"Müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak peygamberler gönderdik ki peygamberlerden sonra insanların Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir."**²¹

"Vahyin Mesajları"
e-içeriğine karekodla
ulaşabilirsiniz.

Peygamberler, insanlara iyiliği emredip onları kötülükten sakındırmıştır. Yüce Allah bu konuda şöyle buyurur: **"Kim iyilikle gelirse ona getirdiğinin on katı vardır, kim de kötülükle gelirse o sadece getirdiğinin dengiyle cezalandırılır. Onlar haksızlığa uğratılmazlar."**²² Onların ilettiği mesajlar, insanların haklarını korumaya yöneliktir. Kur'an'da **"Yetimlere mallarını verin, temizi pis olanla değişmeyin, onların mallarını kendi mallarınıza katarak yemeyin zira bu büyük bir günahtır."**²³ buyrulur.

Peygamberler; insanların Allah'a (cc), kendilerine, ailelerine, çevresine karşı görev ve sorumluluklarını hatırlatmıştır. Bu sorumlulukların yerine getirilmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Hesap gününde en küçük bir davranışın bile adalet terazisinde değerlendirileceği Kur'an'da şöyle ifade edilir: **"Kıyamet günü biz adalet terazilerini kuracağız da hiç kimseye en küçük bir haksızlık yapılmayacak. Yapılan iş hardal tanesi kadar bile olsa biz onu getirip mizana koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz."**²⁴

Görsel 1.6

Kur'an-ı Kerim'de aile büyüklerimize saygılı olunması gerektiği vurgulanır.

Dolduralım

Aşağıdaki ayetlerde verilmek istenen mesajları boş bırakılan alanlara yazınız.

Vahyin Mesajları

“Ey insanlar! Yeryüzünde bulunanların helal ve temiz olanlarından yiyin, şeytanın peşine düşmeyin, zira şeytan sizin açık bir düşmanınızdır.”

(Bakara suresi 168. ayet)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

“Kitaptan sana vahyedilenleri oku, namazı özenle kıl. Kuşkusuz namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak her şeyden önemlidir. Allah yaptıklarınızı bilir.”

(Ankebut suresi 45. ayet)

.....

.....

.....

.....

.....

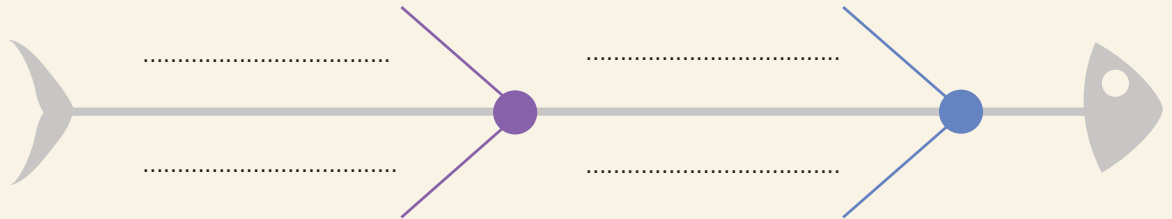
.....

.....

Kontrol Noktası

1. Aşağıdaki balık kılıcı diyagramında bırakılan boşluklara vahyin gönderiliş amaçlarını yazınız.

2. Peygamberlerin niçin insanlar arasından seçildiğini açıklayınız.

.....

.....

1.3. İLAHİ KİTAPLAR

Konuya Başlarken

1. İlahi kitap ifadesinden ne anlıyorsunuz?
2. İlahi kitapların ortak özellikleri neler olabilir?

Etkinlik-6

 15 dk.

Adı	İlahi Kitaplar
Amaç	Temel İslam kaynaklarından hareketle ilahi kitapları açıklayabilme

Yönerge

- Tabloda verilen ayet meallerini inceleyiniz.
- Bu ayetlerde hangi ilahi kitaplara işaret edildiğini öğretmeninizin rehberliğinde belirleyiniz.

Ayet Mealleri

“Biz, Nuh’a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. İbrahim’e, İsmail’e, İshak’a, Yakub’a, torunlarına, İsa’ya, Eyyüb’e, Yunus’a, Harun’a ve Süleyman’a da vahyetmiştik. Davud’a da Zebur vermiştik.”

(Nisa suresi 163. ayet)

“Ve Allah ona kitabı, hikmeti, Tevrat ve İncil’i öğretecek.”

(Al-i İmran suresi 48. ayet)

“Biz onu, akıl erdiresiniz diye Arapça bir Kur’an olarak indirdik.”

(Yusuf suresi 2. ayet)

Değerlendirme

Çıkış kartına dört ilahi kitabın adını yazınız.

“İlahi Kitapların Özellikleri” e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Görsel 1.7

Kur'an-ı Kerim, değişmeden günümüze kadar gelen tek ilahi kitaptır.

Bu sayfalara "suhuf" adı verilir. Hz. Âdem'e 10 sayfa, Hz. Şit'e 50 sayfa, Hz. İdris'e 30 sayfa ve Hz. İbrahim'e 10 sayfa suhuf gönderilmiştir.²⁶

İlahi kitaplara inanmak imanın şartlarındandır. Kur'an-ı Kerim'de müminlerin özelliklerinden bahsedilirken şöyle buyrulur: **"Onlar sana indirilene de senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar."**²⁷

Tevrat

Hız. Musa'ya gönderilen Tevrat, dört büyük ilahi kitabın ilkidir. Dili İbranicedir. Bir ayette **"Şüphesiz Tevrat'ı biz indirdik. İçinde bir hidayet, bir nur vardır..."**²⁸ buyrulmuştur.

İncil

Hız. İsa'ya gönderilmiştir. Dili Aramice olan bu kitap Zebur'dan sonra indirilmiştir. Kur'an'da İncil'le ilgili **"... Onların arkasından da Meryem oğlu İsa'yı gönderdik, ona İncil'i verdik ve kendisine uyanların kalplerine şefkat ve merhamet duygusu koyduk..."**³⁰ buyrulmaktadır.

Zebur

Hız. Davud'a indirilen Zebur'da dualar vardır. Dili İbranice olan bu kitap Tevrat'tan sonra gönderilmiştir. Kur'an'da Zebur'la ilgili şöyle buyrulur: **"... Davud'a da Zebur'u verdik."**²⁹

Kur'an-ı Kerim

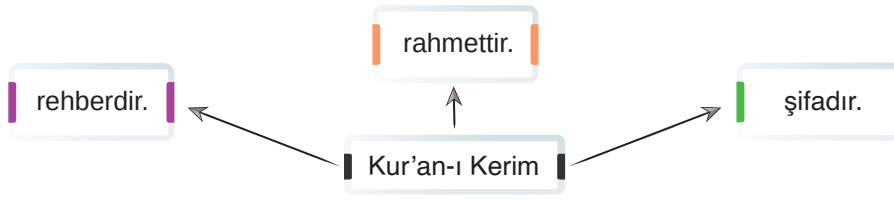
Kur'an-ı Kerim; Hız. Muhammed'e (sav) ayet ve sureler hâlinde Arapça indirilen, vahiy kâtipleri tarafından yazıya geçirilen son ilahi kitaptır (Görsel 1.7). Kur'an-ı Kerim değişmeden günümüze kadar gelmiştir ve kıyamete kadar da değişmeyecektir.³¹

"İlahi Kitapları Sıralama" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Kur'an-ı Kerim, insanlara iyilik ve güzellikleri tavsiye eden bir kitaptır. Müslümanlar, Kur'an-ı Kerim'i okuyarak Allah'ın (cc) mesajlarını öğrenir ve hayatlarını bu doğrultuda düzenlemeye çalışır. Konuyla ilgili bir ayette şöyle buyrulmuştur: **"Şüphesiz ki bu Kur'an en doğru yola iletir. İyi davranışlarda bulunan müminlere kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler."**³²

İnsan hayatında Kur'an-ı Kerim'in önemli bir yeri vardır. Nitekim bir ayette, **"Ey insanlar! İşte size Rabb'inizden bir öğüt, kalplere bir şifa ve inananlar için yol gösterici bir rehber ve rahmet (olan Kur'an) geldi."**³³ buyrulurak onun değeri vurgulanmaktadır. Kültürümüzde de Kur'an-ı Kerim'e büyük önem verilir ve ona saygı gösterilir. Kur'an okumadan önce abdest almak,³⁴ onu anlayarak okumak ve hükümlerini uygulamak için çaba göstermek bu saygının en önemli göstergelerindendir. Bazı açılışlarda, kabir ve başsağlığı ziyaretlerinde Kur'an-ı Kerim okunması da toplumda yaygın hâle gelmiş uygulamalardır.

Bilgi Grafiği 1.4

Ayetlere göre
Kur'an-ı Kerim'in bazı
özellikleri

İlahi Kitapların Gönderildiği Peygamberler**Hız. Musa**

İsrailoğulları'ndandır, kendisine Tevrat gönderilmiştir. Allah (cc), Hız. Musa ve kardeşi Hız. Harun'a peygamberlik görevi vermiş ve mucizelerle onları desteklemiştir. Hız. Musa, Firavun'la mücadele etmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de adı
en çok geçen pey-
gamber Hız. Musa'dır.

(Harman, "Mûsâ",
31/207)

Hız. Davud

Hız. Yakub'un soyundandır, kendisine Zebur gönderilmiştir. İsrailoğulları'na kırk yıl yöneticilik yapmıştır.³⁵ Yüce Allah, dağları ve kuşları Hız. Davud'un emrine vermiş, ona demir işleme sanatını öğretmiştir.³⁶

İslam kaynaklarında
Hız. Davud, devlet
yönetiminde göster-
diği adaletle beraber
Zebur'u güzel okuyu-
şuyla da bilinir.

(Süremeli vd.,
"Davut Peygamber",
57-58)

Hız. İsa

İsrailoğulları'ndandır, kendisine İncil gönderilmiştir. Annesi Hız. Meryem'dir. Mucize olarak babasız dünyaya gelişi Meryem suresinde anlatılmıştır.³⁷ Tebliğ görevini yaparken Filistin çevresinde putperestlerle ve İsrailoğulları'yla mücadele etmiştir.³⁸

Hız. İsa, Kur'an-ı
Kerim'de Mesih,
Kelimetullah ve
Ruhullah adlarıyla da
tanıtılır.

(Süremeli vd., "İsa Pey-
gamber", 175)

Hız. Muhammed (sav)

Hicri takvime göre Rebiyülevvel ayının on ikinci gününde, miladi takvime göre 20 Nisan 571 tarihinde Mekke'de dünyaya geldi. Kendisine Kur'an-ı Kerim gönderilmiştir. Kırk yaşında son peygamber olarak görevlendirilmiş, bu görevi vefatına kadar yirmi üç yıl sürdürmüştür. Kur'an-ı Kerim'de âlemlere rahmet olarak gönderildiği bildirilmiştir.³⁹ Hicri takvime göre Rebiyülevvel ayının on üçüncü gününde, miladi takvime göre 8 Haziran 632'de Medine'de vefat etmiştir.⁴⁰

Hatemülenbiya

Peygamberlerin
sonuncusu anlamına
gelir.

(Süremeli vd.,
"Hatemiñbiya", 127)

"İlahi Kitapları Eşleştirme"
e-içeriğine karekodla ulaşabi-
lirsiniz.

"İlahi Kitaplar Arasındaki Temel
Farkları Karşılaştırabilme" e-içer-
riğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Etkinlik-7

15 dk.

Adı Eşleştirelim

Amaç İlahi kitaplar arasındaki kronolojik ilişkiyi inceleyebilme

Yönerge

İlahi kitapları ve bunların gönderildiği peygamberleri gönderiliş sırasına göre yazarak birbiriyle eşleştiriniz.

İlahi Kitaplar >>>				
	1	2	3	4
Peygamberler >>>				

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
İlahi kitapların isimlerini yazdım.			
Kendisine kitap inen peygamberlerin isimlerini yazdım.			
İlahi kitapları ve gönderildikleri peygamberleri eşleştirdim.			
İlahi kitapların peygamberlere gönderiliş sırasını belirledim.			

Kontrol Noktası

Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

tanımı nedir?	gönderiliş amacı nedir?
İlahi kitapların	
gönderildiği peygamberlerin isimleri nelerdir?	birbirinden farkı nelerdir?

1.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: FELAK SURESİ

Konuya Başlarken

Felak Suresiyle İlgili Önceden Bildiklerim	Felak Suresiyle İlgili Merak Ettiklerim
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Felak suresi, adını birinci ayette geçen “sabah aydınlığı, şafak” anlamlarına gelen “felak” kelimesinden alır. Felak ve Nâs surelerinin ikisine birden “kendileriyle Allah’a (cc) sığınılan” anlamında “Muavvizeteyn” denir.⁴¹

Felak suresinde bazı kötülükler sıralanarak bunlardan Yüce Allah’a sığınılması gerektiği belirtilir. İnsanlar, başlarına gelebilecek kötülükler karşısında öncelikle dikkatli olmalı, tedbirli davranmalıdır. Daha sonra ise kendilerini koruması için Allah’a (cc) dua ederek sığınmalıdır.

Felak suresi, namazlarda Fatıha suresinden sonra okunabilir. Hz. Muhammed (sav), Felak ve Nâs surelerinin kötülükler karşısında sabah ve akşam üçer defa okunmasını tavsiye etmiş, kendisi de bunu uygulayarak Müslümanlara örnek olmuştur.⁴²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝۱ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝۲ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝۳
 وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝۴ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝۵

Bismillâhirrahmânirrahîm

1. Kul eûzü birabbil felak
2. Min şerri mâ ḥalāk
3. Ve min şerri ġâsikîn izâ veḳab
4. Ve min şerrin neffâsâti fil uḳad
5. Ve min şerri ḥâsidin izâ ḥased

Rahman ve rahîm olan Allah'ın adıyla

1. De ki: “Sabahın Rabb’ine sığınırım;
2. Yarattığı şeylerden gelebilecek kötülüklerden,
3. Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden,
4. Düğümlere üföenlerin şerrinden,
5. Kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden!”⁴³

Etkinlik-8

25 dk.

Adı	Felak Suresini Dinleme ve Okuma
Amaç	Felak suresini okuyabilme

Yönerge

- Karekodla verilen Felak suresinin okunuşunu dinleyiniz.
- Öğretmeninizin rehberliğinde ayetleri grupça ve sesli tekrar ediniz.
- Sureyi doğru telaffuz etmek için “Felak Suresi Telaffuz Çalışması” e-içeriğini kullanınız.

Felak Suresi
Dinleme ÇalışmasıFelak Suresi
Telaffuz Çalışması

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Felak suresinin okunuşunu dikkatli bir şekilde dinledim.			
Felak suresini arkadaşlarımla sesli tekrar ettim.			
Kelimeleri doğru telaffuz ettim.			
Felak suresini hatasız bir şekilde okudum.			

Etkinlik-9

20 dk.

Adı	Felak Suresi
Amaç	Felak suresini okuma ve bu surenin anlamını yorumlayabilme

Yönerge

- Aşağıda ayetleri karışık olarak verilen Felak suresinin okunuşunu ve anlamını doğru şekilde sıralayınız.
- Felak suresini doğru telaffuzla ve sesli okuyunuz.

Felak Suresinin Okunuşu		Felak Suresinin Anlamı	
a	Ve min şerrin neffâsâtı fil uqad	1	Düğümlere üfürenlerin şerrinden,
b	Ve min şerri hâsidin izâ hâsed	2	Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden,
c	İkûl eûzü birabbil felak	3	Kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden!
ç	Ve min şerri ğâsiķin izâ vekab	4	De ki: Sabahın Rabb'ine sığınırım.
d	Min şerri mâ ħalak	5	Yarattığı şeylerden gelebilecek kötülüklerden,
Sıralama:		Sıralama:	

Değerlendirme

Verilen ifadelerden Felak suresinin anlamından çıkarılabilecek mesajları işaretleyiniz.

	Yaratılmışların şerrinden Allah'a (cc) sığınmalıdır.
	Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine inanılmalıdır.
	Haset ve büyüden Allah'a (cc) sığınmalıdır.
	Hız. Muhammed (sav) insanlığa örnektir.
	Şafak vaktinin Rabb'i Allah'tır (cc).
	Bütün insanlara güvenilmelidir.
	Allah'a (cc) güvenilmelidir.

Kontrol Noktası

Felak suresinde verilen mesajları kendi hayatınıza aktarabilmek için neler yapabileceğinizi örneklerle açıklayınız.

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Farklı Kaydet

Bu ünite de öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca not ediniz.

[illegible]

Performans Görevi

Amaç	Peygamberlerin insanlara rehber olarak gönderilmesi hakkında bilgi toplayabilme
Görev	Peygamberlerin insanlara rehberliği hakkında sunu hazırlama
Ürün	Sunu
Puanlama Yöntemi	Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu
Süre	Hazırlık: 2 hafta Sunu: 2 saat

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde güvenilir kaynaklardan peygamberlerin insanlara rehberliği hakkında bilgi toplayınız.
- Topladığınız bilgileri sınıfta sunu hâline getiriniz.
- Hazırladığınız sunuyu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

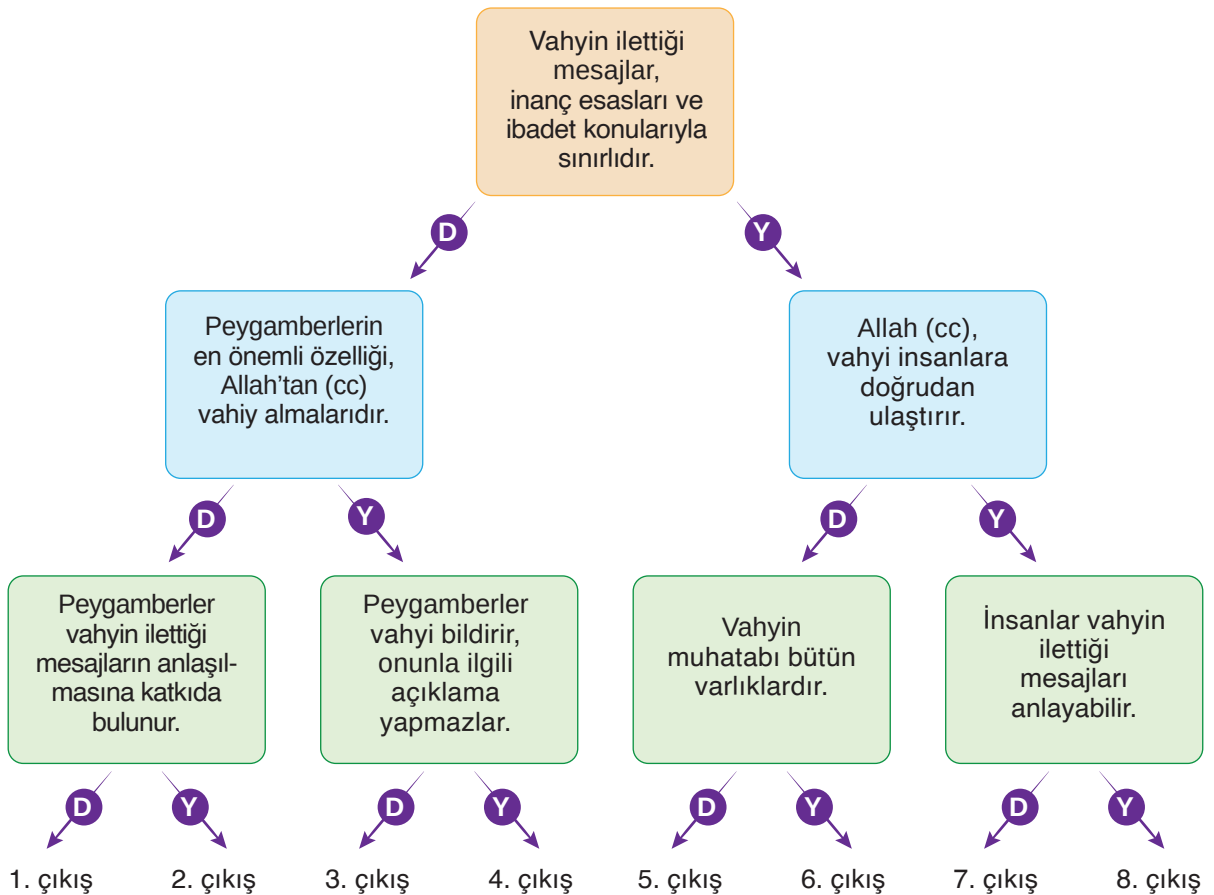
Çalışmanız dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilecektir. Görev sonrasında kendinizi değerlendirmek için öz değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu kitabın sonunda yer almaktadır.

1. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A) Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına “D”, yanlış olanların başına “Y” yazınız.

1. (.....) Vahiy, dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamak için gönderilmiştir.
2. (.....) Hz. Muhammed (sav) son peygamber, Kur'an-ı Kerim son ilahi kitaptır.
3. (.....) Peygamberler insanlar arasından seçilmiştir.
4. (.....) Allah (cc), vahiy göndermese de insanlar akıllarıyla her türlü bilgiye ulaşabilirdi.
5. (.....) Peygamberler Allah'ın (cc) izniyle mucize göstermiştir.
6. (.....) İnsanlar güzel davranışlarda bulunup, çok ibadet ederek peygamber olabilirler.
7. (.....) Hz. Zülkifl, Kur'an'da adı geçen bir peygamberdir.
8. (.....) İlahi kitaplardan sadece Kur'an-ı Kerim'e saygı göstermeliyiz.
9. (.....) İlahi kitaplar, geliş sırasına göre Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim'dir.

**B) Aşağıdaki cümlelerin doğruluğunu “D” ve yanlışlığını “Y” belirleyerek yönlendirici okla-
rı takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.**

C) Aşağıdaki kartlarda boş bırakılan alanlara adı geçen peygamberlerle ilgili üçer cümle yazınız.

11.

Hz. Musa	1. 2. 3.
Hz. Davud	1. 2. 3.
Hz. İsa	1. 2. 3.
Hz. Muhammed (sav)	1. 2. 3.

Ç) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri, verilen sözcüklerden doğru olanlarla tamamlayınız.

ismet	mucize	nebi	tevhit	rehber
risalet	sıdk	şafak	tebliğ	vahiy

12. Peygamber kelimesi Kur'an'da resul ve kelimeleriyle ifade edilir.
13. Peygamberlerin Allah'ın (cc) izniyle gösterdiği olağanüstü olaylara denir.
14. Peygamberlik kelimesi ve nübüvvet kelimeleriyle ifade edilir.
15. Peygamberler insanlara olarak gönderilmiştir.
16. Allah'ın (cc) emir ve yasaklarını peygamberlerine iletmesine denir.
17. Peygamberlerin özelliği dosdoğru olmaları anlamına gelir.
18. Felak kelimesi anlamına gelir.
19. Bütün peygamberler, insanları inancına davet etmişlerdir.

D) Aşağıdaki kutucuklarda peygamberlerle ilgili ifadeler yer almaktadır. Size yöneltilen soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı harfi birden fazla cevap için kullanabilirsiniz.

a	sıdk	b	İncil	c	fetanet	ç	Tevrat	d	ismet	e	nebi
f	emanet	g	tebliğ	ğ	Zebur	h	resul	ı	Kur'an-ı Kerim	i	vahiy

20. Peygamberlerin özellikleri hangileridir?

21. Hangi kavram peygamberlerin zeki olma özelliğini ifade eder?

22. İlahi kitaplar hangileridir?

23. Hangisi Hz. İsa'ya gönderilen ilahi kitaptır?

24. Hangisi peygamberlerin güvenilir olma özelliğini ifade eden kavramdır?

25. Hangisi Hz. Musa'ya gönderilen ilahi kitaptır?

26. Hangisi peygamberlerin günahlardan korunmuş olma özelliğini ifade eden kavramdır?

27. Hangisi peygamberlerin doğru sözlü olmaları anlamına gelen kavramdır?

28. Hangisi Hz. Davud'a gönderilen ilahi kitaptır?

29. Peygamber anlamına gelen kavramlar hangileridir?

30. Hangisi Allah'ın (cc) insanlara peygamberler aracılığıyla gönderdiği mesajlara verilen isimdir?

E) Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

31. Peygamber inancıyla ilgili doğru bilgiler hangi temel kaynaklardan edinilebilir?

.....

.....

.....

.....

.....

32. Peygamberlerin görevleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

33. Yüce Allah, peygamberlerin insanlar arasından seçilmesine itiraz eden inkârcılara şöyle cevap vermiştir: “De ki:Yeryüzünde yerleşip dolaşan melekler bulunsaydı elbette onlara da peygamber olarak gökten bir melek gönderirdik.”

(İsra suresi 95. ayet)

Peygamberler niçin insanlar arasından seçilmiştir? Verilen ayetin mesajını dikkate alarak cevaplayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

34. Allah'ın (cc) insanlara ilahi kitaplar göndermesinin sebepleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

35. Felak suresinden hareketle insanların karşılaşılabilecekleri kötülöklere karşı almaları gereken önlemler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

F) Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

36. Aşağıdaki ayetlerden hangisi Kur'an-ı Kerim'in gönderiliş amacıyla ilgili değildir?

- A) "Allah'ın sana gösterdiği şekilde insanlar arasında hükmedesin diye sana kitabı hak ile indirdik..."
(Nisa suresi 105. ayet)
- B) "... Bu kitabı sana her konuda açıklama getiren bir rehber, bir hidayet ve rahmet kaynağı, Allah'a gönülden bağlananlar için bir müjde olarak indirdik."
(Nahl suresi 89. ayet)
- C) "Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik, elbette onu yine biz koruyacağız."
(Hicr suresi 9. ayet)
- D) "Sana kitabı, özellikle ayrılığa düştükleri konuda onları aydınlatman için ve inanan bir topluluğa rehber ve rahmet olsun diye indirdik."
(Nahl suresi 64. ayet)

37. "Kitap, yalnız bizden önceki iki topluluğa (Yahudilere ve Hıristiyanlara) indirildi. Biz onların okumalarından habersiz idik" demeyesiniz, yahut, "Eğer bize kitap indirilseydi, biz onlardan daha çok doğru yolda olurduk" demeyesiniz, diye bu Kur'an'ı indirdik. İşte size Rabbinizden açıkça bir delil, bir hidayet ve bir rahmet geldi..."

(Enam suresi 156-157. ayetler)

Aşağıdakilerden hangisi bu ayetten çıkarılacak mesajlar arasında değildir?

- A) Kur'an-ı Kerim yol göstericidir.
- B) Kur'an-ı Kerim değişmeden günümüze kadar gelmiştir.
- C) Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'den önce de ilahi kitaplar göndermiştir.
- D) İlahi kitapların gönderilmesi insanların "Bilgimiz yoktu." bahanelerini ortadan kaldırmıştır.

38. "Allah'ın kendisine verdiği iktidara dayanarak Rabb'i hakkında İbrahim ile tartışmaya giren kimseyi görmedin mi? İbrahim 'Rabbim hayat veren ve öldüren dir.' deyince o 'Hayat veren ve öldüren benim.' dedi. İbrahim 'Allah güneşi doğudan getirmektedir, hadi sen de onu batıdan getir.' dedi. Bunun üzerine inkarcı ne diyeceğini bilemedi..."

(Bakara suresi 258. ayet)

Bu ayet peygamberlerin hangi özelliğiyle doğrudan ilişkilidir?

- A) Zeki olmak
B) Dürüst olmak
C) Güvenilir olmak
D) Günahtan korunmuş olmak

39. Peygamberler sadece aldıkları emir ve yasakları iletmekle kalmazlar; aynı zamanda insanlara yol gösterir, rehberlik eder ve örnek olurlar. Allah'ın (cc), peygamberleri insanlar arasından seçip göndermesi; vahyin insanlar tarafından anlaşılması, kabul edilmesi ve uygulanmasında büyük kolaylıklar sağlamıştır. Çünkü peygamberler, içinde yaşadıkları toplumun problemlerini çok iyi bilen insanlardır. Onlar, Allah'tan (cc) aldıkları vahiy doğrultusunda toplumsal sorunlara çözüm yolları bulmuştur.

Bu metne en uygun başlık aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Peygamberlerin Sahip Olduğu Ortak Özellikler
- B) Peygamberlerin İnsan ve Toplum İçin Önemi
- C) Peygamberlerin Gönderilmesindeki Başlıca Sebepler
- D) Peygamberlerin İnsanlar Arasından Seçilmesinin Sebepleri

40. Felak suresinde bazı kötülüklerden korunmak için Allah'a (cc) sığınılması gerektiği anlatılır. Hz. Muhammed (sav) de bu surenin sabah ve akşam üçer defa okunmasını tavsiye etmiştir. Çünkü Felak suresi, insanları kötü niyetli kişilerden ve görünmeyen tehlikelerden korumaya yardımcı olur.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi Felak suresinde Allah'a (cc) sığınılan kötülüklerden biri değildir?

- A) Sihir yapmak
- B) Doğal afetler
- C) Kıskançlık
- D) Gecenin şerri

"1. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

1. Ünite Sonnotlar

- 1 bk. Yavuz, "Peygamber", 34/257-262.
- 2 bk. Sürmeli vd., "peygamber", 294-295.
- 3 bk. Yavuz, "vahiy", 42/447.
- 4 bk. Sürmeli vd., "tebliğ", 354.
- 5 Meryem suresi 54. ayet.
- 6 Enam suresi 89. ayet.
- 7 Bakara suresi 285. ayet.
- 8 Enam suresi 124. ayet.
- 9 Azhab suresi 40. ayet., bk. Buhârî, "Ehadisü'l-Enbiya", 38.
- 10 Mümin suresi 78. ayet.
- 11 bk. Al-i İmran suresi 159. ayet.
- 12 bk. Sürmeli vd., "mucize", 242.
- 13 Casiye suresi 20. ayet.
- 14 Bakara suresi 21. ayet.
- 15 Nahl suresi 44. ayet.
- 16 Bakara suresi 132. ayet.
- 17 Sad suresi 44. ayet.
- 18 Yusuf suresi 32-92. ayetler.
- 19 Şuara suresi 29-30. ayetler.
- 20 Kalem suresi 4. ayet.
- 21 Nisa suresi 165. ayet.
- 22 Enam suresi 160. ayet.
- 23 Nisa suresi 2. ayet.
- 24 Enbiya suresi 47. ayet.
- 25 bk. Sürmeli vd., "ilahî kitaplar", 165.
- 26 bk. Sürmeli vd., "suhuf", 332.
- 27 Bakara suresi 4. ayet.
- 28 Maide suresi 44. ayet.
- 29 Nisa suresi 163. ayet.
- 30 Hadid suresi 27. ayet.
- 31 Hicr suresi 9. ayet.
- 32 İsra suresi 9-10. ayetler.
- 33 Yunus suresi 57. ayet.
- 34 Vakıa suresi 79. ayet.
- 35 bk. Sürmeli vd., "Davut Peygamber", 57-58.
- 36 Enbiya suresi 79-80. ayetler.
- 37 Meryem suresi 16-34. ayetler.
- 38 bk. Sürmeli vd., "İsa Peygamber", 175.
- 39 bk. Ahzab suresi 40. ayet.
- 40 bk. Sürmeli vd., "Hz. Muhammed (sav)", 244.
- 41 bk. Sürmeli vd., "Felak suresi", 90-91.
- 42 bk. Nesâî, "İstiâze", 1.
- 43 Felak suresi 1-5. ayetler.

2.

ÜNİTE

RAMAZAN VE ORUÇ

2.1. ORUÇ VE KUR'AN AYI RAMAZAN

2.2. ORUÇ İBADETI

2.3. ORUÇ İBADETİNİN İNSANA KAZANDIRDIKLARI

2.4. BİR DUA ÖĞRENİYORUM: İFTAR DUASI

► Anahtar Kavramlar

- fitre
- iftar
- imsak
- mukabele
- oruç
- ramazan
- sahur
- teravih

► Bu ünite sizlerden

- ramazan ayının oruç ve Kur'an ayı olduğunu çözümleyebilirsiniz,
- oruç ibadeti hakkında bilgi toplayabilirsiniz,
- oruç ibadetinin insana kazandırdıklarını yapılandırabilirsiniz,
- iftar duasını okuyabilirsiniz ve bu duanın anlamını yorumlayabilirsiniz

beklenmektedir.

Ünite
karekodu

Ünite sunusu

Üniteye Başlarken

- Karekodla verilen “Ramazanı Sevmek” videosunu izleyiniz.
- Ramazan ayının ve oruç ibadetinin başlamasıyla birlikte çevrenizde ne gibi değişiklikler yaşandığını arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ramazanı Sevmek

2.1. ORUÇ VE KUR'AN AYI RAMAZAN

Konuya Başlarken

1. Aşağıdaki tabloda verilen kelime ve kavramların hangi ibadet esaslarına işaret ettiğini belirleyerek ilgili alanlara yazınız.

Kelime ve Kavramlar	İslam'ın İbadet Esasları (Şartları)
tavaf, toplanmak, zemzem	
kabul, kelime, resul	
sure, tekbir, vakit	
gece, sabır, yemek	
bereket, zengin, yardım	

2. Tabloya yazdığınız ibadet esasları hakkında bildiklerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Karekodla verilen "Hoş Geldin Ya Şehrim Ramazan" başlıklı videoyu izleyerek ramazan ayıyla ilgili bildiklerinizi ve merak ettiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hoş Geldin Ya
Şehrim Ramazan

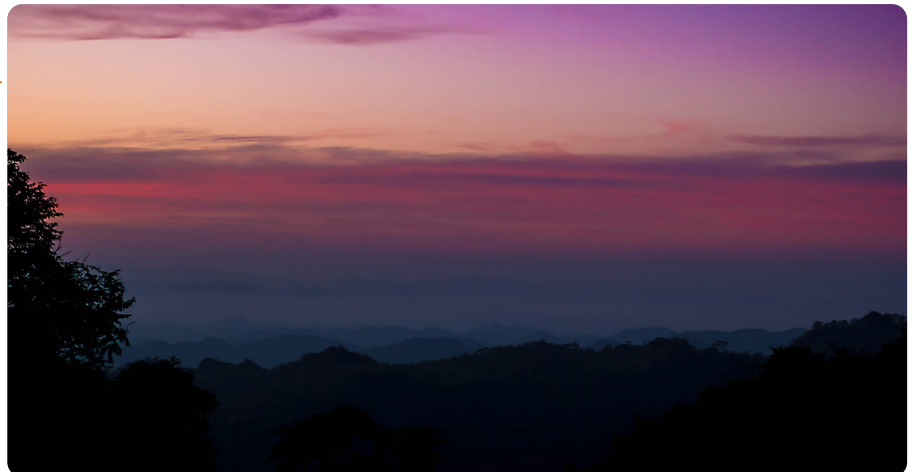
Ramazan kelimesinin, "yaz sonunda ve güz mevsiminin başlarında yağıp yeryüzünü tozdan temizleyen yağmur" anlamındaki ramadî kelimesinden türetildiği, ileri sürülen görüşlerdendir.

(Günay, "Ramazan", 34/433)

İnsanın yaratılış amacı; her şeyi yaratan Allah'ı (cc) tanımak, O'na kulluk ve ibadet etmektir.¹ Allah'a (cc) saygı, sevgi ve bağlılığı göstermek, O'nun hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle ortaya konulan tutum ve davranışlara ibadet denir.² İslam'daki temel ibadetler "İslam'ın ibadet esasları" veya "İslam'ın şartları" şeklinde adlandırılmaktadır. İslam'ın beş temel esasından biri de **ramazan** ayında oruç tutmaktır. **Oruç**; sözlükte "bir şeyden uzak durmak, bir şeye karşı kendini tutmak" anlamlarına gelmektedir.³ Orucun terim anlamı ise Allah'ın (cc) rızasını kazanmak amacıyla tan yerinin ağarmaya başlamasından güneş batıncaya kadar yeme içmeden ve bazı bedensel isteklerden uzak durmaktır (Görsel 2.1).⁴

Görsel 2.1

"Tan yerinin ağarması" ifadesiyle gökyüzünün hava aydınlanmadan hemen önceki durumu kastedilir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝
 اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ
 مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝

Görsel 2.2

Alak suresinin ilk beş ayeti Kadir Gecesi'nde indirilmiştir.

hicri takvim

Hiz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye hicretini başlangıç olarak kabul eden ve Ay'ın Dünya etrafında dolanmasıyla belirlenen kamerî takvim, ay takvimi.

(bk. Sürmeli vd., "Hicrî Takvim", 136)

Ramazan, hicri takvimin dokuzuncu ayıdır. Bu ayda oruç tutmanın farz olduğu Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildirilmiştir: **"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı."**⁵ Kur'an-ı Kerim'in indirilmeye başlandığı Kadir Gecesi de bu ayda yer alır. (Görsel 2.2). Kadir Gecesi'nin bin aydan daha hayırlı olduğu Kur'an-ı Kerim'de bildirilir (Görsel 2.3).⁶ Bu gecenin günahların affedilmesine vesile olacağına inanılır. Hz. Muhammed (sav) de inanarak ve karşılığını Yüce Allah'tan bekleyerek Kadir Gecesi'ni ibadetle geçirenlerin geçmiş günahlarının affedileceğini müjdelemiştir.⁷

Rahman ve rahîm olan Allah'ın adıyla

Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir Gecesi'nde indirdik. (1) Bilir misin nedir Kadir Gecesi? (2) Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır. (3) Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. (4) O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir. (5)

(Kadir suresi 1-5. ayetler)

Görsel 2.3

Kadir Gecesi'nin önemi Kadir suresinde açıklanmıştır.

Etkinlik-1

🕒 20 dk. 👤

Adı	Ramazan, Oruç ve Kur'an
Amaç	Temel İslam kaynaklarından hareketle ramazan ayını oruç ve Kur'an ayı olarak açıklayabilme

Yönerge

- Aşağıdaki ayet meallerini ve hadisi okuyunuz.
- Bu ayet meallerinden ve hadisten yola çıkarak ramazan ayına niçin oruç ve Kur'an ayı denildiğini açıklayınız.

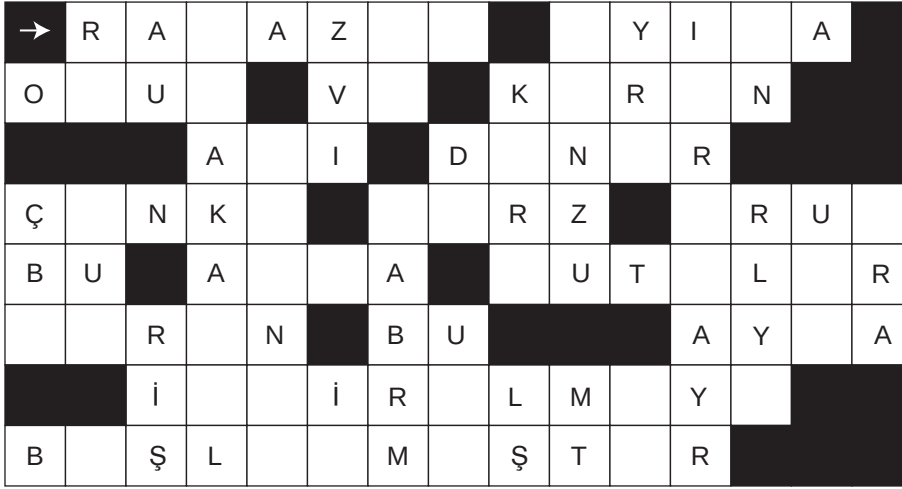
"O sayılı günler; insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur'an'ın kendisinde indirildiği ramazan ayıdır..."
 (Bakara suresi 185. ayet)

"Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir Gecesi'nde indirdik."
 (Kadir suresi 1. ayet)

"Mübarek ramazan ayına kavuştunuz. Yüce Allah bu ayda size oruç tutmayı farz kıldı..."
 (Nesâî, "Sıyam", 5)

Değerlendirme

Bulmacadaki boş kutucuklara uygun harfleri yazarak anlamlı cümleler oluşturunuz.

Etkinlik-2

🕒 25 dk. 👤

Adı	Bağlantı Kuralım
Amaç	Ramazan ayı ile oruç ve Kur'an okuma ibadeti arasındaki ilişkiyi inceleyebilme

Yönerge

- Aşağıdaki metni okuyunuz.
- Ramazan ayı ile oruç ve Kur'an okuma ibadeti arasındaki ilişkiyi metinden yola çıkarak tespit ediniz.
- Tespitlerinizi aşağıdaki boş bırakılan alana yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

RAMAZAN AYI, ORUÇ VE KUR'AN OKUMA İBADETI

Ramazan ayı, farz olan oruç ibadetinin yerine getirildiği aydır. Kur'an-ı Kerim, insanları doğru yola ileten bir rehber olarak bu ayda gönderilmiştir. Hz. Muhammed (sav) ashabıyla ramazan ayında Kur'an-ı Kerim'i daha fazla okumuştur. Hz. Peygamber'le Cebrail (as) o zamana kadar inen ayetleri bu ayda karşılıklı okumuşlardır. Bu uygulamayı örnek alan Müslümanlar da ramazan ayı boyunca Kur'an-ı Kerim'i bir araya gelerek okurlar.

Hz. Peygamber; Kur'an-ı Kerim'i öğrenen, okuyan ve onun rehberliğinde bir hayat sürmeye çalışanların imrenilecek kimselerden olduğunu belirtmiştir.⁸ Kur'an-ı Kerim'i öğrenmenin ve öğretmenin önemini ifade ettiği bir hadisinde "Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir."⁹ buyurmuştur. Bu bilinçle hareket eden Müslümanlar; Kur'an-ı Kerim'i okumaya, öğrenmeye, öğretmeye ve onun rehberliğinde bir hayat sürmeye çalışırlar.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

.....

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme

Ramazan ayı ile oruç ve Kur'an okuma ibadeti arasındaki ilişkiyi gösteren bir afiş hazırlayınız. Hazırladığınız afiş sınıf panosunda sergileyiniz.

"Oruç ve Kur'an Ayı Ramazan" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki kavramlardan uygun olanları kullanarak konuşma metnindeki boş alanları doldurunuz.

farz	ibadet	Kadir	Kur'an-ı Kerim	oruç	ramazan
------	--------	-------	----------------	------	---------

Arkadaşınız: Hasta olduğum için geçen haftaki derse gelememiştim. Öğretmenimiz derste neler anlattı?

Siz: Ramazan ayının ve ibadetinin önemini anlattı.

Arkadaşınız: Sen de bana anlatır mısın?

Siz: Elbette anlatırım. Öğretmenimiz, ramazan ayının Müslümanlar için önemli bir ay olduğundan bahsederek şu ayeti okudu: "**O sayılı günler, insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur'an'ın kendisinde indirildiği ramazan ayıdır. Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa onu oruçla geçirsin...**" (Bakara suresi 185. ayet)

Arkadaşınız: Öğretmenimiz başka ne anlattı?

Siz: Öğretmenimiz ramazan orucunun bir ibadet olduğunu söyledi. Bununla ilgili olarak "**Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı.**" ayetini okudu. (Bakara suresi 183. ayet)

Arkadaşınız: Gerçekten çok önemli konulardan bahsetmiş. O derste olmayı çok isterdim. Peki başka neler anlattı?

Siz: Öğretmenimiz, Kur'an-ı Kerim'in Gecesi'nde indirilmeye başlandığını söyledi. Müslümanların ramazan ayında bir araya gelerek okuduklarından bahsetti. Kur'an-ı Kerim'i öğrenen ve öğretenlerin en hayırlı kimseler olduğunu bir hadisla açıkladı.

Arkadaşınız: Bu bilgileri paylaştığın için çok teşekkür ederim. Bir sonraki dersi heyecanla bekliyorum.

2.2. ORUÇ İBADETI

Konuya Başlarken

1. Aşağıda bazı görseller verilmiştir. Bu görseller ramazan ayı ve oruç ibadetiyle ilgili hangi kavramları çağrıştırmaktadır? İlgili boşluklara yazınız.

▼ Görsel 2.4

Etkinlik-3

🕒 20 dk. 👤

Adı	Oruç İbadeti
Amaç	Oruç ibadeti hakkında bilgi toplayabilme
Ön Hazırlık	Oruç ibadetinin önemi ve kimlere farz olduğu hakkında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayımlarından (ilmihal, temel dini bilgiler kitapları vb.) bilgi toplayınız.

Yönerge

Araştırma sonucunda ulaştığınız bilgileri aşağıdaki tablonun ilgili alanlarına yazınız.

Oruç Neden Önemlidir?	Oruç Kimlere Farzdır?
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Konuyla ilgili bilgi edineceğim kaynaklara ulaştım.			
Gerekli araştırmaları yaparak doğru bilgileri buldum.			
Edindiğim bilgileri ilgili alana yazdım.			
Çalışmamı zamanında tamamladım.			

2.2.1. Ramazan Ayı ve Oruçla İlgili Kavramlar

Bir ibadeti yerine getirirken bilinmesi gereken bazı temel kavramlar vardır. İbadetlerin öneminin kavranması ve ibadetlerin doğru bir şekilde yerine getirilmesi için bunların öğrenilmesi gerekir. Ramazan ayı ve oruç ibadetiyle ilgili başlıca kavramlar şunlardır: sahur, imsak, iftar, teravih, mukabele ve fitre.

Sahur: Müslümanların oruç tutmak için imsaktan önce yemek yedikleri vakte **sahur** denir.¹⁰ Sahura kalkmak sünnettir. Hz. Peygamber “*Sahura kalkınız. Çünkü sahurda bereket vardır.*”¹¹ buyurmuştur.

İmsak: Oruca başlama vaktine **imsak** denir. Ayrıca sabah namazının vakti de imsakla başlar.¹² Ramazanda oruca başlama, iftar ve namaz vakitlerini gösteren çizelgeye imsakiye adı verilir.¹³

İftar: Oruç tutan bir kimsenin akşam ezanı vaktinin girmesiyle yiyip içmeye başlamasına **iftar** denir (Görsel 2.5). İftar vakti girer girmez orucu açmak sünnettir.¹⁴

İftar yemeği vermek insana sevap kazandıran bir davranıştır. Hz. Peygamber “*Kim bir oruçluya iftar ettirirse iftar ettirdiği kimsenin sevabı kadar sevap ona da yazılır, iftar edenin sevabından da bir şey eksilmez.*”¹⁵ buyurmuştur.

▲ **Görsel 2.5**

İftar vaktinin girmesiyle o günün orucu tamamlanmış olur.

◀ **Görsel 2.6**

Ramazan ayında yapılan mukabelelerde Kur'an-ı Kerim baştan sona okunur.

Teravih: Ramazan ayında yatısı namazından sonra genellikle yirmi rekât olarak kılınan sünnet namaza **teravih** denir. Teravih namazı camide topluca kılınabileceği gibi evde de kılınabilir.¹⁶ Hz. Peygamber “*Kim inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek ramazan namazını (teravih) kılsa onun geçmiş günahları bağışlanır.*”¹⁷ buyurmuştur.

Mukabele: Bir kişinin Kur'an-ı Kerim'i ezberden veya yüzünden okuması, diğer insanların da okunan ayetleri Kur'an-ı Kerim üzerinden takip etmesine **mukabele** denir. Ramazan ayı boyunca cami, mescit ve evlerde mukabele okunarak Kur'an-ı Kerim hatmedilir (Görsel 2.6).¹⁸

hatim

Kur'an-ı Kerim'i ilk suresi olan Fatiha suresinden başlayıp en son suresi olan Nâs suresine kadar yüzüne veya ezberden okumak.

(Sürmeli vd., “hatim”, 127)

Fitre: Maddi durumu uygun olan Müslümanların sağlıklı olmalarının bir şükrü olarak vermekle yükümlü oldukları vacip sadakaya **fitre** denir. Fitre, ramazan ayının başlangıcından bayram namazına kadar verilebilir. Bu vakte kadar fitresini veremeyenlerin ilk fırsatta bu yükümlülüğü yerine getirmeleri gerekir.¹⁹ Küçük çocukların fitrelerini velileri verir. Fitrenin miktarı, kişinin bir günlük yiyeceğinin maddi karşılığı hesaplanarak belirlenir. Fitreye “fıtır sadakası” da denilmektedir.²⁰

Etkinlik-4

20 dk.

Adı	Mânilerdeki Kavramlar
Amaç	Oruç ibadeti hakkında elde ettiği bilgileri öğretmen rehberliğinde doğrulayabilme

Yönerge

- Aşağıdaki mânilerde bırakılan boşluklara tablodaki kavramlardan uygun olanları yazınız.

farz	iftar	mukabeleler	oruç	sahur
fitre	imsak	Kadir Gecesi	ramazan	teravihler

Camiler dolar taşar Herkes teravih kılar uyandırır Davulcu davul çalar	Nefreti atmalıyız Orucu tutmalıyızvakti girince Orucu açmalıyız	Dua eder melekler Kabul olur dilekler kılınır Toplu atar yürekler
On bir ayın sultanı Kıymetlidir her anı ayı gelince Mutluluk doldurur her yanı	yüce Kul affolur o gece Bin aydan hayırlıdır Kıymetlidir netice	Mümin sabırla bekler Boşa gitmez emekler Okunsun..... Huzur bulsun gönüller
Annem yumurta haşlar vakti oruç başlar Misafirler de gelince Bereketlenir sofralar	 tutmak güzeldir Ramazan ayı rahmettir İftar sofrasındaki sevinç Müminlere özeldir	Müminler huzur bulur Günahları affolur verilince Yoksullar mutlu olur

- Yazdığınız kavramların doğruluğunu öğretmeninizin rehberliğinde kontrol ediniz.
- Tamamladığınız mânileri arkadaşlarınıza okuyunuz.

Değerlendirme

Oruçla ilgili kavramlardan istediklerinizi kullanarak aşağıdaki boş alana bir mâni yazınız. Yazdığınız mâniyi arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

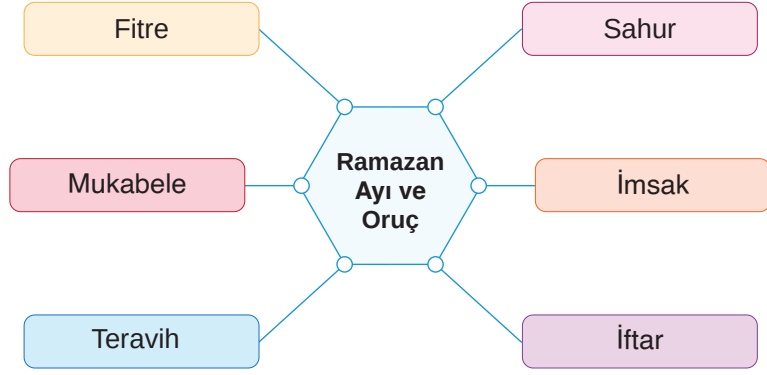
.....

.....

.....

.....

Bilgi Grafiği 2.1
Ramazan ayı ve oruçla ilgili kavramlar

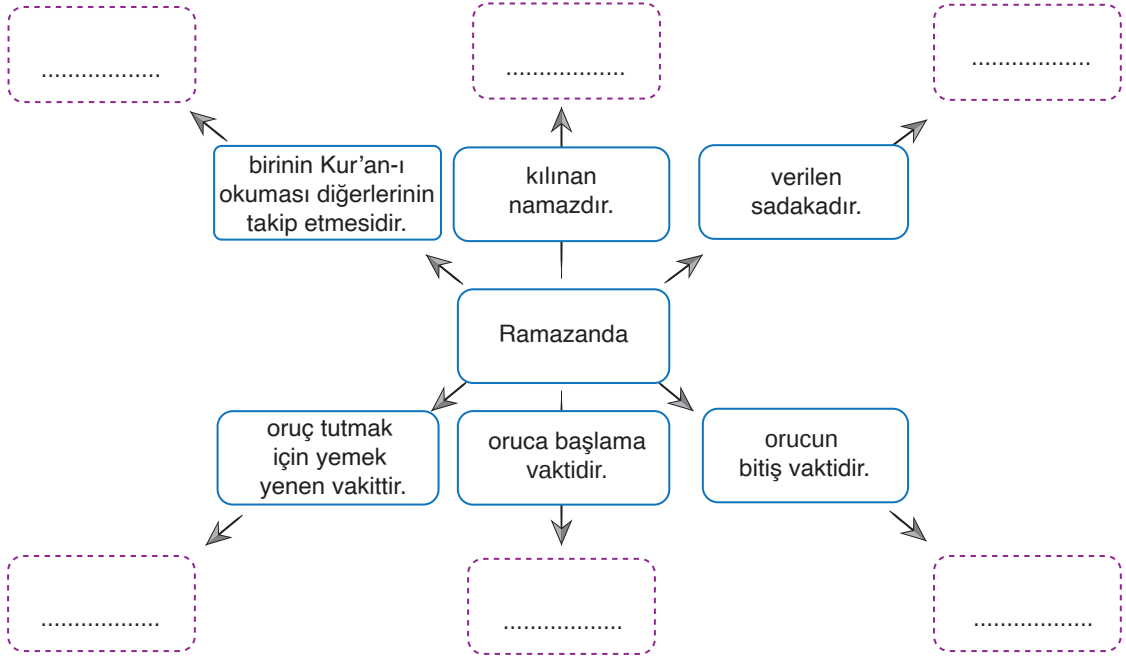
Etkinlik-5

🕒 20 dk. 👤

Adı	Kavramları Buluyorum
Amaç	Oruç ibadeti hakkında elde ettiği bilgileri kaydedebilme

Yönerge

Aşağıdaki kavram haritasında bırakılan boşluklara ramazan ayı ve oruçla ilgili uygun kavramları yazınız.

Değerlendirme

Kavram haritasındaki bilgilere göre aşağıdaki boş alana oruçlu insanların bir gününü anlatan kısa bir metin yazınız ve yazdığınız metni arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2.2. Oruçlunun Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Oruç tutarken nelere dikkat etmeliyiz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

"Oruç (sahibini koruyan) bir kalkandır. Oruçlu saygısızlık yapmasın, kötü konuşmasın. Eğer biri kendisiyle kavga etmeye veya ona kötü söz söylemeye kalkışırsa iki defa 'Ben oruçluyum.' desin."

(Buhârî, "Savm", 2)

"Kim oruçlu iken unutarak yerse orucunu tamamlasın. Çünkü ona Allah yedirmiş ve içirmiştir."

(Buhârî, "Savm", 26)

Oruç ibadetinin uygun şekilde yerine getirilmesi için dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlardan ilki oruca başlamadan önce niyet etmektir. "Niyet ettim Allah (cc) rızası için bugünkü ramazan orucunu tutmaya." gibi ifadelerle niyet edilir. Bir kişi oruç tutmayı kalbinden geçirirse ama bunu diliyle söylemeyi unutsa da niyeti geçerli olur.

Müslümanların oruç tutarken yalandan, kötü söz ve davranışlardan kaçınması gerekir. Hz. Peygamber, oruçlunun dikkat etmesi gereken hususları vurguladığı bir sözünde *"Yalan söylemeyi ve yalan ile amel etmeyi bırakmayanın yemeyi, içmeyi terk etmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur."*²¹ buyurmuştur. Oruçlu kimseler tuttıkları orucun bilincinde olmalı; ailelerine, çevrelerine, tüm varlıklara iyi davranmalı ve saygı göstermelidir. Sabırlı olmalı, öfkeyle hareket ederek karşısındaki insanları incitmemelidir.

Orucu bozan durumların neler olduğunu bilmek ve bunlardan kaçınmak gerekir. Çünkü bunlardan birini bilerek yapmak orucu bozar. Bunların başında oruçlu olduğu hâlde bir şey yiyip içmek gelir. Ancak unutarak yiyip içmek orucu bozmaz. Unutarak yiyip içen birisi oruçlu olduğunu hatırladığı anda yemeyi içmeyi bırakmalı ve orucuna devam etmelidir. Bununla birlikte koku sürmek, kan vermek gibi davranışlar da orucu bozmaz.

Bilgi Grafiği 2.2

Orucu bozan ve bozmayan durumlardan bazıları

Orucu Bozan Durumlar	Orucu Bozmayan Durumlar
1 Oruçlu olduğunu bilerek bir şeyler yemek, içmek.	1 Oruçlu olduğunu unutarak bir şey yemek, içmek.
2 Güneşin battığını zannederek iftar etmek.	2 Suyu yutmadan ağız çalkalamak, burna su çekmek.
3 Ağıza giren yağmur veya karı isteyerek yutmak.	3 Banyo yapmak.
4 Kendi isteğiyle ağız dolusu kusmak.	4 Koku sürmek.

Kur'an-ı Kerim'de **"... Kim hasta veya yolcu olursa tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun. Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez..."**²² buyrulmaktadır. Bu ayete göre hastalık ve yolculuk sebebiyle oruç tutamayanlar bu oruçları ramazan ayından sonra tutarlar. Buna "kaza orucu" denir. İyileşemeyecek durumda olan hastalar oruçsuz geçirilen her gün için fidye verir. Fidyeye, tıpkı fitır sadakası (fitre) gibi fakirin günlük yiyecek ihtiyacını karşılayacak miktarda verilmelidir.²³

2.2.3. Oruç Çeşitleri

Ramazan ayı dışında tutulan oruçlar hakkında neler biliyorsunuz?

Farz, vacip, sünnet olmak üzere üç çeşit oruç vardır.

Farz Oruç: Yüce Allah'ın kesinlikle tutulmasını emrettiği oruçtur. Ramazan orucunu tutmak farzdır. Vaktinde tutulamayan ramazan orucunun kazası da farz oruçlar arasında yer alır. Ramazan ayında başlanmış bir orucu geçerli bir mazeret olmaksızın bilerek bozanların tutmaları gereken oruca kefaret orucu denir. Kefaret orucunun tutulması da farzdır.²⁴

Vacip Oruç: Farz kadar kesin olmamakla beraber dinen tutulması gereken oruçtur. Adak (nezir) orucu vacip oruçlardandır. Bu oruç bir kimsenin dileğinin gerçekleşmesi durumunda tutmaya söz verdiği oruçtur. Adak orucu, ramazan ayında ve oruç tutmanın haram olduğu günler dışında herhangi bir gün tutulabilir.²⁵ Vacip orucun kazası da vaciptir.²⁶

Sünnet Oruç: Hz. Peygamber'in farz ve vacipler dışında tutulmasını öğütlediği oruçtur. Muharrem ayının 9, 10, 11. günlerinde ve şevval ayında tutulan oruçlar, sünnet oruçlardan bazılarıdır.²⁷ Sünnet orucun kazası vaciptir.²⁸

"Oruç İbadetinin Dinî Hükümleri ve Çeşitleri" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Hz. Muhammed (sav)
"Her kim ramazan orucunu tutar, sonra buna şevval ayında altı gün daha eklerse bütün yıl oruç tutmuş gibi olur." buyurmuştur.

(Müslim, "Sıyâm", 39)

Etkinlik-6

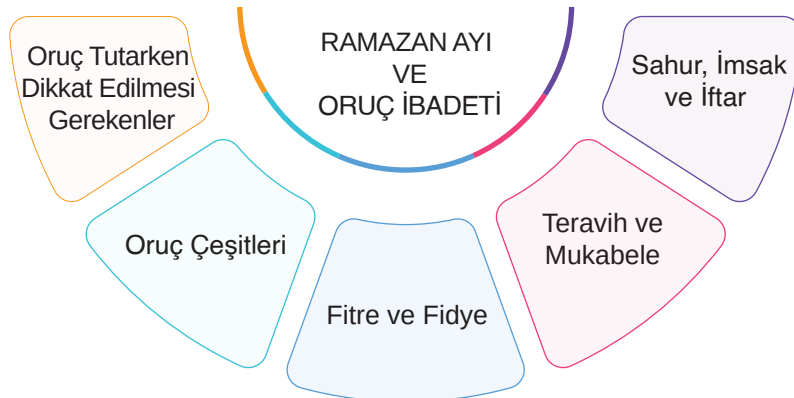
🕒 25 dk.

Adı	Berber Çalışalım, Bilgileri Paylaşalım
Amaç	Ramazan ayı ve oruç ibadeti hakkında elde ettiği bilgileri kaydedebilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde beş gruba ayrılınız.
- Aranızdan bir grup sözcüsü seçiniz.
- Aşağıdaki şemada verilen konuları her bir gruba dağıtınız.
- Konunuzla ilgili derste öğrendiğiniz bilgileri özetleyerek A4 kâğıdına yazınız.
- Konunuzla ilgili bir soru veya bilmece hazırlayarak özetinizin altına yazınız.
- Grup sözcüsü aracılığıyla özetinizi diğer gruplarla paylaşınız, soru veya bilmecenizi sınıf arkadaşlarınıza sorunuz.
- Tüm grupların çalışmalarını bir araya getirerek sınıf panosunda sergileyiniz.

Değerlendirme

Grup değerlendirme formunu doldurunuz.

Beceriler	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaştı.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinledi.			
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol aldı.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine saygı gösterdi.			
Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine iletti.			

"Ramazan Ayı ve Oruçla İlgili Kavramlar" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Kontrol Noktası

Tabloda verilen kavramlardan istediklerinizi kullanarak aşağıdaki yarım bırakılan metni tamamlayınız ve metninize uygun bir başlık yazınız.

Not: Kullandığınız kavramların yanına (✓) işareti koyunuz.

	sahur		iftar		imsak		oruç
	mukabele		fitre		teravih		ramazan
	farz oruç		kaza orucu		vacip oruç		sünnet oruç

Oruç ve Kur'an ayı ramazan geldi. Ramazanın rahmet ve bereketi her yerde hissediliyor. Bugün ilk kez sahura kalkacak olmanın heyecanını yaşıyoruz. Bu yüzden evde tatlı bir telaş var. Sahur için hazırlıklar akşamdan başladı bile.

2.3. ORUÇ İBADETİNİN İNSANA KAZANDIRDIKLARI

Konuya Başlarken

Etkinlik-7

🕒 20 dk.

Adı	Orucun Kazandırdıkları
Amaç	Oruç ibadetinin insana kazandırdıklarını inceleyerek mantıksal ilişkiler kurabilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde bir başkan belirleyiniz. (Soruyu ve öğrencilerin vereceği cevapları tahtaya yazmak başkanın görevidir.)
- “Niçin oruç tutulur?” sorusunu tahtaya yazınız.
- Cevaplarınızı sınıfla paylaşınız.
- Verilen cevapları tahtaya listeleyiniz. (Aynı veya benzer cevaplar varsa bir kere yazmanız yeterlidir.)
- Listelediğiniz cevapları öğretmeninizin rehberliğinde değerlendiriniz.

Değerlendirme

Oruç ibadetinin insana kazandırdıklarına günlük hayattan örnekler veriniz.

Oruç, ahlaki değerlerin birey ve topluma kazandırılmasında etkili bir ibadettir. Orucun anlam ve önemini kavrayan insan, güzel davranışlar sergilemeye çalışır. Olumsuz durumlar karşısında duygu, düşünce ve davranışlarını kontrol ederek sabırlı olmaya gayret eder. Hz. Peygamber “... Oruç sabrın yarısıdır...”²⁹ buyurarak oruç ibadetiyle sabır arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir.

Görsel 2.7

Birlikte iftar etmek, paylaşma ve dayanışma duygularını güçlendirir.

İftar davetleri, fitre ve sadakalar; yardımseverlik, cömertlik ve dayanışma gibi ahlaki değerlerin kazanılmasında önemli bir rol oynar (Görsel 2.7). Oruç tutan insan aç kimselerin hâline daha iyi anlar, bencillik ve kibir gibi kötü davranışlardan uzak durarak elindeki imkânları başkalarıyla paylaşır. Kendisine verilen tüm nimetler için Allah’a (cc) şükreder ve bunları israf etmez.

Oruç, sağlık için de oldukça faydalı bir ibadettir. Oruç sayesinde hücreler yenilenerek insan vücudu hastalıklara karşı daha dirençli hâle gelir ve beslenme alışkanlıkları belirli bir düzene girer.³⁰ Hz. Peygamber "... Oruç tutunuz ki sıhhat bulasınız."³¹ buyurarak orucun sağlık açısından önemini vurgulamıştır.

Görsel 2.8

Teravih namazı toplumun birlik ve beraberliğine katkıda bulunur.

"Kim Allah'a inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır."

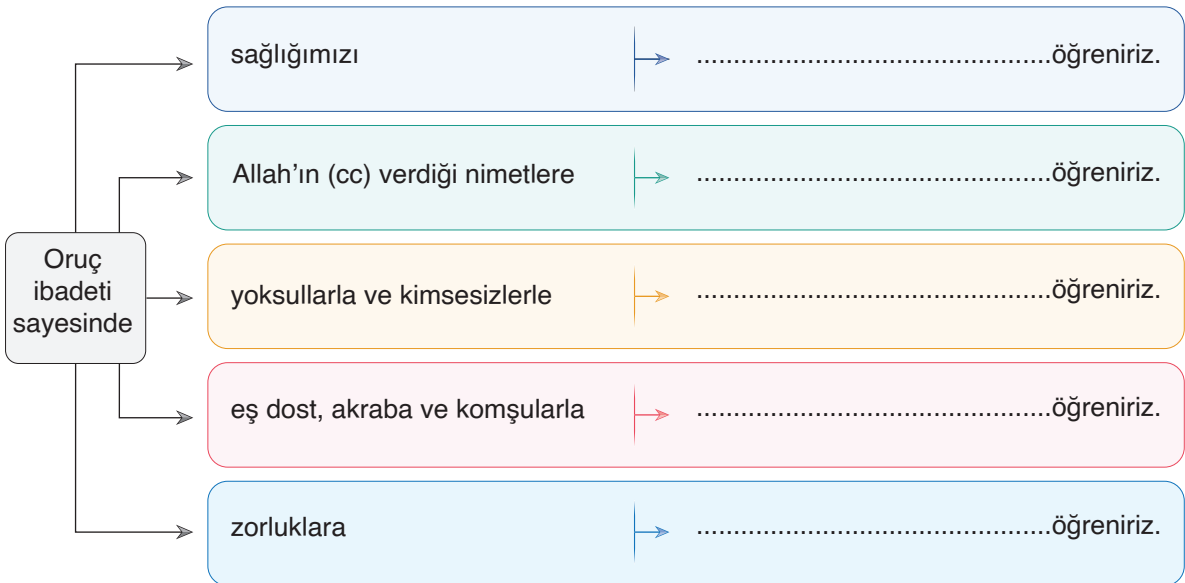
(Buhârî, "İman", 28)

Ramazan ayında tutulan oruçlar, okunan mukabeleler, kılınan teravih namazları, günahı tekrarlamamak niyeti ve gayretiyle edilen tövbeler insanı manevi yönden temizler (Görsel 2.8). Bu durum Allah'ın (cc) rızasını kazanmaya vesile olur. Müslümanlar hem kendilerinin hem de toplumun huzur ve mutluluğuna katkıda bulunmak için ramazanın kazandırdığı güzel davranışları alışkanlık hâline getirmelidir.

Tamamlayalım

Aşağıdaki kavramlardan uygun olanları kullanarak yarım bırakılan cümleleri tamamlayınız. Aynı kavramı birden fazla cümlede kullanabilirsiniz.

çalışkanlık	korumak	paylaşmak	sabretmek	sorumluluk	şükretmek	yardımlaşmak
-------------	---------	-----------	-----------	------------	-----------	--------------

Bulmaca Çözelim

Tabloda verilen rakam ve çizimlerin kesişim noktasındaki harfleri kullanarak altta verilen bulmacayı çözünüz. Bulduğunuz cümleyle ilgili düşüncelerinizi boş bırakılan alana yazınız.

	1	2	3	4	5	6	7	8
	A	B	C	Ç	D	E	F	G
	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M
	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T
	U	Ü	V	Y	Z			

2 	5 	1 	4 		4 	2 	1 	5 	6 	8 	4

5 	1 	3 	5 	1 	1 	3 	7 	7 	1 	5 	3 	8 	3 	5 	3 	1

8 	2 	5 	6 	7 	7 	6 	7 	8 	6 	6 	4 	1 	6

6 	1 	8 	6 	3 		6 	1 	1 	7 	1 	5

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik-8

🕒 25 dk. 👤

Adı	Nasıl Davranırdım?
Amaç	Oruç ibadetinin insana kazandırdıkları hakkında edindiği bilgilerden hareketle uyumlu bir bakış açısı geliştirebilme

Yönerge

- Aşağıda yarım bırakılan örnek olayları okuyunuz.
- Oruçlu bir gününüzde bu durumlarla karşılaşırsaydınız neler yapardınız? Boş bırakılan alanlara yazarak örnek olayları tamamlayınız.

1. Örnek Olay

Bir ramazan günü, teneffüste oyun oynarken arkadaşım ile tartıştım. Arkadaşım bana bağırmaya başladı.

2. Örnek Olay

Ramazan pidesi almak için fırının önünde sıra bekliyordum. Bir arkadaşım yanıma geldi ve bekleyenlere fark ettirmeden sırayı bozdu.

Değerlendirme

Aşağıdaki kontrol listesini doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Hayır
Orucun insana güzel davranışlar kazandırdığını bilirim.		
Orucun sabırlı olmaya katkıda bulunduğuna inanırım.		
Orucun yardımlaşmayı artırdığına inanırım.		
Orucun adil olmaya katkıda bulunduğuna inanırım.		
Orucun paylaşmayı teşvik ettiğine inanırım.		

"Oruç İbadetinin İnsana Kazandırdıkları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

"Oruç İbadetinin Kazandırdıklarıyla İlgili Hadisler" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Oruç İbadetinin Bireysel Faydaları

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Oruç İbadetinin Toplumsal Faydaları

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.4. BİR DUA ÖĞRENİYORUM: İFTAR DUASI

Konuya Başlarken

İftar duası hakkında bildiklerinizi ve merak ettiklerinizi tablodaki boş bırakılan alanlara yazınız.

Önceden Bildiklerim	Merak Ettiklerim
.....	
.....	
.....	
.....	

Görsel 2.9

İftar vaktinde edilen dualarda Allah'a (cc) olan inanç, güven ve bağlılık dile getirilir, verdiği nimetler için O'na şükredilir.

Oruç açılırken dua edilmesi sünnettir.³² Hz. Peygamber, orucunu açarken iftar duası ederek verdiği nimetler için Allah'a (cc) şükretmiş, oruçlunun iftar vaktinde yaptığı duanın geri çevrilmeyeceğini müjdelemiştir.³³

İftar duasında Yüce Allah'a inancın, güvenin ve bağlılığın önemi dile getirilir. İbadetlerin yalnızca O'nun rızası için yapılacağı, bütün nimetlerin sahibinin Allah (cc) olduğu belirtilir. Aynı zamanda nimetlere şükretmenin önemi hatırlatılır (*Görsel 2.9*). Bu yönüyle iftar duası oruç tutan kişinin ibadet bilincini güçlendirir.

İftar vaktinde okunan farklı dualar vardır. Bu dualardan biri şudur:

اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَبِكَ اٰمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ اَفْطَرْتُ

“Allâhümme leke sumtû ve bike âmentû ve aleyke tevekkeltû ve alâ rızkıke eftartû”

“Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum, sana inandım, sana güvendim. Senin rızkınla orucumu açtım.”³⁴

Etkinlik-9

20 dk.

Adı	İftar Duasını Dinleme ve Okuma
Amaç	İftar duasını ve bu duanın anlamını okuyabilme

Yönerge

- Karekodla verilen iftar duasını ve bu duanın anlamını dinleyiniz.
- Öğretmeninizin rehberliğinde iftar duasını ve bu duanın anlamını grupça sesli tekrar ediniz.
- Duayı doğru telaffuz etmek için “İftar Duası Telaffuz Çalışması” e-içeriğini kullanınız.

İftar Duası
Dinleme Çalışmasıİftar Duası
Telaffuz Çalışması

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
İftar duasını ve bu duanın anlamını dikkatli bir şekilde dinledim.			
İftar duasını ve bu duanın anlamını arkadaşlarımla sesli tekrar ettim.			
İftar duasındaki kelimeleri doğru telaffuz ettim.			
İftar duasını ve bu duanın anlamını hatasız okudum.			

Etkinlik-10

20 dk.

Adı	İftar Duasının Anlamını Düşünüyorum
Amaç	İftar duasının anlamını değiştirmeyecek şekilde özetleyebilme

Yönerge

- İftar duasının anlamını ve bu duanın Müslüman'ın hayatındaki yeri ve önemini boş bırakılan alanlara yazınız.

Anlamı	
Müslüman'ın Hayatındaki Yeri ve Önemi	

Değerlendirme

- İftar duasının anlamını bilerek okumanın insana neler kazandıracığını açıklayınız.
- İftar duasını devam ettirecek olsanız Yüce Allah'tan, başka neler isterdiniz? Duanızı aşağıdaki "Benim Duam" başlığının altına yazınız.

Benim Duam

Ey Yüce Rabb'im!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Karışık olarak verilen iftar duasının okunuşu ve anlamını doğru şekilde sıralayarak aşağıdaki kutulara yazınız.

ve alâ rızıkıe eftartu

1

ve bike âmentü

2

Allâhümme

3

ve aleyke tevekkeltü

4

leke sumtû

5

Senin rızan için oruç
tuttum.

a

Senin rızkınla orucumu
açtım.

b

Sana inandım.

c

Allah'ım!

ç

Sana güvendim.

d

Okunuş Sıralaması

--	--	--	--	--	--

Anlam Sıralaması

--	--	--	--	--	--

"İftar Duası Kelime Sıralama" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Farklı Kaydet

Bu ünite de öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca not ediniz.

[illegible]

Performans Görevi

Amaç	Ramazan ayının oruç ve Kur'an ayı olduğunu çözümleyebilme
Görev	Ramazan ayının oruç ve Kur'an'la ilişkisi hakkında bir sunu hazırlama ve sunma
Ürün	Sunu
Puanlama Yöntemi	Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu
Süre	Hazırlık: 2 hafta Sunu: 2 saat

Yönerge

- Temel İslam kaynaklarından ramazan ayı hakkında bilgi toplayınız.
- Ulaştığınız bilgilerden yararlanarak ramazan ayının oruç ve Kur'an ayı olarak nitelendirilmesinin sebeplerini belirleyiniz.
- Belirlediğiniz sebeplerden hareketle konu hakkında sınıfta bir sunu hazırlayınız.
- Hazırladığınız sunuyu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Çalışmanız dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilecektir. Görev sonrasında kendinizi değerlendirmek için öz değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu kitabın sonunda yer almaktadır.

2. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A) Aşağıdaki kutucuklarda oruç ibadetiyle ilgili ifadeler yer almaktadır. Size yöneltilen soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı harfi birden fazla cevap için kullanabilirsiniz.

a	fidyeye	b	fitre	c	iftar	ç	imsak
d	kaza orucu	e	muharrem orucu	f	ramazan orucu	g	şevval orucu

1. Orucun başladığı ve sona erdiği vakitleri ifade eden kavramlar hangileridir?

2. Farz oruçlar hangileridir?

3. Sünnet oruçlar hangileridir?

4. İhtiyaç sahiplerine yapılan maddi yardımlarla ilgili kavramlar hangileridir?

B) Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

5. Ramazan ayı Müslümanlar için neden önemlidir? Ayet ve hadislerden örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

6. Oruç tutarken dikkat edilmesi gereken hususları açıklayınız.

.....

.....

.....

7. Oruç ibadetinin bir toplumda ahlaki değerlerin yaygınlaşmasına ne gibi katkılarda bulunduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

8. Oruç ibadetinin insanın bencillik, kibir gibi kötü davranışlardan uzak durmasına nasıl katkıda bulunduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

9. İftar duasında verilen mesajlara uygun davranmanın Müslümanların hayatını nasıl etkilediğini örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

C) Aşağıda verilen kelimelerle anlamlı ve kurallı cümleler oluşturunuz.

10. biri / de / tutmaktır / oruç / esaslarından / ayında / İslam'ın / ibadet / ramazan

.....

.....

11. ramazan / başlanmıştır / ayında / indirilmeye / Kur'an-ı Kerim

.....

.....

12. önemli / oynar / kazanılmasında / ibadeti / bir / değerlerin / rol / oruç / ahlaki

.....

.....

13. Allah'a (cc) / önemi / dile / iftar / getirilir / inancın / duasında

.....

.....

Ç) Aşağıdaki tanımlardan yararlanarak karışık şekilde verilen harflerden oluşturduğunuz kavramları ilgili tanımların karşısındaki boşluklara yazınız.

14.	Kur'an-ı Kerim'in indirilmeye başlandığı gece	KAİRD EGİECS	
15.	Kur'an-ı Kerim'i birinin okuması diğerlerinin de okuyuşu Kur'an'dan takip etmesi	EAEBKUML	
16.	Ramazan ayında kılınan yirmi rekâtlık sünnet namaz	THİVREA	
17.	Yüce Allah'ın tutulmasını kesin olarak emrettiği oruç	ZRAF UOÇR	
18.	Bir dilek gerçekleştiğinde tutmak için söz verilen oruç	ADKA UOCRU	
19.	Ramazan ayında ihtiyaç sahiplerine verilen sadaka	RİFTE	

D) Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

20. Aşağıda verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) Kefaret orucu - Farz	B) Ramazan orucu - Vacip
C) Adak orucu - Vacip	D) Muharrem orucu - Sünnet

21. I. Kadir Gecesi bu ayın içindedir.

II. Hicri takvime göre yılın dokuzuncu ayıdır.

III. Bu ayda oruç tutmak vaciptir.

Ramazan ayıyla ilgili bu cümlelerden hangileri doğrudur?

A) I ve II	B) I ve III
C) II ve III	D) I, II ve III

22. Altıncı sınıf öğrencisi olan Kerem ve Beren, Kur'an-ı Kerim'in indirilmeye başlandığı geceyle ilgili bir afiş hazırlamak istemiştir.

Kerem ve Beren hazırlayacakları afişte hangi sureye kesinlikle yer vermelidir?

A) Fatıha	B) Fil
C) Kevser	D) Kadir

23.

Fatma	Unutarak yiyip içmek orucu bozmaz.
Esra	Oruç tutmaya gücü yetmeyen yaşlılar ve iyileşemeyecek durumda olan hastalar imkânları varsa fidye verirler.
Okan	Koku sürmek, kan vermek gibi davranışlar orucu bozar.
Mehmet	Hastalık, yolculuk gibi sebeplerle tutulamayan oruçların ramazandan sonra kaza edilmesi farzdır.

Buna göre hangi öğrencinin verdiği bilgi yanlıştır?

A) Fatma	B) Esra	C) Okan	D) Mehmet

24. “Allah’ım! Senin rızan için oruç tuttum, sana inandım, sana güvendim. Senin rızkınla orucumu açtım.”

Aşağıdakilerden hangisi bu duadan çıkarılabilecek mesajlardan biri değildir?

- A) Müslümanlar Allah’a (cc) inanmalı ve güvenmelidir.
- B) Nimetlerin sahibinin Allah (cc) olduğu unutulmamalıdır.
- C) İbadetler Allah (cc) rızasını kazanmak için yapılmalıdır.
- D) Farz olan oruç ramazan ayında tutulmalıdır.

25. İftar saati yaklaştıkça evlerde tatlı bir telaş görülür. Fırından yeni çıkmış susamlı pide kokusu odalara yayılırken rahmet ve bereket her yanı kuşatır. Komşular, akrabalar aynı sofranın etrafında buluşur. Dilden kalbe uzanan Kur’an sesi insanın içini ısıtırken iftar sofrasının huzur ve mutluluğu bu ısınmaya eşlik eder. Sofradaki hurma, su ve sıcacık çorba nimetlere şükretmeyi hatırlatır. Ezan sesi Allah’a (cc) yönelen dualarla bütünleşir.

Bu metinden

- I. Ramazan ayı insanlar arasındaki birlik ve beraberlik duygularını güçlendirir.
- II. Ramazan ayında herkesin iftar yemeği vermesi gerekir.
- III. Oruç, Allah’ın (cc) verdiği nimetlerin kıymetinin anlaşılmasını sağlar.

sonuçlarından hangisi ya da hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III

26.

Farz Oruçlar	Vacip Oruç	Sünnet Oruçlar
Ramazan orucu Kefaret orucu	Muharrem orucu	Adak orucu Şevval orucu

Tablolarda verilen bilgilerin doğru olabilmesi için oruç çeşitlerinden hangi ikisinin yeri değiştirilmelidir?

- A) Adak orucu - Muharrem orucu
- B) Kefaret orucu - Şevval orucu
- C) Ramazan orucu - Adak orucu
- D) Muharrem orucu - Şevval orucu

“2. Ünite Ek Değerlendirme Soruları” e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

2. Ünite Sonnotlar

- 1 bk. Zariyat suresi 56. ayet.
- 2 bk. Sinanoğlu, “İbadet”, 19/233.
- 3 bk. Yitik, “Oruç”, 33/414.
- 4 bk. Sürmeli vd., “oruç”, 290.
- 5 bk. Bakara suresi 183. ayet.
- 6 bk. Kadir suresi 3. ayet.
- 7 bk. Buhârî, “İman”, 24.
- 8 Müslim, “Salâtü'l-Müsâfirîn”, 266.
- 9 Tirmizî, “Fedâilü'l-Kur’ân”, 15.
- 10 bk. Sürmeli vd., “sahur”, 320.
- 11 Buhârî, “Savm”, 20.
- 12 bk. Karagöz - Altuntaş, *Oruç İlmihali*, 42.
- 13 bk. Sürmeli vd., “imsakiye”, 168.
- 14 bk. Sürmeli vd., “iftar”, 159.
- 15 Tirmizî, “Savm”, 82.
- 16 bk. Sürmeli vd., “teravih namazı”, 361.
- 17 Buhârî, “Salâtü't-Teravih”, 1.
- 18 bk. Karagöz - Altuntaş, *Oruç İlmihali*, 142.
- 19 Erkal vd., *İlmihal*, 506-507.
- 20 bk. Sürmeli vd., “fitre”, 99.
- 21 Buhârî, “Savm”, 8.
- 22 Bakara suresi 185. ayet.
- 23 bk. Karagöz - Altuntaş, *Oruç İlmihali*, 75-76.
- 24 bk. Karagöz - Altuntaş, *Oruç İlmihali*, 79, 81.
- 25 bk. Karagöz - Altuntaş, *Oruç İlmihali*, 81.
- 26 bk. Dönmez, “Oruç”, 33/421.
- 27 bk. Karagöz - Altuntaş, *Oruç İlmihali*, 83-85.
- 28 bk. Dönmez, “Oruç”, 33/421.
- 29 Tirmizî, “Deavât”, 86.
- 30 bk. Bayraktar, “Oruç ve Sağlık”, 14-15.
- 31 Taberani, *Mu’cemu'l-Evsat*, 8/174.
- 32 bk. Şener, “İftar”, 21/518.
- 33 bk. İbn Mâce, “Sıyâm”, 48.
- 34 bk. Şener, “İftar”, 21/518.

3. ÜNİTE

AHLAKİ DAVRANIŞLAR

- 3.1. DOĞRU SÖZLÜ OLMAK
- 3.2. MERHAMETLİ OLMAK
- 3.3. ADAP VE NEZAKET KURALLARINA UYMAK
- 3.4. VATANIMIZI SEVMEK
- 3.5. BİR DUA ÖĞRENİYORUM: KUNUT DUALARI

► Anahtar Kavramlar

- adap
- dürüstlük
- gazi
- merhamet
- şehit
- vatan

► Bu ünite sizlerden

- doğru sözlü olmayı kendi hayatınıza yansıtabilmeniz,
- merhametli olmayı yorumlayabilmeniz,
- adap ve nezaket kurallarını özetleyebilmeniz,
- vatani sevmenin önemi hakkında çıkarım yapabilmemiz,
- Kunut dualarını ve bu duaların anlamlarını okuyarak yorumlayabilmeniz

beklenmektedir.

Ünite
karekodu

Ünite sunusu

Üniteye Başlarken

İnsanlar, günlük hayatta karşılaştıkları durumlarla ilgili farklı davranışlar gösterir. Bu davranışlardan bazıları olumlu bazıları ise olumsuz olarak nitelendirilir. Başkalarına karşı kibar, saygılı, adil olmak gibi olumlu davranışların pek çok faydası vardır. Alay etmek, kötü lakaplar takmak, yalan söylemek gibi olumsuz davranışlar ise bireye ve topluma zarar verir.

Ahlaki davranışların günlük hayattaki etkilerini örneklerle açıklayınız.

3.1. DOĞRU SÖZLÜ OLMAK

Konuya Başlarken

Birlikte yaşamak için gereken ahlaki davranışların neler olabileceğini arkadaşlarınızla tartışınız.

Aşağıdaki soruları metinden yararlanarak cevaplayınız.

Endonezyalıların İslam'la bu kadar erken tanışmasının sebebinin Müslüman bir kumaş tüccarının dürüstlüğü olduğu söylenir. Tüccar bir gün iş yerine geç gelir ve çırağının, metresi beş akçe olan kumaşı on akçeden sattığını öğrenir. Bunun üzerine tüccar çırağına yaptığı doğru olmadığını söyler ve müşteriye bulmasını ister. Çıracak müşteriye bulur ve dükkâna davet eder. Tüccar müşteriye durumu açıklar, fazladan alınan beş akçeyi uzatır ve kendisinden helallik ister. Çok geçmeden bu olay kralın kulağına kadar gider. Tüccarı davet eden kral ona bu dürüstlüğüne neye borçlu olduğunu sorar. Tüccar, dininin emirleri gereği bunları yaptığını söyler. Bu olaydan etkilenen kral kısa bir süre sonra Müslüman olmaya karar verir. Halkı da yavaş yavaş onu takip eder.

(bk. Abdülkerim Tanrıkulu, *Lisan-ı Hal ile Davet*, 432-433) Kısaltılmıştır.

- Müşteri siz olsaydınız tüccarın dürüstlüğü karşısında ne hissederdiniz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Doğru sözlü olmak insanlarla ilişkilerinizde size neler kazandırabilir? Cevaplarınızı listeleyiniz.

Ahlak, insanın iyi veya kötü vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışlarının bütünüdür.¹ Bireyle toplumun huzur ve mutluluğu ahlaki davranışların varlığına bağlıdır. Ahlaki davranışlar; insanın kendisine, ailesine, çevresine ve topluma faydalı olmasını sağlar. Böylece insanın diğer insanlarla ilişkisi ahlak kurallarıyla düzene kavuşur.

Kur'an-ı Kerim'de övülen ve tavsiye edilen birçok ahlaki davranış vardır. Bunlardan biri doğruluktur. Doğruluk; söz, davranış ve niyet bakımından dürüstlük ve iyilikten yana olmak şeklinde ifade edilir.² İnsan ilişkilerinde önemli bir yeri olan bu değer; güven, adalet ve samimiyet gibi erdemleri kapsar. Bireyin güven kazanmasını sağlayan en belirgin özelliklerden biri doğru sözlü olmasıdır. Verdiği sözde duran, emaneti koruyan ve insanları aldatmayan bireyler toplum içinde değer kazanır. Dostlukların kurulmasında ve devam ettirilmesinde de doğru sözlü olmanın önemli bir yeri vardır.

Doğru sözlü olmak neden gereklidir?

Görsel 3.1

Dostluklar güven üzerine kurulur.

Doğruluktan uzaklaşmak bireysel ve toplumsal bazı sorunlara yol açar. Bu sorunların başında kişinin yalancılıkla anılması gelir. “Hz. Peygamber bir defasında bir anının çocuğunu çağırıp ‘Gel sana bir şey vereceğim.’ dediğini işitince kadına, ‘Ona ne verecektin?’ diye sormuş. ‘Kuru hurma.’ Cevabını alınca şöyle buyurmuştur: ‘Dikkatli ol ona bir şey vermemiş olsaydın, bu senin için bir yalan olarak yazılacaktı.’”³ buyurarak bu hususa dikkat çekmiştir. Yalan, insanların birbirlerine düşmanlık beslemelerine ve sosyal barışın bozulmasına sebep olduğu için bütün toplumlar da kötü bir davranış olarak kabul edilir. İnsanlar söyledikleri bir yalanı gizlemek için başka bir yalana başvururlar. Bu durum zamanla insan ilişkilerinin zarar görmesine sebep olur. Doğru sözlü insan güven verirken yalan söyleyen güven zedeler. Bu nedenle doğru sözlü olmak güven ortamının oluşması için gereklidir.

İyi bir dost hangi özellikleri taşımalıdır? Açıklayınız.

Etkinlik-1

15 dk.

Adı	Doğru Sözlü Olmanın Önemi
Amaç	Doğru sözlü olmanın önemini kendisinden ve çevresinden hareketle gözden geçirebilme

Yönerge

- Kendi yaşıntınızdan ve çevrenizden hareketle aşağıdaki durumlarda ortaya çıkabilecek sonuçları yazarak tabloyu doldurunuz.

Birey	Doğru Sözlü Olduğunda	Doğru Sözlü Olmadığında
Aile içinde		
Arkadaşlık ilişkilerinde		
Sosyal medyayı kullanırken		

- Yazdığınız sonuçları öğretmenin rehberliğinde kontrol ediniz.

Değerlendirme

Yaptığınız bu etkinlik doğru sözlü olmanın önemiyle ilgili neleri fark etmenizi sağladı? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kur'an-ı Kerim'de doğrulukla ilgili pek çok ayet bulunmaktadır. İnsanların doğru sözlü olmaları konusunda uyarıldıkları bu ayetlerden birinde “**Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin ki Allah sizin işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın...**”⁴ buyrulmaktadır. İslam yalan söyleyerek şahitlik yapmayı ve başkalarını aldatmayı da yasaklar. Yalancı şahitlikle ilgili bir ayette: “**Ey iman edenler! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınızın aleyhine de olsa Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun...**”⁵ buyrulur. Bu ayette kişinin ayırım yapmadan herkese karşı dürüst ve adil olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Doğruluk peygamberlerin temel özelliklerinden biridir. Her konuda olduğu gibi ahlaki değerlerin uygulanmasında da bize en güzel örnek olan Hz. Peygamber'in hayatında dürüstlüğü vazgeçilmez bir yeri vardır. O, hayatı boyunca dürüstlüğü ilke edinmiş ve peygamber olmadan önce de "el-emin" lakabıyla anılmıştır. Şakayla bile asla yalan söylememiştir. Hz. Peygamber doğruluktan ayrılmamış, Müslümanları da bu hususta uyarmıştır. Bir sözünde "Seni şüphelendireni bırak, şüphelendirmeyene bak. Çünkü doğruluk kalbin (tereddütsüz biçimde) huzura ermesidir. Yalan ise şüpheden ibarettir."⁶ buyurmuştur. Yalanla doğruyu ayıran şeylerden birinin kalpteki şüphe ve huzursuzluk olduğunu belirtmiştir. Hz. Muhammed (sav) doğru söz ve yalanı karşılaştırdığı bir diğer sözünde "Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür... Yalan söz söylemekten kaçının. Çünkü yalan kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür..."⁷ buyurmuştur.

Bilgi Grafiği 3.1
Doğru sözlü olanların ödülü cennettir.

Etkinlik-2

25 dk.

Adı	İlkem Doğruluktur
Amaç	Doğru sözlü olmanın bireysel ve toplumsal önemine dair çıkarımda bulunabilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde dört grup oluşturunuz.
- Her grup için bir sözcü seçiniz.
- "Doğru Sözlü Olmanın Bireye Kazandırdıkları" ve "Doğru Sözlü Olmanın Topluma Kazandırdıkları" başlıklı iki kâğıt hazırlayınız.
- Karekodla verilen "112 Çağrı Merkezinin Asılsız İhbarlarla İmtihanı" adlı videoyu izleyiniz.
- Videodan hareketle doğru sözlü olmanın bireysel ve toplumsal açıdan neler kazandırabileceğini grup arkadaşlarınızla tartışarak elinizdeki kâğıtlara yazınız.
- Grubunuzun oluşturduğu metni sınıf arkadaşlarınıza sununuz. (Bu görevi grup sözcüleri yerine getirir.)

112 Acil Çağrı Haberi

Değerlendirme

Doğru sözlü olmanın bireysel ve toplumsal açıdan önemini anlatan bir özdeyiş yazınız.

Çıkış Kartı

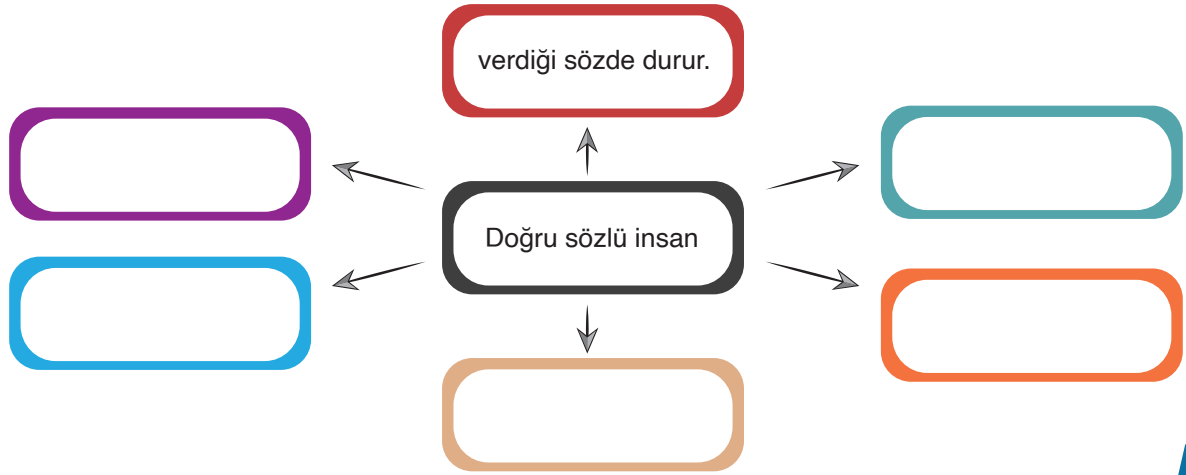
Doğru sözlü olmak hem bireyin hem de toplumun huzuru için önemli bir özelliktir. Bu özelliği taşıyan insanlar vicdanen rahat olduklarından çevresindekiler için de güven sağlar. Dürüst insanlardan oluşan bir toplum daha güvenli, güçlü ve sağlıklı olur. Doğruluk gibi önemli bir özelliğin yitirilmesi ise toplumda güvensizlik ortamı oluşturarak insanları tedirgin eder. **“Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir.”**⁸ ayetleri de yalan söylemenin olumsuz sonuçlarıyla ilgili Müslümanlar için uyarı niteliğindedir.

“Doğru Sözlü Olmanın İslam’daki Yeri ve Hayatımızdaki Önemi” e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Dolduralım

Doğru sözlü insan hangi özelliklere sahip olmalıdır? Şemadaki boş bırakılan alanlara yazınız.

Yazalım

“Bir konuda seni tasdik ettiği (sana inandığı) hâlde kardeşine yalan söylemen ne kadar büyük bir ihanettir!”

(Ebu Davud, “Edeb”, 71)

Hadisten hareketle dostlukların devam ettirilmesinde doğru sözlü olmanın önemini boş bırakılan alana yazınız ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik-3

20 dk.

Adı	Kıssadan Hisse
Amaç	Doğru sözlü olmanın önemiyle ilgili ulaştığı çıkarımları değerlendirebilme

Yönerge

Aşağıda verilen metni okuyunuz. Metinden hareketle “Düşün-Eşleş-Paylaş” görevlerini yerine getiriniz.

HZ. ŞUAYB KISSASI

Hız. Şuayb, ticaretle uğraşan Medyen halkına peygamber olarak gönderilmiştir. Medyenliler Allah'a (cc) ortak koşarak putlara tapıyor, hile yaparak ölçü ve tartıda adaletsizlik ediyordu. İnsanlardan bir şey alırken tam ölçü, onlara bir şey satarken de eksik ölçü kullanarak ticaretle hile yapıyorlardı. Yol keserek oradan geçenlerin mallarına el koyuyorlardı. Allah (cc), bütün bu kötülüklerin yaygın olduğu Medyen bölgesine Hız. Şuayb'ı peygamber olarak gönderdi. Hız. Şuayb, Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine iman etmeleri, ölçü ve tartıyı eksiksiz yapmaları, insanların haklarını yememeleri için halkını uyardı.⁹ Kavmi onu öldürmekle tehdit etmesine rağmen o, mücadelesinden vazgeçmedi.¹⁰ Medyen halkı, Hız. Şuayb'ı yalanladıkları ve onun mesajlarını reddettikleri için azaba uğradı.

(bk. M. Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, 1/328)

Düşün

Kıssadan hareketle dürüst bir insanda olması gereken özellikleri içeren iki cümle yazınız.

1.
2.

Eşleş

Sıra arkadaşınızla eşleşiniz. Yazdığınız cevapları, eşleştiğiniz arkadaşınızla paylaşınız. Ulaştığınız ortak sonuçları iki cümle ile yazınız.

1.
2.

Paylaş

Ulaştığınız ortak sonuçları sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Her bireyin doğru sözlü olması gerektiğine inanırım.			
Söz ve davranışlarımda doğruluktan yana olurum.			
Her koşulda doğru sözlü olmaya dikkat ederim.			
Yaşamımda yalan, hile ve aldatmaya başvurmam.			

Kontrol Noktası

Aşağıdaki tabloyu uygun şekilde doldurunuz.

Doğru sözlü
olmak neden
önemlidir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Doğru sözlü olmak
insanların ilişkilerini
nasıl etkiler?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hız. Şuayb, kavmini
hangi konularda
uyarmıştır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2. MERHAMETLİ OLMAK

Konuya Başlarken

Karekodla verilen “Osmanlıda Merhametin ve Estetiğin Sembolü Kuş Evleri” adlı videoyu izleyiniz ve bu videodan hareketle soruları cevaplayınız.

Osmanlıda Kuş Evleri

Görsel 3.2: Kuş evi

1. Kuş evleri niçin yapılmış olabilir? Düşüncelerinizi paylaşınız.
2. Merhametli olmanın birey ve topluma yansımalarıyla ilgili günümüzde şahit olduğunuz buna benzer uygulamalar var mıdır? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.3: Merhamet, bütün varlıklara sevgiyle yaklaşıldığında anlam kazanır.

Şefkat gösterme, acıma, yumuşak huylu olma, affetme ve bağışlama şeklinde tanımlanan **merhametin** ilişkili olduğu birçok kavram vardır.¹¹ Bu kavramlardan ilki sevgidir. Çünkü yaratılanlara şefkatle yaklaşmak ancak onları sevmekle mümkündür (Görsel 3.3). Merhametle ilişkili diğer kavramlar şefkat ve vicdandır. Tüm canlıların acıları karşısında duyarlı davranmak vicdani bir sorumluluk olduğu kadar merhametin de gereğidir.

Etkinlik-4

🕒 20 dk. 👤 👥

Adı	Merhametin Yansımaları
Amaç	Merhametli olmanın bireysel ve toplumsal boyutlarını inceleyebilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde bir başkan belirleyiniz. (Soruyu ve öğrencilerin vereceği cevapları tahtaya yazmak başkanın görevidir.)
- “Merhametli olmanın birey ve toplum hayatına yansımaları neler olabilir?” sorusunu tahtaya yazınız.
- Cevaplarınızı sınıfla paylaşınız.
- Verilen her cevabı tahtaya listeleyiniz.
- Listelediğiniz cevapları öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz.

Değerlendirme

Yaptığınız çalışma merhametin bireysel ve toplumsal hayattaki önemiyle ilgili neleri fark etmenizi sağladı? Cevaplarınızı boş bırakılan alanlara yazınız.

Merhametli Olmanın Bireysel Boyutları	Merhametli Olmanın Toplumsal Boyutları
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Merhamet, İslam'da övülen ve tavsiye edilen ahlaki davranışlardanır (Görsel 3.4). Merhametli olmak Kur'an-ı Kerim'de sıkça ele alınmakta ve müminlerin başlıca nitelikleri arasında sayılmaktadır. Bu kavram Kur'an'da genellikle "rahmet" kelimesi ile ifade edilmektedir. Allah'ın (cc) rahmetini ifade eden isimlerin başta gelenleri "Rahman" ve "Rahîm" isimleridir¹² (Görsel 3.5). Allah'ın (cc) Rahman ismi, dünyadaki bütün varlıklara O'nun merhamet etmesini ifade eder. Dünya üzerindeki bütün canlılar, Allah'ın (cc) rahmeti sayesinde varlıklarını sürdürebilmektedir. Allah'ın (cc) tüm yarattıklarına rızık vermesi, onları koruması O'nun merhametinin hayata yansımalarıdır. Rahîm ismi ise Allah'ın (cc) ahirette sadece inananlara merhamet etmesini ve onları bağışlayacak olmasını ifade eder.

Görsel 3.4
Merhamet insana yakışan bir davranıştır.

Bismillâhirrahmânirrahîm

Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın (cc) rahmetini ifade eden pek çok ayet bulunmaktadır. Bu ayetlerin birinde "**Ayetlerimize inananlar sana geldiğinde onlara de ki: Selam size! Rabb'iniz kendine merhamet etmeyi yazdı. Gerçek şu ki sizden kim bilmeyerek bir kötülük yapar da ardından tövbe edip kendisini düzeltirse bilsin ki Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.**"¹³ buyrularak Yüce Allah'ın rahmetine vurgu yapılmaktadır. Allah'ın (cc) sayısız nimeti yaratması da rahmetinin yansımasıdır. Bu gerçek, bir ayette şöyle ifade edilir: "**Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız başa çıkamazsınız. Allah gerçekten bağışlayıcıdır, merhametlidir.**"¹⁴

Allah (cc) peygamber göndererek insanlara rahmetini göstermiştir. Hz. Peygamber'in merhameti Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir: "**Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.**"¹⁵ Hayatını Kur'an-ı Kerim'in ahlak anlayışı üzerine kuran Hz. Muhammed (sav); ümmetinin derdiyle dertlenmiş, sevinçle sevinmiştir. Yüce Allah bu durumu "**Ant olsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O size çok düşkün, müminlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir.**"¹⁶ ayetiyle bildirmektedir.

Görsel 3.5
Besmelede Allah'ın (cc) Rahman ve Rahîm isimlerine vurgu yapılmaktadır.

"Merhametin İslam'daki Yeri" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

"Hz. Muhammed'in (sav) âlemlere rahmet olarak gönderilmesi" ifadesinden ne anladığınızı açıklayınız.

Etkinlik-5

25 dk.

Adı	Yaşamda Merhamet
Amaç	Merhametin bireysel ve toplumsal boyutlarını inceleyebilme
Ön Hazırlık	Gazete, dergi ve genel ağdan merhametli davranmakla ilgili örnek bir olay araştırınız.

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde beş gruba ayrılıңыз.
- Gruplar için birer sözcü seçiniz.
- Bulduğunuz örnek olayı grup arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Grubu oluşturan arkadaşlarınızla örnek olayları inceleyiniz.
- Örnek olaylarda merhametin bireysel ve toplumsal boyutlarıyla ilgili dikkatinizi çeken hususları raporlaştırınız.
- Oluşturduğunuz raporları grup sözcüsü aracılığıyla sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Grup değerlendirme formunu doldurunuz.

Beceriler	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaştı.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinledi.			
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol aldı.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine saygı gösterdi.			
Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine ilettiler.			

Görsel 3.6: Merhamet tüm canlılar için önemli bir değerdir.

Bireyin tüm canlılara merhamet etmesi önemlidir (Görsel 3.6). Merhametli kişi karşısındakini bir can olarak kabul eder ve anlamaya çalışır. Bu durum, insanların empati yapma becerilerini geliştirerek kaba ve kırıncı davranışlardan uzak durmalarını sağlar. Başkalarının iyiliğini önemseyen insan, şefkat ve merhametiyle insanlara örnek olur. Merhametli insanlar için kullanılan “Karıncayı bile incitmez.” ifadesi bu durumu açıklar. İnsanı insan yapan temel değerlerden biri olan merhamet; kin, kibir, kıskançlık ve nefret gibi olumsuz duyguların da önüne geçmektedir. Bu sayede huzur ortamı ve karşılıklı anlayış oluşur.

Bireylerin güven ve huzur içinde yaşamasında merhametin önemli bir yeri vardır. Çünkü merhametli insanlar yaşamın her alanında sorunların çözümü için gayret göstererek dayanışma ve paylaşmanın artmasına katkıda bulunur.

Etkinlik-6

15 dk.

Adı	Merhamet Neyi Gerektirir?
Amaç	Merhametli olmayı kendi hayatı için anlamlı hâle getirebilme

Yönerge

- Aşağıdaki haber metnini okuyarak soruları cevaplayınız.

“Merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan ve toplam 11 ili etkileyen depremlerden etkilenenlerin yaralarının sarılması amacıyla Erzurum Valiliği ve AFAD koordine-sinde yardım çalışmaları sürüyor.

Palandöken ilçesindeki Aşık Sümmani Kültür Merkezi’nde oluşturulan yardım merkezine gelen 10 yaşındaki 4. sınıf öğrencisi Miraç Dursun, ailesinin izni ve desteğiyle depremin yaşandığı günden beri yardım çalışmalarına sabahdan akşama kadar katılıyor. Burada hayır sahiplerince getirilen gıda, giysi ve diğer yardımların tasniflenip paketlenmesine destek veren Dursun, mer-keze aileleriyle gelen depremzede çocuklarla oyun alanında vakit geçirip onlara moral veriyor.”

(Genel ağdan alınmıştır.)

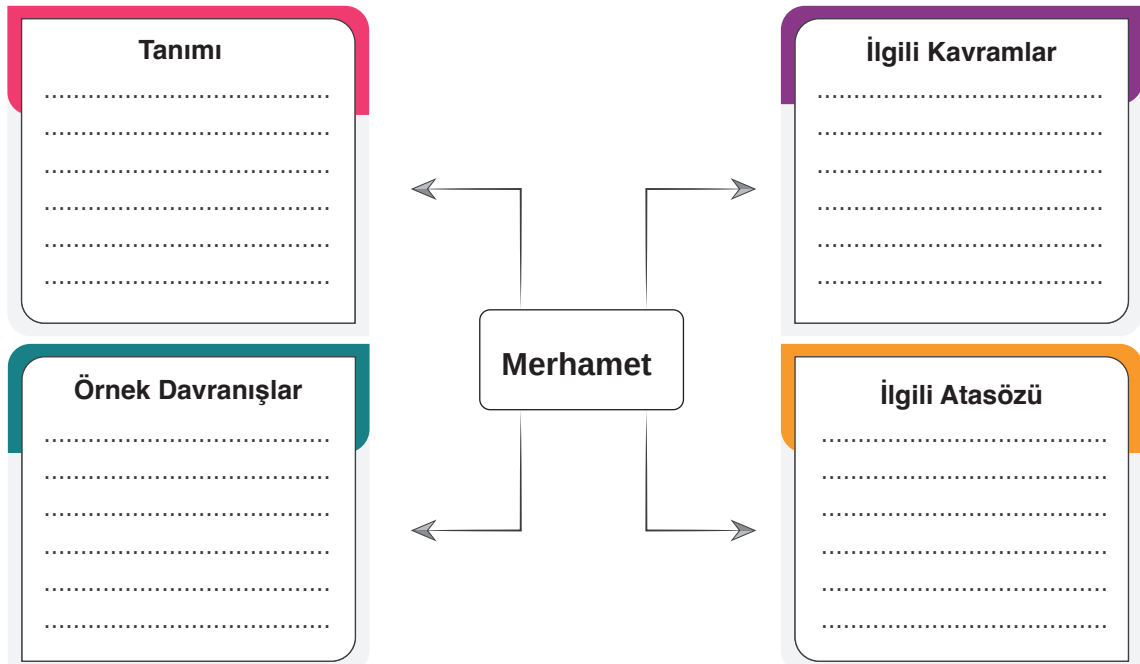
- Bu haberdeki çocuk hangi duygularla hareket etmiş olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Merhametle ilgili bir anınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Merhametli davrandığınız durumlarda neler hissettiğinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Doldurulum

Merhamet değeri ile ilgili verilen diyagramı doldurunuz.

Etkinlik-7

⌚ 20 dk.

Adı	Merhametli Olmanın Önemi
Amaç	Merhametli olmanın önemini ifade edebilme

Yönerge

Aşağıda verilen kavramları da kullanarak merhametli olmanın önemiyle ilgili bir afiş tasarlayınız. (5. sınıf sosyal bilgiler dersi 'Birlikte Yaşamak' ünitesinde de öğrendiklerinizden faydalanabilirsiniz.) Tasarladığınız afişi sınıf panosunda sergileyiniz.

affetme

koruma

sevgi

şefkat

vicdan

yardım

Değerlendirme

Aşağıdaki yarım bırakılan metni tamamlayınız.

Merhametli olmak çok önemlidir. Çünkü

.....

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Aşağıdaki 3-2-1 kartını üzerinde yazan ifadelere göre doldurunuz.

Merhametli bir insanda bulunması gereken üç özelliği yazınız.

1.
2.
3.

Merhametli olmanın kişiye sağladığı iki faydayı yazınız.

1.
2.

Merhametli olmanın topluma sağladığı bir faydayı yazınız.

1.

3.3. ADAP VE NEZAKET KURALLARINA UYMAK

Konuya Başlarken

Nezaket, insanı yormayan bununla birlikte diğer insanları mutlu eden ince davranışlardır. Yapılan bir iyiliğe teşekkür etmek, insanlara güler yüzle yaklaşmak, okul koridorunda yanlışlıkla çarptığınız arkadaşından özür dilemek, arkadaşlarımıza selam vererek sohbet başlamak gibi davranışlar nezaket sahibi olmanın sonuçlarıdır.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Toplumsal yaşamda nezaket kurallarına niçin ihtiyaç duyulur? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

İnsan toplumsal bir varlıktır. Toplumsal yaşamın düzen içinde devam edebilmesi, insanların toplumla olan ilişkilerinde uyacakları birtakım kuralların varlığına bağlıdır. İnsanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen ve yaşamı kolaylaştıran bu kurallar, adap ve nezaket kuralları olarak adlandırılır. Bu kurallara uymak insanlara saygı duymanın bir gereğidir.

Adap, edep kelimesinin çoğuludur. Edep; bir toplumda örf, âdet, kural hâlini almış iyi ve güzel davranışlar demektir.¹⁷ Nazik kelimesinden türetilen nezaket kelimesi ise insanlara kibar ve saygılı davranmak anlamına gelir.¹⁸ Nazik insanlar, etrafındaki insanlara saygıyla yaklaşır ve onlarla konuşurken kullandığı kelimeleri özenle seçer. İnsanların kalbini kırmamaya dikkat ettiği için her zaman ölçülü hareket eder. Toplumda adap ve nezaket kurallarına uyan kişiler arttıkça insanların birbirlerine karşı sevgi ve saygıları artar, toplumdaki birlik ve huzur pekişir.

Toplumsal hayatın her alanında uyulması gereken adap ve nezaket kuralları vardır (Görsel 3.7). Yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür etmek, birisiyle karşılaşınca selam vermek, karşımızdaki kişinin sözünü kesmeden dinlemek, gerektiğinde özür dilemeyi bilmek bunlardan bazılarıdır.

Görsel 3.7

Toplu taşıma araçlarına binerken sıraya girmek adap ve nezaket kurallarındandır.

Etkinlik-8

20 dk.

Adı	Adap ve Nezaket Kurallarını Biliyorum
Amaç	Adap ve nezaket kurallarını çözümleyebilme

Yönerge

- Aşağıda verilen metni okuyunuz.
- Metinde boş bırakılan alana bildiğiniz adap ve nezaket kurallarını yazarak metni tamamlayınız.
- Tamamladığınız metni arkadaşlarınızla paylaşınız.

Nezaket dediğimiz şey davranışlarımızdaki ayrıntılardır. Örneğin uyandığımızda ailemize “Hayırlı sabahlar!”, servise bindiğimizde arkadaşlarımıza “Merhaba!” demek gibi... Bu ifadeler; sevginin, inceliğin, tatlı dilin ve anlayışın kelimelere dökülmüş hâlidir. Nezaket, hayatı güzelleştirir. Nazik davranışlar sayesinde insanlar mutlu olur. Birbirlerine nezaketle yaklaşan kişiler tartışmaları konularda bile çözüm üretmeye çalışır. Nazik insanlar söz ve davranışlarının sonucunu düşünerek hareket eder. Nezaketi bir yaşam biçimi hâline getirebilmek için yapılabilecek pek çok davranış vardır.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Bunlardan bazıları şunlardır:

.....

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme

Aşağıda boş bırakılan alanları yaptığınız etkinlikten hareketle doldurunuz.

Adap ve nezaket kurallarına uymak önemlidir.

Çünkü

Çünkü

Çünkü

Çünkü

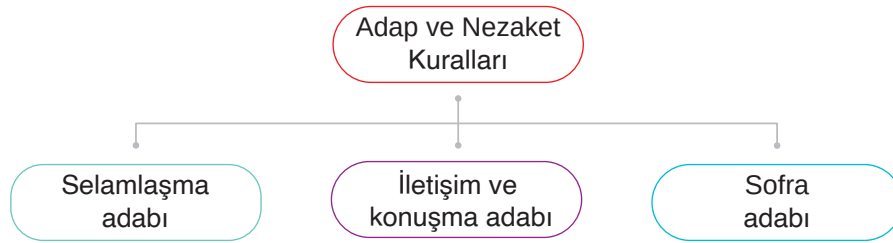
Çünkü

İslam, hayatın her alanında ölçülü ve dengeli olmayı tavsiye eder. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim'de hayatımızın her alanında uyulması gereken adap ve nezaket kurallarına yer verilir. Konuyla ilgili ayetlerden birinde insanlar şöyle uyarılır: **“Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin, zira onlar kendilerinden daha iyi olabilirler. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler çünkü alay edilenler edenlerden daha iyi olabilirler. Biriniz diğerinizi aşağılamayın, birbirinize kötü ad takmayın...”**¹⁹

Nazik bir insan olan Hz. Peygamber, sözlerinin çoğunda güzel ahlakı “iyi huylu ve nazik olma, insanlarla hoş geçinme” anlamında kullanmıştır.²⁰ O, adap ve nezaket kurallarına uyarak Müslümanlara örnek olmuştur.²¹

Çocukluğu Hz. Peygamber’in yanında geçen Enes bin Malik onun nezaketini şöyle anlatır: “... On sene Peygamber’in yanındaydım, bana bir kerecik olsun ‘Öf!’ demedi. Yaptığım bir şey hakkında ‘Bunu neden yaptın?’ veya yapmadığım bir iş hakkında da ‘Böyle yapsaydın olmaz mıydı?’ demedi.”²²

Hz. Muhammed (sav) adap ve nezaket kurallarından bazılarını şöyle sıralamıştır: “Müminin mümin üzerinde altı hakkı vardır: Hastalandığında onu ziyaret eder, öldüğünde cenazesinde bulunur, kendisini davet ettiğinde icabet eder, onunla karşılaştığında selam verir, aksırdığında ona hayır duada bulunur, yanında ve gıyabında onun için samimi davranır.”²³

Bilgi Grafiği 3.2
Adap ve nezaket kurallarından bazıları

3.3.1. Selamlaşma Adabı

Selam Müslümanların birbirlerine iyi niyet ve saygı, sevgi dileklerini bildirmek üzere söyledikleri “Allah (cc) sana sağlık, afiyet, esenlik, barış, güven, huzur, sevgi versin.” anlamındaki dua cümlesidir.²⁴ Selamlaşmada asıl amaç karşılıklı güzel dileklerde bulunmaktır. Müslümanlar arasında ortak dil olan selam, huzurun ve beraberliğin sağlanmasına önemli katkıda bulunur. Birçok selamlaşma ifadesi bulunmakla birlikte “Selam senin üzerine olsun.” anlamına gelen “Selamünaleyküm.” Müslümanlar arasında kullanılan ortak bir sözdür.

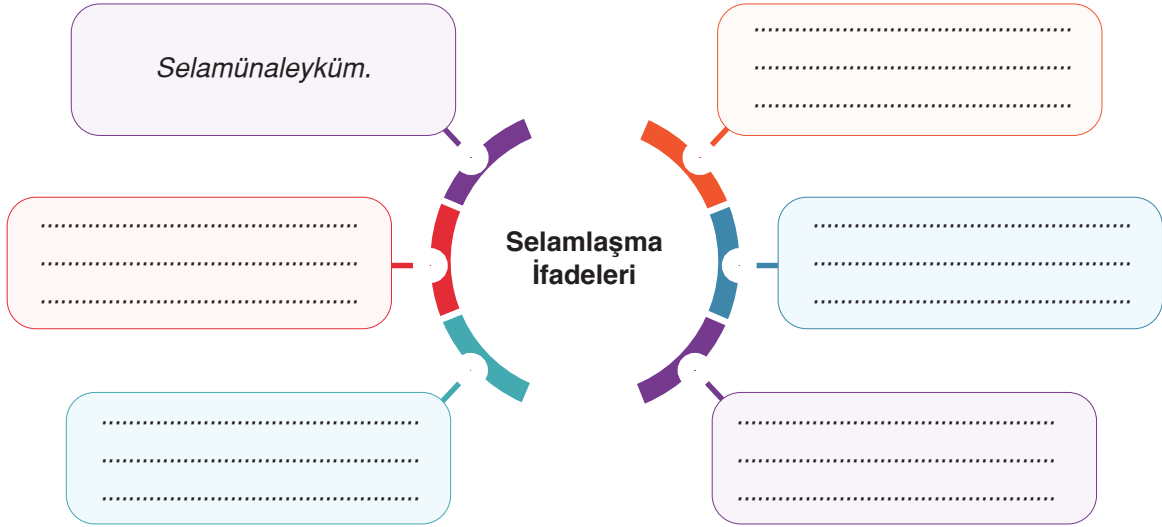
İslam ve selam kelimelerinin aynı kökten geldiğini biliyor musunuz?

Görsel 3.8
Selamlaşmak karşılıklı iyi dilekte bulunmaktır.

Dolduralım

Aşağıdaki şemayı örnekteki gibi selamlaşma ifadeleri yazarak doldurunuz.

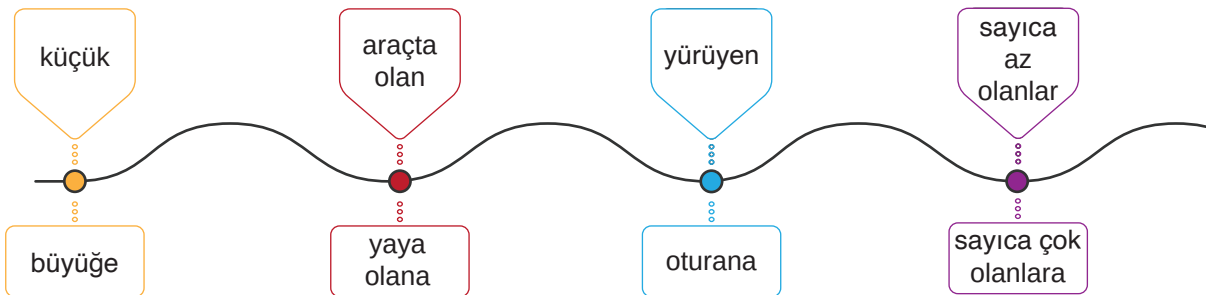
İslam'da selamlaşmaya büyük önem verilir. Kur'an-ı Kerim'de selamlaşma adabı **"Size bir selam verildiği zaman ya daha güzeliyle veya dengi ile karşılık verin..."**²⁵ ifadeleriyle açıklanır. Selam vermeden ve izin almadan başka birinin evine girilmemesi gerektiğini belirten bir diğer ayette **"Ey iman edenler! Kendinizi tanıtip izin almadan ve içinde oturanlara selam vermeden kendi evlerinizden başka evlere girmeyin..."**²⁶ buyrulur.

Hız. Muhammed (sav), selamı teşvik etmek istediği için yolda karşılaştığı çocuklarla selamlaşmaya özen gösterirdi.²⁷ İnsanlar arasında barışın ve huzurun yayılmasında selamın önemini anlattığı bir sözünde **"İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size, yaptığınız taktirde birbirinizi seveceğiniz bir iş göstereyim mi? Aranızda selamı yayın."**²⁸ buyurmaktadır.

Bilgi Grafiği 3.3
İslam'da selamlaşma kuralları

İslam'da

selam verir.

(bk. Buhârî, "İstî'zân", 4-7)

3.3.2. İletişim ve Konuşma Adabı

İnsanları diğer canlılardan ayıran konuşma yetisi iletişimin temel unsurlarındandır. İnsanlar konuşarak duygu, düşünce, sevinç ve üzüntülerini paylaşır. Böylece başta aile olmak üzere çevresindekilerle etkileşimde bulunur (Görsel 3.9). Bu iletişimin sağlıklı kurulabilmesi için de dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Bunlara “iletişim ve konuşma adabı” denilmektedir.

İletişim ve konuşma adabına uygun davranmanın en önemli kuralı doğru sözlü olmaktır. Konuşurken yalandan uzak durmak ve dürüstlüğü ilke edinmek karşıdaki kişinin güvenini kazanmayı sağlar. Bu hususta Kur'an-ı Kerim'de **“Ey iman edenler! Allah'a itaatsizlikten sakının ve doğru söz söyleyin ki Allah sizin işlerinizi düzeltsin, günahlarınızı bağışlasın...”**²⁹ buyrulur. Hz. Peygamber, doğruluğundan emin olmayan bilgiyi paylaşmamak gerektiğini *“Duyduğu her şeyi söylemesi, kişiye günah olarak yeter.”*³⁰ sözüyle ifade eder.

Konuşmada açık anlaşılır ifadeler kullanmak iletişim adabının önemli kurallarındandır. Hz. Muhammed (sav) her konuda olduğu gibi bu konuda da örnek olmuştur. Onun iletişim şekli bir hadiste şöyle anlatılmaktadır: *“Resulullah'ın konuşması her dinleyenin rahatlıkla anlayabileceği şekilde açıktı.”*³¹

Konuşurken kırıcı ifadeler kullanmamak ve bağırarak konuşmamak iletişimde dikkat edilmesi gereken hususlardandır. İslam'da insanlar güzel bir şekilde konuşmaya teşvik edilir. Bu konu ile ilgili bir ayette **“... İnsanlara güzel söz söyleyiniz!..”**³² buyrulmaktadır. Konuşma esnasında ses tonunun yükseltilmemesi hususunda insanların uyarıldığı bir diğer ayette şöyle buyrulmaktadır: **“Yürüyüşünde ölçülü ol, sesini yükseltme...”**³³ Hz. Muhammed (sav) de kaba davranmayı eleştirdiği bir sözünde *“Ey Âişe, yumuşak davran! Çünkü nezaket nerede bulunursa onu güzelleştirir, nereden çıkarılıp alınırsa o da çirkinleşir.”*³⁴ buyurmuştur.

Teknolojinin hızla gelişmesiyle yeni iletişim yolları ortaya çıkmıştır (Görsel 3.10). Bunlardan en yaygın olanı internet ve sosyal medyadır. Gündelik hayatın ayrılmaz parçası hâline gelen bu iletişim araçları doğru kullanıldığında hayatı kolaylaştırmaktadır. Çünkü internet ve sosyal medya, uzaktaki kişilerle iletişim kurma ve geniş kitlelere kısa sürede ulaşma imkânı sağlamaktadır.

Görsel 3.9

İletişim; duygu, düşünce veya bilgilerin çeşitli yollarla başkalarına aktarılmasıdır.

Görsel 3.10

Teknolojinin sağladığı imkânlar iletişim yollarını çeşitlendirmiştir.

Sosyal medya, sağladığı imkânların yanı sıra doğru kullanılmadığı takdirde riskler taşımaktadır. Bu nedenle sosyal medyanın kullanılmasında bazı hususlara dikkat edilmelidir.

Bilgi Grafiği 3.4

Sosyal medyayı kullanırken dikkat edilmesi gereken bazı adap ve nezaket kuralları

- ▶ Türkçeyi doğru kullanmaya özen gösterilmelidir.
- ▶ Paylaşılması gereken bilgilerin doğruluğu kontrol edilmelidir.
- ▶ İletişim ve kimlik bilgileri herkese açık şekilde paylaşılmamalıdır.
- ▶ Özel bilgiler herkesle paylaşılmamalı, mahremiyetin korunmasına özen gösterilmelidir.
- ▶ Yüz yüze iletişimde yapılamayacak davranışlar sosyal medyada da sergilenmemeli, kaba ve kırıcı sözlerden kaçınılmalıdır.

3.3.3. Sofra Adabı

Yemek yerken dikkat ettiğiniz kuralları defterinize yazınız.

Yeme içme tüm canlılar için bir ihtiyaçtır. İnsanın bu ihtiyaçlarını karşılarken bazı hususlara dikkat etmesi kendisi ve çevresi açısından önemlidir. Yeme içme sırasında uyulması gereken bu nezaket kurallarına “sofra adabı” denir.

Sofra adabı İslam’da önem verilen bir konudur. Hem ayet hem de hadislerde bu konuda uyarılar yer almaktadır (*Görse/3.11*). Bunlardan akla ilk geleni, yemeğe besmeleyle başlamaktır. Allah’ın Resulü bir sözünde “*Biriniz yemek yiyeceği zaman ‘Bismillâh’ [Allah’ın (cc) adıyla] desin. Eğer yemeğin başında besmele çekmeyi unutursa ‘Bismillâhi fi evvelihî ve âhirihi’ (Başında da sonunda da Allah’ın adıyla) desin.*”³⁵ buyurarak bu hususa dikkat çekmiştir.

Görsel 3.11

Kur’an-ı Kerim’de israftan kaçınma konusunda “...Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez.” buyrulmuştur.

(Araf suresi 31. ayet)

Hız. Muhammed'in (sav), sofra adabıyla ilgili önem verdiği konulardan biri temizliktir (Görsel 3.12). El temizliğinin önemini anlattığı bir sözünde "Yemekten önce ve sonra ellerinizi yıkayınız. Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak yemeği bereketlendirir."³⁶ buyurarak bizleri uyarmıştır. Dikkat edilmesi gereken hususlardan bir diğeri de sağ elle ve kendi önünden yemektir. Hız. Peygamber'in bu konudaki hassasiyetine dikkat çeken Ömer İbni Ebu Seleme şöyle anlatmaktadır: "Resulullah'ın terbiyesinde bir çocuktum. Yemekte elim, tabağın her tarafında dolaşıyordu. Resulullah bana ikazda bulundu: 'Evlad! Besmele çek, sağ elinle ye, önünden ye!' Bundan sonra hep böyle yedim."³⁷

İslam'da rızkın helal yollardan kazanılması ve verdiği nimetlerden dolayı Allah'a (cc) şükredilmesi de sofra adabı kapsamında değerlendirilmiştir. Bu durumu ifade eden bir ayette şöyle buyrulur: "Allah'ın size verdiği helal ve güzel rızıktan yiyip için ve eğer yalnız Allah'a kulluk ediyorsanız O'nun nimetine de şükredin."³⁸ Verdiği bütün nimetlerden dolayı Allah'a (cc) şükretme bilinciyle hareket eden Hız. Peygamber de yemeğin sonunda "Beni doyuran, gücüm ve kudretim olmadığı hâlde bana rızık veren Allah'a hamdolsun..."³⁹ diyerek dua etmiştir.

Yemeklerden sonra okuduğunuz dualardan birini arkadaşlarınızla paylaşınız.

"Adap ve Nezaket Kurallarını Uyguluyoruz" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

► Görsel 3.12: Ellerin temizliđi, hastalıklardan korunmada çok önemlidir.

Sofra adabı ile ilgili diğerkurallar şunlardır:

- ▶ İraftan kaçınmak
- ▶ Yemeği oturarak yemek
- ▶ Yemeği yapana teşekkür etmek
- ▶ Aşırı yemek yemekten kaçınmak
- ▶ Ağızımızda yiyecek varken konuşmamak
- ▶ Yemekle ilgili olumsuz şeyler söylememek
- ▶ Sofradaki herkesle beraber yemeğe başlamak
- ▶ Yemek yerken acele etmemek ve ağız şapırdatmamak
- ▶ Tabağıımıza yiyebileceğimiz kadar yemek almak ve yemeği bitirmek

"Adap ve Nezaket Kuralları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Etkinlik-9

15 dk.

Adı	Adap ve Nezaket Kurallarını Sınıflandırabiliyorum
Amaç	Adap ve nezaket kurallarını sınıflandırabilme

Yönerge

- Adap ve nezaket kurallarıyla ilgili aşağıda verilen örnekleri okuyunuz.
- Örneklerin hangi adap ve nezaket kuralıyla ilgili olduğunu tespit ediniz.
- Tespit ettiğiniz cümlelerin başındaki harfleri ilgili olduğu kutuya yazınız.

a	Konuşurken kaba, kırıcı ifadeler kullanmamak	f	Yemekten önce elleri yıkamak
b	Yemeğe sofradakilerle birlikte başlamak	g	Türkçeyi doğru kullanmaya özen göstermek
c	Yemeğe besmele ile başlamak	ğ	Yemek yerken ağız şapırdatmamak
ç	Toplum içinde fısıldaşarak konuşmamak	h	Yolda karşılaşılan kişiye “Merhaba” demek
d	Yemeğin sonunda Allah’a (cc) şükretmek	ı	Salam veren kişiye karşılık vermek
e	İsraftan kaçınmak	i	Doğruluğundan emin olunan bilgileri paylaşmak

Selamlaşma Adabı

İletişim ve Konuşma Adabı

Sofra Adabı

Değerlendirme

Bu kurallar dışında günlük hayatta uyguladığınız adap ve nezaket kurallarının neler olduğunu arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik-10

25 dk.

Adı	Adap ve Nezaket Kurallarını Yorumluyorum
Amaç	Adap ve nezaket kurallarını yorumlayabilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.
- Selamlaşma, iletişim ve konuşma, sofrada adabı konularından birini seçiniz.
- Seçtiğiniz konuyla ilgili bir senaryo oluşturunuz.
- Oluşturduğunuz senaryoyu grup üyeleriyle canlandırınız. (Her bir senaryonun canlandırılması için beş dakika ayırınız.)

Değerlendirme

Bu etkinliğin toplumsal hayatta adap ve nezaket kurallarının önemiyle ilgili size ne düşündürdüğünü arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kontrol Noktası

Adap ve nezaket kurallarına uymak neden gereklidir? Cevabınızı boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.4. VATANIMIZI SEVMEK

Konuya Başlarken

Vatani bir toprak parçası olmaktan farklı kılan özellikler neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik-11

20 dk.

Adı	Vatan Sevgisi
Amaç	Vatanını sevmenin önemi hakkında mevcut bilgisi dâhilinde varsayımda bulunabilme

Yönerge

- İstiklal Marşı'ndan ve Bayrak şiirinden alınan aşağıdaki dörtlükleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

İSTİKLAL MARŞI

(...)
Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı,
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.
(...)

Mehmet Akif ERSOY

BAYRAK

Ey mavi göklerin beyaz ve kırmızı süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım!
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.
(...)

Arif Nihat ASYA

- Verilen dörtlüklerde vatani sevmenin önemiyle ilgili hangi değerlere yer verilmiştir?
- Bu dörtlüklerde bizden beklenen sorumlulukların neler olduğunu açıklayınız.
- Mehmet Akif Ersoy ve Arif Nihat Asya'nın bu mısraları hangi koşullarda ve hangi duygularla yazmış olabileceğiyle ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Verilen dörtlüklerden hareketle defterinize vatani sevmenin önemini anlatan bir şiir yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

Belli bir topluluğun ve milletin hâkim güç olarak yaşadığı, sınırları belli toprak parçasına **vatan** denir.⁴⁰ Aynı topraklar üzerinde yaşayan; aralarında din, dil, tarih, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğuna ise millet denir.⁴¹ Vatan, milleti geçmişle birleştirir ve geleceğe bağlar. Aynı vatanda yaşayanlar sadece ortak bir coğrafyayı paylaşmazlar. Din, dil, tarih, ahlak ve gelenek gibi değerleri de paylaşırlar. Bağımsız bir vatana sahip olanlar dilini özgürce konuşabilir, ibadetlerini serbestçe yapabilir. Yine bu sayede insanlar, örf ve âdetlerini yaşatabilir ve gelecek kuşaklara aktarabilirler.

Vatanını korumak ve düşmana karşı canla başla mücadele etmek İslam'ın emirlerindendir. Bu emri yerine getirme bilinciyle hareket eden Müslümanlar, şehitlik ve gazilikle müjdelenmiştir. Allah (cc) yolunda veya O'nun kutsal kabul ettiği din, vatan, namus, mal ve can güvenliği için savaşırken öldürülen müminlere **şehit** denir.⁴² Hz. Muhammed (sav) şehitliğin önemini anlattığı bir sözünde "*Cennete giren hiçbir kimse, yeryüzündeki her şey kendisinin olsa dahi dünyaya geri dönmeyi arzu etmez. Sadece şehit, gördüğü ileri derecedeki itibar ve ikram sebebiyle tekrar dünyaya dönmeyi ve on defa şehit olmayı ister.*"⁴³ buyurmaktadır. Vatanımız şehitlerin hatıraları ile doludur. Vatan savunması için savaşa katılan ve savaştan sağ dönen kişiye ise **gazi** denilmektedir.⁴⁴ Gaziler ve şehitler vatan sevgisini canları pahasına ortaya koyan kahramanlardır.

Etkinlik-12

20 dk.

Adı	Vatan Sevgisiyle İlgili Kavramlar
Amaç	Vatanı sevgisiyle ilgili kavramları birbirleriyle ilişkisi açısından karşılaştırabilme

Yönerge

- Aşağıda yer alan kelime ilişkilendirme testinin 1. bölümünde boş bırakılan alanlara vatanseverlikle ilgili aklınıza gelen kelimeleri listeleyiniz.
- 2. bölümde boş bırakılan alanlara tespit ettiğiniz kelimelerle vatanseverlik kavramının birlikte kullanıldığı anlamlı birer cümle yazınız.

1. Bölüm

Vatanseverlik

Vatanseverlik

Vatanseverlik

Vatanseverlik

Vatanseverlik

2. Bölüm:

1. Cümle

2. Cümle

3. Cümle

4. Cümle

5. Cümle

Değerlendirme

Bulduğunuz kavramları kullanarak defterinize vatan sevgisinin önemini anlatan bir metin yazınız. Yazdığınız metni arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tarihimiz, vatani için gözünü kırpmadan canını verenlerin kahramanlıklarıyla doludur (Görsel 3.13). Vatan için gösterilen mücadeleye en güzel örneklerden biri Çanakkale Savaşı'dır. Üzerinden yıllar geçmesine rağmen bu kurtuluş mücadelesi hâlâ coşkuyla anılmakta ve hakkında kitaplar yazılmaktadır. Egemeliğin, bağımsızlığın ve yurt bütünlüğünün korunması için bütün imkânların seferber edildiği Kurtuluş Savaşı, vatan savunmasının bir diğer güzel örneğidir. Bağımsız bir vatanda yaşamının ve gerektiğinde vatan toprağını savunmanın örneklerinden birini de KKTC'nin kuruluşunda görürüz. Rumların baskı ve katliamlarına maruz kalan Kıbrıs Türklerini içinde bulundukları zor durumdan kurtarmak ve Ada'da barışı sağlamak amacıyla Türkiye tarafından 14 Ağustos 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtı gerçekleştirildi. Kıbrıs Türk halkının güvenliğinin sağlandığı bu harekât sırasında Türk ordusu 498, Kıbrıs Türkleri ise 1672 şehit vermiştir.⁴⁵

"Vatan Sevgisinin Önemi" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Görsel 3.13

Türkiye'nin yaptırdığı, Girne'deki şehitlikten bir görünüm

Etkinlik-13

🕒 20 dk.

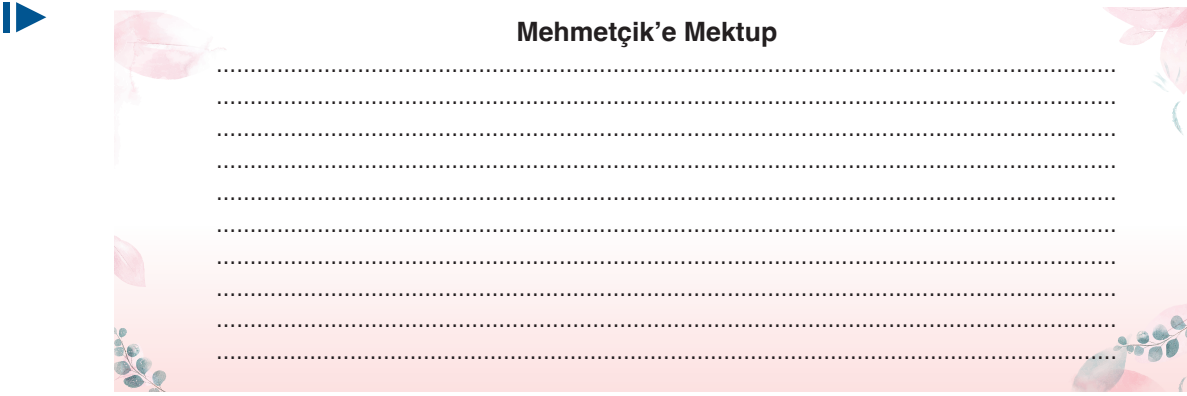
Adı	Can Feda
Amaç	Vatan sevgisinin önemi hakkında önermelerle ilgili değerlendirmede bulunabilme

Yönerge

- Karekodla verilen "Çanakkale Savaşı'nda Mehmetçiğin Gönderdiği Mektuplar" adlı videoyu izleyiniz.
- İzlediğiniz videodan hareketle vatani sevmenin önemini kavrayan bir kişinin göstereceği davranışlara örnek vererek arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Vatan uğruna canını feda eden askerlerimize bir mektup yazınız. Mektubunuzu arkadaşlarınızla paylaşınız.

Çanakkale'den Gelen Mektuplar

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Vatanseverliğin önemli bir değer olduğunu bilirim.			
Vatansever bir kişide olması gereken özellikleri sayarım.			
Ülkemin bağımsızlığı için mücadele edenlerin hatıralarına saygı duyarım.			
Vatanın bölünmez bütünlüğü için çalışmak gerektiğine inanırım.			
Türk tarihinde vatan uğruna mücadele edildiğini bilirim.			

Görsel 3.14: 15 Temmuz, Demokrasi ve Millî Birlik Günü olarak kutlanmaktadır.

Vatan topraklarının saldırılara karşı güçlü bir şekilde korunabilmesi, millî birlik ve beraberliğin sağlanması ile mümkündür. 15 Temmuz 2016'da meydana gelen darbe girişiminin kısa sürede bastırılması, bunun önemini bir kez daha göstermiştir. Darbecilere karşı büyük bir cesaretle sokaklara çıkan vatandaşlar sayesinde bu hain girişim önlenmiştir (*Görsel 3.14*).

Okuyalım Değerlendirelim

Ömer Halisdemir, 15 Temmuz 2016'da meydana gelen darbe girişimini önlemek için çekinmeden canını feda etmiş ve Özel Kuvvetler Komutanlığına girmeye çalışan darbecilere engel olmuştur (*Görsel 3.15*). Darbeciler tarafından şehit edilen Ömer Halisdemir, gösterdiği büyük kahramanlıkla 15 Temmuz darbe girişiminin seyrini değiştirmiştir.

Ömer Halisdemir'in gösterdiği kahramanlığı vatanseverlik açısından değerlendiriniz. Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.15: Şehit Astsubay Ömer Halisdemir

3.5. BİR DUA ÖĞRENİYORUM: KUNUT DUALARI

Konuyla Başlarken

Kunut duaları hakkında neler biliyorsunuz?

Dua etmek insan hayatında önemli bir yere sahiptir. İnsanların günlük hayatlarında farklı durumlar için okudukları dualar vardır. Kunut duaları bu dualardandır. Sözlükte “itaat etmek, ibadet etmek ve ayakta durmak” şeklinde tanımlanan kunut, terim olarak ise namazda Allah’a (cc) sığınmak ve dua etmek anlamlarına gelir.⁴⁶ Ayrıca zor durumlarda, salgın hastalık zamanlarında ve doğal afetlerde de Allah’a (cc) sığınmak için Kunut dualarının okunduğu rivayet edilmiştir.⁴⁷ Bu dualar okunarak Allah’tan (cc) yardım ve bağışlanma dilenir. Kunut duaları, yatsı namazının ardından kılınan vitir namazının son rekâtında okunur.

2-Kunut Duası

اللَّهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَآلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ
وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ
نَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ
إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَافِرِ مُلْحِقٌ

1-Kunut Duası

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَهِدِيكَ
وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتُوبُ إِلَيْكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ
وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ
وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ

Allâhümme innâ nestaînüke
Ve nestağfirüke
Ve nestehdîk
Ve nü'minü bike / Ve netübü ileyk
Ve netevakkeli aleyk
Ve nüsnî aleykelhayra küllehü neşküruke
velâ nekfüruk
Ve nahleu ve netrukü meyyefcürük

Allah'ım! Senden yardım isteriz, günahlarımızı bağışlamanı isteriz, razı olduğun şeylere hidayet etmeni isteriz. Sana inanırız, sana tövbe ederiz. Sana güveniriz. Bize verdiğin bütün nimetleri bilerek seni hayır ile överiz. Sana şükrederiz. Hiçbir nimetini inkâr etmez ve onları başkasından bilmeyiz. Nimetlerini inkâr eden ve sana karşı geleni terk ederiz.

Allâhümme iyyâkena'büdü
Velekenüsalî
Venescüdü / Veileyke nes'â
Venahfidü / Nercû rahmeteki
Venahşâ azâbeke İnne azâbeke bilküffâri
mülhiq

Allah'ım! Biz yalnız sana kulluk ederiz. Namazı yalnız senin için kılarız, ancak sana secde ederiz. Yalnız sana koşar ve sana yaklaştıracak şeyleri kazanmaya çalışırız. İbadetlerini sevinçle yaparız. Rahmetinin devamını ve çoğalmasını dileriz. Azabından korkarız, şüphesiz senin azabın kâfirlere ve inançsızlara ulaşır.⁴⁸

Etkinlik-14

25 dk.

Adı	Kunut Dualarını Dinleme ve Okuma
Amaç	Duaları doğru telaffuz edebilme

Yönerge

- Karekodla verilen Kunut duaları videosunu dinleyiniz.
- Öğretmeninizin rehberliğinde duaları grupça sesli tekrar ediniz.
- Duaları doğru telaffuz etmek için “Kunut Dualarını Telaffuz Çalışması” e-içeriğini kullanınız.

Kunut Dualarını
Dinleme ÇalışmasıKunut Dualarını
Telaffuz Çalışması

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Kunut dualarının okunuşuyla ilgili verilen videoyu dikkatle dinledim.			
Sınıf arkadaşlarımla beraber duaların okunuşunu sesli tekrar ettim.			
Duaların telaffuzundaki hatalarımı öğretmenimin rehberliğinde düzelttim.			
Kunut dualarını doğru şekilde okudum.			

Etkinlik-15

15 dk.

Adı	Kunut Dualarını Biliyorum
Amaç	Kunut dualarının anlamlarını değiştirmeyecek şekilde özetleyebilme

Yönerge

- Kunut dualarını ve anlamlarını okuduğunuzda ne hissedersiniz?
- Kunut dualarının anlamlarını boş bırakılan alanlara yazınız.

Kunut Duası 1

.....

.....

Kunut Duası 2

.....

.....

Değerlendirme

Kunut dualarının anlamlarından çıkardığınız mesajları örnek cümleden yararlanarak boş bırakılan alana yazınız ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yalnız Allah'tan (cc) yardım dilemeliyiz.

.....

.....

Kontrol Noktası

A) Kunut dualarının anlamlarıyla ilgili olan ifadelerin önündeki kutuyu işaretleyiniz.

1. ☐ Sana inanırız, sana tövbe ederiz.
2. ☐ Bize verdiğin bütün nimetleri bilerek seni hayır ile överiz.
3. ☐ De ki: Sabahın Rabb'ine sığınırım.
4. ☐ Namazı yalnız senin için kılarız, ancak sana secde ederiz.
5. ☐ Selam, rahmet ve bütün güzellikler Allah içindir.
6. ☐ Yalnız sana koşar ve sana yaklaştıracak şeyleri kazanmaya çalışırız.
7. ☐ O'nun hiçbir dengi yoktur.

B) Kunut duaları hangi durumlarda okunur? Boş bırakılan alana yazınız.

.....

Farklı Kaydet

Bu ünite de öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca not ediniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Performans Görevi

Amaç	Merhametli olmanın önemini ifade edebilme
Görev	Merhametli olmanın önemiyle ilgili afiş hazırlama ve sergileme
Ürün	Afiş
Puanlama Yöntemi	Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu
Süre	Hazırlık: 2 hafta Sunu: 2 saat

Yönerge

- Merhametli olmanın önemiyle ilgili gazete, dergi ve genel ağdan bilgi toplayınız.
- Elde ettiğiniz bilgilerle sınıfta bir afiş hazırlayınız.
- Hazırladığınız afiş sınıf panosunda sergileyiniz.

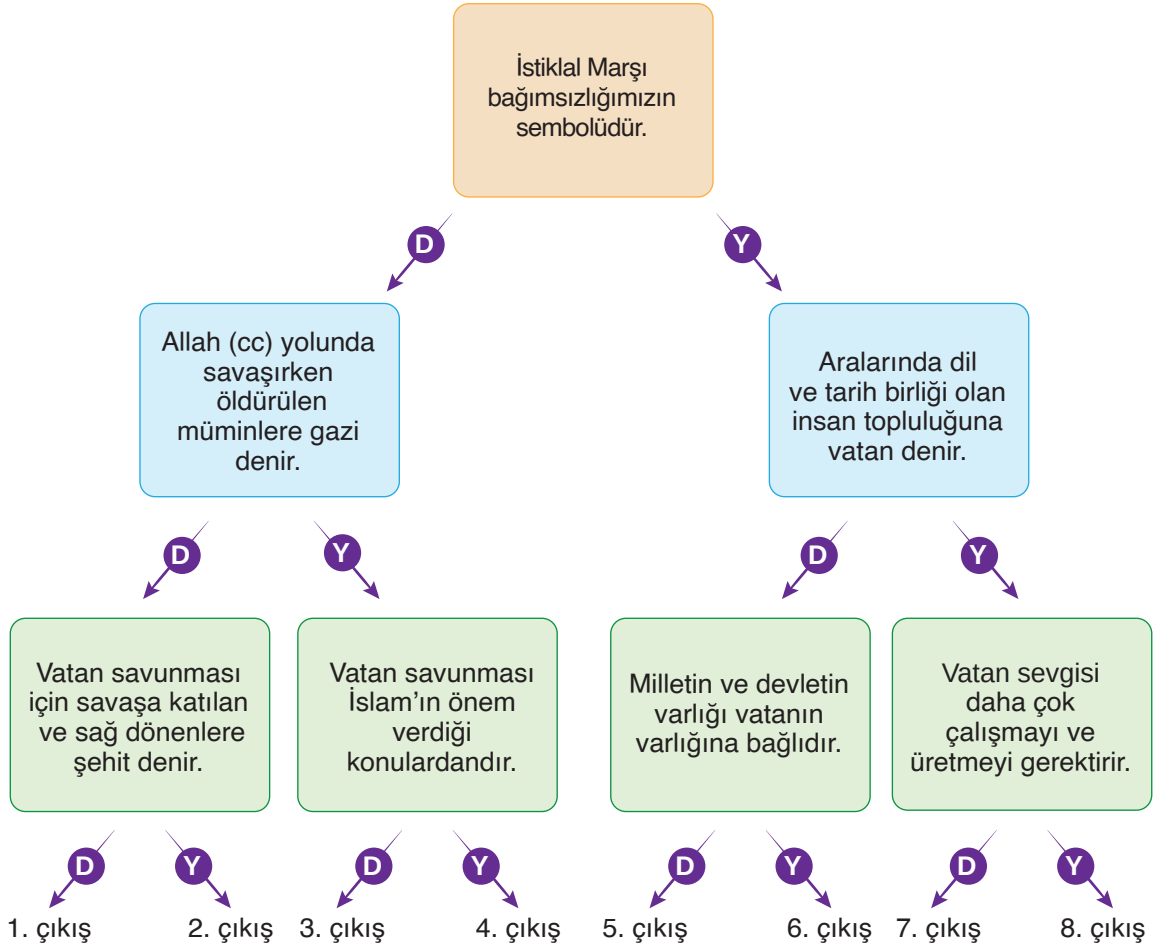
Değerlendirme

Çalışmanız dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilecektir. Görev sonrasında kendinizi değerlendirmek için öz değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu kitabın sonunda yer almaktadır.

3. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A) Aşağıdaki cümlelerin doğruluğunu “D” ve yanlışlığını “Y” belirleyerek yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

1.

B) Aşağıda karışık olarak verilen ifadelerin Kunut dualarından hangisine ait olduğunu işaretleyiniz.

	Dua İfadeleri	Kunut 1	Kunut 2
2	Ve naḥleu ve netrukū meyyefcūruk		
3	Nercū raḥmeteki Venaḥşâ azâbeke		
4	Allâhümme iyyâkena'būdū		
5	Ve nū'minū bike Ve netübū ileyk Ve netevkelkü aleyk		
6	İnne azâbeke bilküffâri mülhiḳ		
7	Veileyke nes'â Venaḥfidū		
8	Ve nūsnî aleykelḥayra külleḥü neşküruke velâ nekfüruk		
9	Velekenūsallî Venescüdū		
10	Allâhümme innâ nestainüke		
11	Ve nestağfirüke Ve nestehdîk		

C) Aşağıdaki anlam çözümleme tablosunda bazı ayetler yer almaktadır. Ayetleri ilişkili olduğu ahlaki davranışla eşleştiriniz. Eşleştirme yaparken (✓) işareti kullanınız.

	Ahlaki Davranışlar	Doğru sözlü olmak	Merhametli olmak	Selamlaşma adabına uymak	Sofra adabına uymak	Vatani sevmek
		a	b	c	ç	d
12.	“Kim bir kötülük yapar veya nefesine zulmeder de sonra Allah’tan mağfiret dilerse Allah’ı çok bağışlayıcı ve esirgeyici bulacaktır.” (Nisa suresi 110. ayet)					
13.	“Size bir selam verildiğinde ya daha güzeli ile veya dengi ile karşılık verin...” (Nisa suresi 86. ayet)					
14.	“Allah yolunda öldürülenler için ‘ölüler’ demeyin. Hayır, onlar diridirler fakat siz bilemezsiniz.” (Bakara suresi 154. ayet)					
15.	“Rabbimiz Allah’tır deyip de dosdoğru çizgide yaşayanlar, işte onların üzerine melekler şu müjde ile inerler: Korkmayın, kederlenmeyin, size vaad olunan cennetle sevinin.” (Fussilet suresi 30. ayet)					
16.	“Allah’ın size verdiği helal ve güzel rızıktan yiyip için ve eğer yalnız Allah’a kulluk ediyorsanız O’nun nimetine de şükredin.” (Nahl suresi 114. ayet)					

Ç) Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

17. Günlük hayatımızda doğru sözlü olmanın insanlara ve topluma sağlayabileceği faydalara örnekler veriniz.

.....

.....

.....

.....

18. Merhametin insan ilişkilerindeki önemini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

19. Kunut dualarının içerdiği mesajlardan üç tanesini yazınız.

1.

2.

3.

20. Toplumsal yaşamda adap ve nezaket kurallarına uymanın önemini açıklayınız.

.....

.....

21. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ey Türk gençliği! Birinci vazifen; Türk istiklalini, Türk Cumhuriyeti'ni ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir." sözünden hareketle bağımsızlığımızı korumak için üzerimize düşen görevlerin neler olduğunu açıklayınız.

.....

.....

D) Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

22. "Yine onlar ki, emanetlerine ve verdikleri sözlere riâyet ederler. Onlar ki, namazlarını kılmaya devam ederler. İşte bunlar vâris olanların ta kendileridir. Onlar Firdevs cennetlerine vâris olurlar. Onlar orada ebedî kalacaklardır."

(Müminun suresi 8-11. ayetler)

Bu ayetlerden aşağıdaki sonuçlardan hangisi çıkarılamaz?

- A) Müminler verdikleri sözde dururlar.
- B) Müminler emanetleri korumaya özen gösterirler.
- C) Cennete girenler sonsuza kadar orada kalacaktır.
- D) Müminlerin cennete girmesi için namazlarını titizlikle kılmaları yeterlidir.

23. "Gazzelilerin hazır gıda, tıbbi malzemeler ve temizlik maddelerine ihtiyacı artarak devam ediyor. Kızılay, bu zorlu koşullarda insani yardım çalışmalarını sürdürüyor. Sahadaki Kızılay personelleri bölge halkının ihtiyaçlarının karşılanmasında var gücüyle çalışmaya devam ediyor."

Kızılay'ın yürüttüğü bu faaliyete destek olmak isteyen bir öğrencide hangi ahlaki davranışın geliştiği söylenebilir?

A) Doğru sözlü olmak	B) Vatan sevgisi
C) Merhamet	D) Nezaket

24. İnsanın diğer insanlarla uyum içinde yaşamasını sağlayan kurallar adap ve nezaket kuralları olarak ifade edilir. Ailede, okulda, sokakta kısacası hayatın her alanında uyulması gereken bu kurallar toplumsal yaşamı düzenler. Selamlaşmak, güler yüzlü olmak, hasta ziyaretini kısa tutmak, konuşurken ses tonunu yükseltmemek, büyüklere saygı, küçüklere sevgi göstermek ve şefkatle yaklaşmak bu kurallardan bazılarıdır. Adap ve nezaket kurallarına uyan insanlar çevreleriyle uyum içinde yaşarlar. Böylece toplumda saygı kültürünün yerleşmesine de katkıda bulunmuş olurlar.

Bu metinden

- I. Adap ve nezaket kuralları toplumda huzurun sağlanmasına katkıda bulunur.
- II. Toplumsal yaşamın her alanında uyulması gereken adap ve nezaket kuralları vardır.
- III. Toplumda saygı ortamının oluşmasında adap ve nezaket kuralları etkilidir.

yargılarından hangisine ya da hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I	B) Yalnız II	C) I ve II	D) I, II ve III

25. I. İsaftan kaçınmak
 II. Yemeği hızlı yemek
 III. Yemeği oturarak yemek
 IV. Yemeğe besmele ile başlamak
 V. Ağızda lokma varken konuşmak

Bu ifadelerden hangileri sofra adabına uygun davranışlardır?

- A) I, II ve III B) I, III ve IV C) II, III ve V D) III, IV ve V

26. Vatani sevmenin en büyük göstergesi sorumluk bilinciyle hareket etmektir.

Aşağıdaki öğrencilerden hangisinin davranışı bu bilinçle hareket etmeye en güzel örnektir?

- A) Elif, ailesiyle tatildeyken gördüğü tarihî eserlerin fotoğraflarını sosyal medyada paylaşarak takipçi sayısını arttırmak istiyor.
 B) Can, okulda öğrendiği bilgileri kullanarak ülkenin doğal kaynaklarının korunması için bir proje geliştiriyor.
 C) Merve, kendi harçlığından biriktirdiği parayla yabancı markaların ürünlerini satın alarak onlara destek veriyor.
 D) Ali, arkadaşlarına sadece kendi yaşadığı şehirle ilgili olumlu bilgiler veriyor ve diğer şehirlerin güzelliklerini görmezden geliyor.

27. **Aşağıdaki ifadelerden hangisi Kunut dualarının anlamlarından çıkarılabilecek mesajlardan değildir?**

- A) İnsan istediği her şeyi kendi çabasıyla elde edebilir.
 B) Zorluklar karşısında yalnızca Allah'a (cc) sığınmalıdır.
 C) Yalnız Allah'tan (cc) bağışlanma ve yardım dilemek gerekir.
 D) Allah'ın (cc) verdiği bütün nimetlerin farkında olmak gerekir.

"3. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

3. Ünite Sonnotlar

- 1 Sürmeli vd., “ahlak”, 9.
- 2 bk. Yaşaroğlu, “Doğruluk”, 1/335.
- 3 Ebu Davud, “Edeb”, 80
- 4 Ahzab suresi 70-71. ayetler.
- 5 Nisa suresi 135. ayet.
- 6 Tirmizî, “Kıyamet”, 60.
- 7 Müslim, “Birr”, 105.
- 8 Saff suresi 2-3. ayetler.
- 9 Hud suresi 84. ayet.
- 10 Hud suresi 91. ayet.
- 11 Sürmeli vd., “merhamet”, 231.
- 12 bk. Çağrı, “Merhamet”, 29/184.
- 13 Enam suresi 54. ayet.
- 14 Nahl suresi 18. ayet.
- 15 Enbiya suresi 107. ayet.
- 16 Tevbe suresi 128. ayet
- 17 bk. Çağrı, “Edep”, 10/413.
- 18 *Güncel Türkçe Sözlük*, “nezaket”.
- 19 Hucurat suresi 11. ayet.
- 20 bk. Yaşar, “Adab-ı Muaşeret”, 35.
- 21 Ahzab suresi 21. ayet.
- 22 Buhârî, “Vesâyâ”, 26.
- 23 Tirmizî, “Edeb”, 1.
- 24 Sürmeli vd., “selam”, 327.
- 25 Nisa suresi 86. ayet.
- 26 Nur suresi 27. ayet.
- 27 Ebu Davud, “Edeb”, 46, 135, 136.
- 28 Müslim, “İman”, 22, 93.
- 29 Ahzab suresi 70-71. ayet.
- 30 Ebu Davud, “Edeb”, 80.
- 31 Ebu Davud, “Edeb”, 18, 21.
- 32 Bakara suresi 83. ayet.
- 33 Lokman suresi 19. ayet.
- 34 Ebu Davud, “Cihâd”, 1.
- 35 Tirmizî, “Et’ime”, 47.
- 36 Tirmizî, “Et’ime”, 38, 39.
- 37 Buhârî, “Et’ime”, 1, 2.
- 38 Nahl suresi 114. ayet.
- 39 Ebu Davud, “Libas”, 1.
- 40 Sürmeli vd., “vatan”, 380.
- 41 Sürmeli vd., “millet”, 239.
- 42 Sürmeli vd., “şehit”, 338.
- 43 Buhârî, “Cihad”, 21.
- 44 Sürmeli vd., “gazi”, 106.
- 45 Ytb, “Barışın Teminatı: Kıbrıs Barış Harekâtı”.
- 46 bk. Koçak, “Kunut”, 26/380.
- 47 Sürmeli vd., “Kunut”, 209.
- 48 DİB, “Sureler ve Dualar”.

4. ÜNİTE

PEYGAMBERLİĞİNDEN ÖNCE HZ. MUHAMMED

- 4.1. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DOĞDUĞU ÇEVRE
- 4.2. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) AİLESİ VE ÇOCUKLUĞU
- 4.3. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) GENÇLİK YILLARI
- 4.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: FİL SURESİ

► Anahtar Kavramlar

- Cahiliye Dönemi
- emin
- Kâbe
- Hilfülfudul

► Bu ünite sizlerden

- Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevreyi tarihsel bağlamda değerlendirebilmeniz,
- Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk yılları hakkında verilen bilgileri yorumlayabilmeniz,
- Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yılları hakkında verilen bilgileri yapılandırabilmeniz,
- Fil suresini ve bu surenin anlamını okuyarak yorumlayabilmeniz

beklenmektedir.

Ünite
karekodu

Ünite sunusu

Üniteye Başlarken

“Ant olsun, Allah’ın Resulü’nde sizin için Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah’ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.”

(Azhab suresi 21. ayet)

Hız. Muhammed’in (sav)

- hayatını öğrenmek neden önemlidir?
- insanlara örnek olduğu konular neler olabilir?
- ahlakını örnek almak sizlere neler kazandırabilir?

4.1. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DOĞDUĞU ÇEVRE

Konuya Başlarken

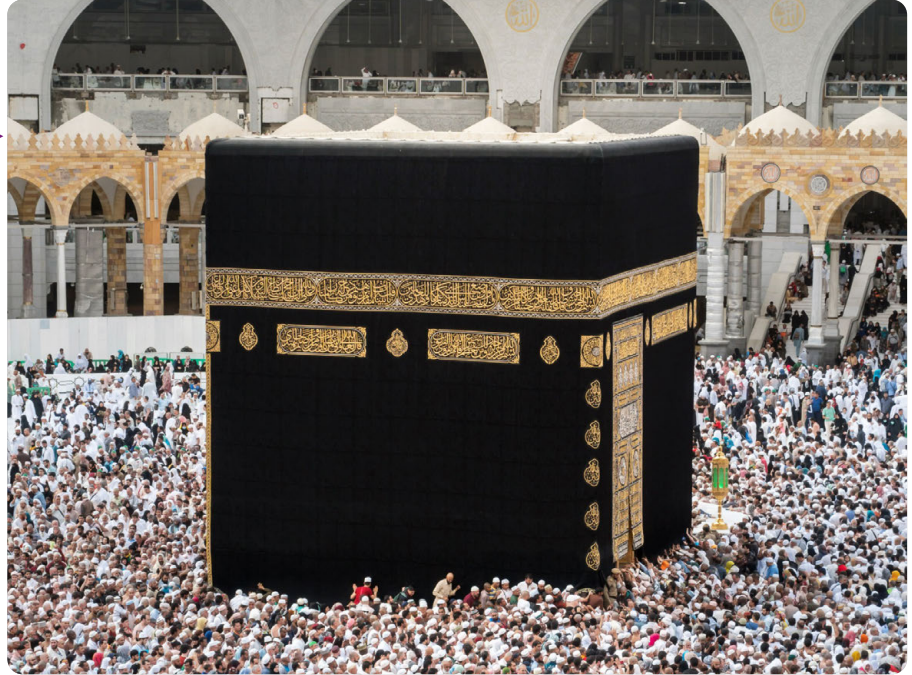
1. Hz. Muhammed'in (sav) hayatı hakkında neler biliyorsunuz?
2. Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu zaman ve mekâna gitseydiniz orada neler gördünüz?

"Hz. Peygamber'in
Doğduğu Çevre"
e-içeriğine karekodla
ulaşabilirsiniz.

Görsel 4.1
Kâbe'nin günümüzden bir
görünümü

Hz. Muhammed'in (sav) hayatını anlamak için onun doğduğu çevreyi ve o dönemin şartlarını bilmek gerekir. Hz. Peygamber, Arap Yarımadası'nın Hicaz bölgesinde bulunan Mekke'de doğmuştur.¹ Mekke, geçmişten günümüze kadar önemini koruyan bir şehirdir. Kur'an-ı Kerim'e göre yeryüzündeki ilk mabet olan **Kâbe**, Mekke'de bulunmaktadır² (Görsel 4.1).

"Şüphesiz, insanlar
için kurulan ilk ibadet
evi; elbette Mekke'de,
âlemlere rahmet ve
hidayet kaynağı olarak
kurulan Kâbe'dir."

(Al-i İmran suresi
96. ayet)

Kâbe'nin Hz. Âdem tarafından yapıldığı, Nuh Tufanı'nda yıkıldığı rivayet edilir. Daha sonra aynı temeller üzerine Hz. İbrahim ile oğlu Hz. İsmail tarafından yeniden inşa edilmiştir. Çeşitli sebeplerle yıpranan mabet Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarında onarılmıştır.³ Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemde dinî, ekonomik, siyasi ve sosyal açıdan çok değerli olan Kâbe önemini her dönemde korumuştur.

Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu dönemde putlara tapma, soyla övünme, adaletsizlik, kibir, zayıfları ezme gibi olumsuz davranışlar yaygın olduğu için bu zamana **Cahiliye Dönemi** denmiştir.⁴ Cahiliye kavramı, "**Hani inkâr edenler kalplerine taassubu, cahiliye taassubunu yerleştirmişlerdi. (...)**"⁵ ayetinde geçtiği gibi Arapların İslamiyet'ten önceki inanç ve davranışları için kullanılmıştır.⁶

Mekke'de Dinî Hayat

Mekke'de yaşayan insanlar arasında farklı inanışlar vardı. Putperestlik bu inanışlar içinde en yaygın olanıydı. Kur'an-ı Kerim putperestliği şirk, Allah'a (cc) ortak koşanları da müşrik olarak nitelendirmiştir.

Cahiliye Dönemi'nde Hz. İbrahim'in tevhit anlayışını benimseyen, Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine inanan, hanif ismiyle anılan insanlar vardı.⁷ O dönemde Mekke'deki dinî hayatta putperestlik ve hanifliğin yanı sıra az da olsa Hristiyanlık vardı.⁸

Mekke'de Ekonomik Hayat

Mekke sıcak ve kurak bir iklime sahipti. Toprak yapısı da verimsiz olduğundan tarıma elverişli değildi (Görsel 4.2). Mekke halkı tahıl ihtiyacını tarıma daha elverişli toprakları olan Taif şehriden karşılıyordu.⁹ Bu durum Mekkelilerin geçim kaynaklarını etkiliyordu. İnsanlar tarıma değil ticaret, hayvancılık ve el sanatlarına yönelmişti. Kâbe'nin kutsal bir mekân kabul edilerek birçok insan tarafından ziyaret edilmesi Mekke'de ticaretin gelişmesine katkıda bulunmuştu.

Mekke'de insanlar yaşam tarzlarına göre iki gruba ayrılıyordu: göçebeler ve yerleşik hayat yaşayanlar. Göçebe yaşayan insanlara bedevi, yerleşik yaşayanlara hadari denirdi. Bedeviler, ticaret ve hayvancılıkla hadariler de ticaret ve el sanatları ile geçimlerini sağlıyordu.¹⁰

Mekke'de Siyasi Hayat

Mekke halkı, İslamiyet'ten önce kabileler hâlinde yaşıyordu. Kabile "aynı atadan gelen ve birbirine kan bağıyla bağlı bulunan büyük insan topluluğu" demektir. Mekke'de her kabile diğerlerinden ayrı bir devlet gibiydi. Kabileler arasında düzenli bir siyasi birlik ve hukuk sisteminin olmayışı anlaşmazlıklara sebep oluyordu. Her kabile ayrı bir reis tarafından yönetilirdi. Soyluluk, zenginlik gibi sebeplerle kabile başkanı olan kişilere kabile reisi denilirdi. Kabile reislerinin

put

Kendisine tapılmak, ibadet edilmek için taş, ağaç, toprak gibi şeylerden yapılmış olan nesnelere verilen isimdir.

putperest

Allah'a (cc) duyulan saygı ve sevgiyi Yüce Allah ile birlikte başka varlıklara da gösterenlerdir.

şirk

Allah'tan (cc) başka ilah olduğuna inanmak ve ona tapmaktır.

▲ **Bilgi Grafiği 4.1:** Put, putperest, şirk kavramları (bk. Sürmeli vd., "put", 295; "putperest", 296; "şirk", 342)

Bedeviler

- ✓ Hayvancılık
- ✓ Ticaret

Hadariler

- ✓ El sanatları
- ✓ Ticaret

▲ **Bilgi Grafiği 4.2:** Bedevi ve hadarilerin geçim kaynakları

▲ **Görsel 4.2**

Mekke verimsiz bir toprak yapısına sahiptir.

Sosyal bilgiler dersinde "Konum Bilgisi" konusundan hareketle dünya haritasından Arabistan Yarımadası'nı bularak harita üzerinde Mekke ve Medine şehirlerini inceleyiniz.

mutlak otoriteleri yoktu. Bu sebeple kabile reisleri hüküm vermez sadece hakemlik yaparlardı.¹¹ Kabileyle ilgili önemli konular aile büyüklerinden oluşan meclislerde tartışılırdı.

Mekke'de Sosyal Hayat

Kâbe, farklı bölgelerde yaşayan insanlar tarafından kutsal bir mekân kabul edildiği için sıklıkla ziyaret edilirdi. Bu durum Mekke'nin ticari ve sosyal faaliyetler bakımından zengin bir şehir olmasını sağlamıştı. Yılın belli zamanlarında Mekke'de panayırlar kurulurdu. Arap Yarımadası'nın değişik yerlerinden farklı kabilelere mensup insanlar ve Mekke halkı bu panayırlarda çeşitli sosyal etkinliklere katılırlardı. Şiir yarışmaları da bu etkinliklerden biriydi. Cahiliye Dönemi'nde şiir ve hitabet sanatına çok önem verilirdi. Sözlü kültür oldukça yaygındı. Bununla birlikte az sayıda da olsa okuryazar vardı.¹²

Cahiliye Dönemi'nde Mekkeliler hürler ve köleler şeklinde ayrılıyordu. Kölelik yaygın bir uygulamaydı. Köleler pazarlarda alınıp satılırdı. Genellikle kölelerin hak ve hukukuna dikkat edilmez, kadınlara ve kız çocuklarına değer verilmezdi. İçki, kumar, hırsızlık, yağmacılık gibi kötülükler de yaygındı.

Cahiliye Dönemi'nde Mekke'nin ekonomik, sosyal ve siyasi yapısı, toplumsal bozulmayı derinleştiren birçok unsuru barındırıyordu. Mekke, ticaretin merkezi olmasına rağmen bu ekonomik refah adil bir şekilde paylaşılmıyordu. Güçlü ve zengin kabileler, servetlerini artırırken fakirler ve köleler insanlık dışı muamelelere maruz kalıyordu. Kabilecilik de toplumsal çöküşü hızlandırıyor, adalet yerine soy üstünlüğüyle serveti ön plana çıkarıyordu. Bu anlayış, Mekke toplumunda ahlaki yapının bozulmasına yol açıyordu.

Görsel 4.3
Veda Hutbesi'nin gerçekleştiği mekân olarak bilinen Arafat Dağı'nın günümüzden bir görünümü

Hz. Peygamber'in, Veda Hutbesi'nde Müslümanlara Cahiliye Dönemi'nin hangi âdetlerinden uzak durmalarını vasiyet ettiğini araştırınız.

Cahiliye Dönemi sadece tarihî bir zaman dilimini değil bir zihniyeti temsil etmektedir. Hz. Muhammed (sav) de Cahiliye Dönemi'ne geçmişte yaşanmış bir dönem olarak bakmamıştır. Bu dönemin tekrar yaşanabileceğini hatırlatarak Müslümanlara uyarılarda bulunmuştur.¹³ Özellikle Veda Hutbesi'nde Müslümanlara Cahiliye Dönemi'nin olumsuz âdetlerinden uzak durmalarını buyurmuştur (Görsel 4.3).

Etkinlik-1

20 dk.

Adı	H. Muhammed'in (sav) Doğduğu Çevreyi Fark Ediyorum
Amaç	H. Muhammed'in (sav) doğduğu çevre hakkındaki bilgileri temel kaynaklardan hareketle fark edebilme

Yönerge

- Karekodla verilen kaynakların genel ağ adresinden H. Muhammed'in (sav) doğduğu çevreyle ilgili öğretmenin rehberliğinde araştırma yapınız.
- H. Muhammed'in (sav) doğduğu çevreyle ilgili fark ettiğiniz bilgileri boş bırakılan yerlere not alarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Aşağıdaki tabloyu bu etkinliğe göre doldurunuz.

Önceden Bildiklerim	Şimdi Fark Ettiklerim
.....	

Kur'an-ı Kerim Meali

Hadislerle İslam

Bilgi Kartları

Aşağıdaki bilgi kartlarına üzerinde yazan kavramlarla ilgili öğrendiklerinizi yazınız.

Hanif		Müşrik	
Put		Putperest	

Etkinlik-2

⌚ 20 dk.

Adı	H. Muhammed'in (sav) Doğduğu Çevre
Amaç	H. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrenin koşullarını analiz edebilme
Ön Hazırlık	H. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrenin koşullarını açıklayan bir araştırma yapınız.

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde dört grup oluşturunuz.
- Her grup için bir arkadaşınızı sözcü seçiniz.
- Etkinlik için belirlenen konu başlıklarının yazılı olduğu dört kâğıt hazırlayınız.
- Her gruba bir kâğıt gelecek şekilde paylaşınız.

**H. Muhammed'in (sav)
Doğduğu Çevredeki
Dini Durum**

**H. Muhammed'in (sav)
Doğduğu Çevredeki
Ekonomik Durum**

**H. Muhammed'in (sav)
Doğduğu Çevredeki
Siyasi Durum**

**H. Muhammed'in (sav)
Doğduğu Çevredeki
Sosyal Durum**

- Konu başlıklarına uygun olarak yaptığınız araştırmadan hareketle edindiğiniz bilgileri renkli kalemlemler kullanarak yazınız.
- Kâğıtları gruplar arasında değiştirerek kâğıtlarda yazan bilgilerin doğruluğunu tespit ediniz, varsa eksiklerini tamamlayınız.
- Grubunuzun elde ettiği bilgileri özetleyerek grup sözcüsü aracılığıyla sınıfta sununuz.
- Çalışma kâğıtlarını etkinlikten sonra panoda paylaşınız.

Değerlendirme

Grup değerlendirme formunu doldurunuz.

Beceriler	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaştı.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinledi.			
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol aldı.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine saygı gösterdi.			
Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirlerine iletti.			

Etkinlik-3

⌚ 20 dk.

Adı	Geçmişten Günümüze
Amaç	Hiz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrenin koşullarını günümüz koşullarıyla karşılaştırılabilir

Yönerge

- Cahiliye Dönemi'ndeki davranışları "Cahiliye" alanına yazınız.
- Cahiliye alanına yazdığınız davranışlardan günümüzde görülenleri "Günümüz" alanına yazınız.
- Bu davranışların toplum hayatına etkilerini öğretmeninizin rehberliğinde günümüzle karşılaştırınız.

Cahiliye

Günümüz

.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Değerlendirme

Cahiliye Dönemi'nde görülen davranışlardan bazılarının günümüzde de hâlâ görülüyor olmasının nedenlerini arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kontrol Noktası

Hız. Muhammed'in (sav) doğduğu çevreyle ilgili verilen kavramları uygun başlıkların karşısına yazınız. Yazdığınız kavramlardan birini seçerek kavramın tanımını yapınız.

“bedevi, hadari, hanif, hitabet, Hristiyanlık, kabile, kölelik, müşrik, panayır, put, putperest, kabile reisi, şiir, şirk, tevhit, ticaret”

Dinî

Ekonomik

Siyasi

Sosyal

“Hız. Muhammed'in (sav) Doğduğu Çevre ile İlgili Kavramlar” e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

4.2. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) AİLESİ VE ÇOCUKLUĞU

Konuya Başlarken

Hz. Muhammed'in (sav) ailesi ve çocukluğuyla ilgili bilgilerim	Hz. Muhammed'in (sav) ailesi ve çocukluğuyla ilgili merak ettiklerim
.....	

Etkinlik-4

⌚ 20 dk.

Adı	Hz. Muhammed'in (sav) Çocukluk Yılları
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk yıllarında yaşadıklarını inceleyebilme
Ön Hazırlık	Hz. Muhammed'in (sav) hayatını anlatan kitaplardan onun çocukluk yıllarını araştırınız.

Bulduğum Bilgiler	Kullandığım Kaynaklar
.....	

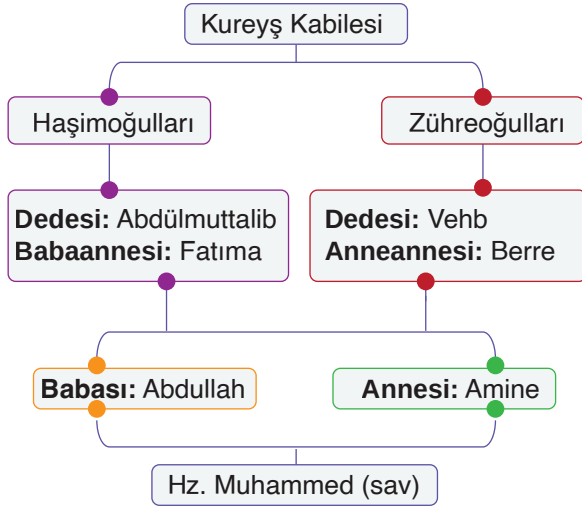
Yönerge

- Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk yıllarına dair araştırma yaparken yararlandığınız kaynakları arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Yararlandığınız kaynakların güvenilirliğini ve ulaştığınız bilgilerin doğruluğunu öğretmeninizin rehberliğinde değerlendiriniz.

Değerlendirme

Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk yıllarıyla ilgili bir bilgi grafiği hazırlayınız.

Hz. Muhammed'in (sav) hayatını anlamak için yakınlarını ve ailesini iyi tanımak gerekir. Soyu, Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'e dayanan bu aile Mekk'e'nin önde gelen ailelerindendir. Dedesi Abdülmuttalib, Kureyş kabilesinin reisidir.¹⁴ Babası Abdullah, Abdülmuttalib'in en küçük oğludur. Annesi Amine, Vehb'in kızıdır. Babası Kureyş kabilesinin Haşimoğulları, annesi de aynı kabilenin Zühreoğulları kolundandır.

Bilgi Grafiği 4.3: Hz. Muhammed'in (sav) soyağacı

Görsel 4.4
Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu evin yerinde, bugün kütüphane olarak kullanılan bina bulunmaktadır.

Hz. Muhammed'in (sav) ilk sütannesi Süveybe'dir. Hz. Peygamber'e çok kısa bir süre sütanneliği yapmıştır. Süveybe Hz. Peygamber'in amcası Ebu Leheb'in yardımcısıdır.

(Öztürk, "Süveybe", 38/183)

Mekkeli aileler yeni doğan bebeklerini, bölgenin sağlıklı havasında büyümeleri ve Arapçayı akıcı bir şekilde konuşmaları için sütanneye verirlerdi. Hz. Muhammed (sav) doğduktan sonra kısa bir süre annesi ile kaldı. Annesi daha sonra Mekke'deki geleneğe uyarak ona bir sütanne bulmaya karar verdi. Hz. Peygamber'in sütannesi Mekke'ye civar kabilelerden gelen sütanne adayları içinden Halime oldu.¹⁸

Hz. Muhammed'in (sav) babası Abdullah geçimini ticaretle sağlardı. Amine ile evlendikten sonra ticaret için çıktığı Şam yolculuğu dönüşünde hastalandı. Hz. Peygamber'in doğumundan önce Medine'de vefat etti ve oraya defnedildi.¹⁵

Hz. Peygamber hicri takvime göre Rebiyülevvel ayının on ikinci gününde, miladi takvime göre 20 Nisan 571 tarihinde Mekke'de dünyaya geldi (Görsel 4.4). Annesi Amine, Abdülmuttalib'e torununun dünyaya geldiğini müjdeledi. Abdülmuttalib bu haberden duyduğu sevinçle bir davet düzenledi ve torununa "Muhammed" adını verdiğini duyurdu.¹⁶

Hz. Peygamber'in en çok bilinen ismi Muhammed'dir. Muhammed "övgüye değer, bütün güzellikleri ve iyilikleri kendinde toplayan kişi" anlamına gelmektedir. Hz. Peygamber'in bir diğer ismi de Ahmed'dir. Bu isim "Allah'ı (cc) herkesten daha iyi ve daha çok öven, herkesten daha çok övülen" demektir. Hz. Peygamber'in bilinen adlarından biri de "seçilmiş" anlamına gelen Mustafa'dır.¹⁷

Eşleştirelim

Hiz. Peygamber'in isimleriyle anlamlarını eşleştiriniz.

1 Muhammed	Övgüye değer bütün güzellikleri kendinde toplayan kişi
2 Ahmed	Allah'ın (cc) kulu
3 Mustafa	Allah'ı (cc) herkesten daha iyi ve daha çok öven, herkesten daha çok övölen kişi
	Seçilmiş kişi

Halime'nin yaşadığı Sadoğulları yurdu ve çevresinde o sene büyük bir kuraklık vardı. Hz. Muhammed'in (sav) gelmesiyle Halime'nin evine bereket geldi. Sütanne geleneğinde çocuklar genellikle iki yaşına kadar sütannelerinde kalırdı. Ancak Hz. Peygamber, Mekke'de veba salgını olduğu için dört yaşına kadar sütannesinin yanında kaldı.¹⁹ Annesi Amine de onu sürekli ziyaret etti. Süt kardeşleri Şeyma, Abdullah ve Üneyse ile beraber huzurlu bir ortamda büyüdü.²⁰ Hz. Peygamber çocukluğunun ilk yıllarını geçirdiği bu aileyi ömrü boyunca unutmamış, sıkıntılı zamanlarında onların yanında olmuştur.²¹

Görsel 4.5
Medine bahçelerinin günümüzden bir görünümü

Hiz. Muhammed (sav) seçkin, asil ve ahlaklı bir insan olan annesi ile dört yaşından altı yaşına kadar beraber yaşadı. Hiz. Peygamber, altı yaşındayken annesi ve onun yardımcısı Ümmü Eymen ile Medine'ye gitti. Bu ziyaretlerinin amacı Hiz. Peygamber'in babası Abdullah'ın kabrini ve Medine'deki akrabalarını ziyaret etmektir. Hiz. Peygamber bir ay süren bu ziyareti sırasında arkadaşları ile çeşitli oyunlar oynadı ve yüzmeyi öğrendi. Mekke'ye dönüş yolunda rahatsızlanan annesi, Ebva köyünde vefat etti ve oraya defnedildi. Hiz. Peygamber, çok sevdiği annesini de kaybedince hem yetim hem de öksüz kaldı. Hiz. Muhammed (sav), kalbinde çok önemli bir yere sahip olan annesini her zaman hayırla andı.²²

"Hz. Peygamber'in Çocukluk Yılları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Dedesinin, Hz. Muhammed'i (sav) için Ebu Talib'e emanet etmiş olabileceği hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

"Hz. Peygamber'in Çocukluk Yılları Zaman Çizelgesi" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Bilgi Grafiği 4.4
Hz. Muhammed'in (sav) aile büyüklerinin yanında kaldığı süreler

Ümmü Eymen, annesi vefat eden Hz. Muhammed'i (sav) dedesi Abdülmuttalib'e teslim etti. Abdülmuttalib, iyi kalpli bir insandı ve torununu çok severdi. Gittiği toplantılara onu da götürerek ona fikrini sorar, o olmadan sofraya oturmazdı. Hz. Peygamber'e büyük bir şefkat gösteren Abdülmuttalib, torununa iki sene kadar bakabildi. O, Hz. Muhammed (sav) sekiz yaşındayken vefat etti. Vefat etmeden önce torununu, oğlu Ebu Talib'e emanet etti. Hz. Peygamber, dedesine derin bir sevgi beslediği için onun vefatına çok üzüldü.²³

Hz. Muhammed (sav), dedesi vefat edince amcası Ebu Talib'in yanında yaşamaya başladı. Amcası ve Fatıma yengesi, Hz. Peygamber'e anne ve babasının eksikliğini hissettirmemeye çalıştılar. Onu kendi çocuklarından ayırt etmediler.

Ebu Talib, ticaret için gittiği bazı seyahatlere Hz. Muhammed'i (sav) de götürdü. Hz. Peygamber, amcasına yardımcı olmak amacıyla katıldığı bu seyahatlerde ticareti öğrendi.²⁴ Ayrıca ona destek olmak için çobanlık da yaptı.²⁵

Hz. Muhammed (sav) yirmi beş yaşına kadar Ebu Talib'in yanında kaldı. Ebu Talib ve yengesi Fatıma'dan gördüğü iyiliği hiçbir zaman unutmadı. O, amcası ve yengesine her zaman saygılı davrandı. Yengesini "Annemden sonra annem." diyerek hayırla andı.²⁶

Sizler aile büyüklerinize sevgi ve saygınızı nasıl gösteriyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Peygamber'in hayatında önemli bir rol oynayan ve ona yakınlık gösteren diğer amcaları Zübeyr, Hz. Hamza ve Hz. Abbas'tır.²⁷ Hz. Muhammed (sav) her zaman kendisinin yanında olan bu amcalarını çok sevmiş ve onlara saygı göstermiştir.

Hz. Muhammed (sav), çocukluk yıllarında da çevresine karşı saygılı, çalışkan ve yardımsever olarak tanınmıştır. Ailesine saygılı davranmış, onların yanında adap ve nezaket kurallarına dikkat etmiştir. Küçük yaşlardan itibaren ailesine destek olmak için çobanlık yaparak çalışkanlığını göstermiştir. Dürüstlüğü ve güvenilirliğiyle dikkat çeken Hz. Muhammed (sav), arkadaşlarıyla oyun oynarken bile haksızlık yapmamış herkesin hakkını gözetmiştir.

Etkinlik-5

15 dk.

Adı	Hz. Muhammed'in (sav) Çocukluk Yılları
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk yıllarında yaşadıklarını kendi ifadeleriyle, doğru ve bilgiyi değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade edebilme

Yönerge

- Aşağıda Hz. Muhammed'in (sav) bazı özellikleri verilmiştir. Öğrendiğiniz bilgilerden hareketle Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk yıllarından bu özelliklerine ilişkin örnekleri ilgili alana yazınız.

Hz. Muhammed (sav) çevresine karşı saygılıdır.

.....

.....

.....

Hz. Muhammed (sav) çalışkandır.

.....

.....

.....

Hz. Muhammed (sav) yardımseverdir.

.....

.....

.....

- Yazdıklarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Hiz. Muhammed (sav) gibi saygılı, çalışkan ve yardımsever olmak için neler yapılabilir? Cevabınızı aşağıdaki satırlara yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"Hz. Muhammed'in (sav) Aile Büyükleri" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Kontrol Noktası

Hız. Muhammed'in (sav) ailesi ve çocukluk yıllarıyla ilgili öğrendiğiniz bilgilerden hangilerinin sizi daha çok etkilediğini sebepleriyle birlikte öğrenme günlüğüne yazınız.

Öğrenme Günlüğü

[illegible]

4.3. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) GENÇLİK YILLARI

Konuya Başlarken

Güvenilir bir insanda bulunması gereken özellikler nelerdir? Aşağıda verilen boşluklara yazınız.

Peygamber olmadan önce de herkesin sevdiği, saydığı ve güvendiği bir insan olan Hz. Muhammed (sav) içinde bulunduğu toplumun kötülüklerinden uzak yaşamıştır. Onun ahlakının güzelliği insanların dikkatini çekmiş, doğruluk ve güvenilirlikte örnek gösterilmiştir.²⁸ Çevresindeki herkes onun merhametini, dürüstlüğü, iffetini ve iş ahlakını görüp ona güvenmiştir. İnsanlar ihtiyaç duyduklarında eşyalarını, mallarını Hz. Peygamber'e emanet etmiştir. Bu özelliklerinden dolayı Mekke halkı ona güvenilir insan anlamına gelen "**el-emin**" lakabını vermiştir. Onu "Muhammedülemin" diye çağırılmıştır.²⁹

Cahiliye Dönemi'nde Mekke'deki insanların can ve mal güvenliği yoktu. Güçlüler zayıfları ve kimsesizleri eziyor, özellikle Mekke'ye ticaret için gelenlerin mallarını haksızlık yaparak ellerinden alıyorlardı. Yemenli bir tüccarın Mekke'de satmak için getirdiği mallarına da bu şekilde el konmuştu. Tüccar, Mekke'nin bazı ileri gelenlerine gidip durumu anlattı. Onlar yardım etmeyince çaresiz kalıp ne yapacağını ve nereye başvuracağını bilemedi. Son çare olarak Mekke'de yüksek bir yere çıkıp mağduriyetini dile getiren bir şiir okuyup Mekkelilerden yardım istedi.³⁰ Yemenli tüccarın yaşadığı bu olay üzerine Hz. Peygamber'in amcası Zübeyr Kureyş'in ileri gelenlerini çağırdı. Bu çağrı ile toplananlar, Mekke'de yerli veya yabancı insanların mağdur edilmesine müsaade etmeyeceklerine dair yemin ettiler. Bu şekilde **Hilfulfudul** kurulmuş oldu. Hilfulfudul'un üyeleri ilk iş olarak Yemenli tüccarın malını geri aldı. Daha sonra Mekke'de güvenliği sağlamaya yönelik çalışmalar yaptı.

Hiz. Muhammed (sav) Hilfulfudul'e yirmili yaşlarında amcalarıyla katıldı. Toplulukta ki üyelerle haksızlığa uğrayan insanlara yardım etti.³¹ Hiz. Peygamber haksızlıklar karşısında her zaman adaletten yana oldu. Bu sebeple Hiz. Muhammed (sav), peygamberliğinden sonra da böyle bir topluluğa her zaman memnuniyetle katılacağını ifade etmiştir.³²

"Hz. Peygamber'in Gençlik Yılları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Hilfulfudul

"Erdemli ve faziletli insanların sözleşmesi" anlamına gelmektedir.

(bk. Sürmeli vd., "Hilfulfudul", 139)

Hacerülesved

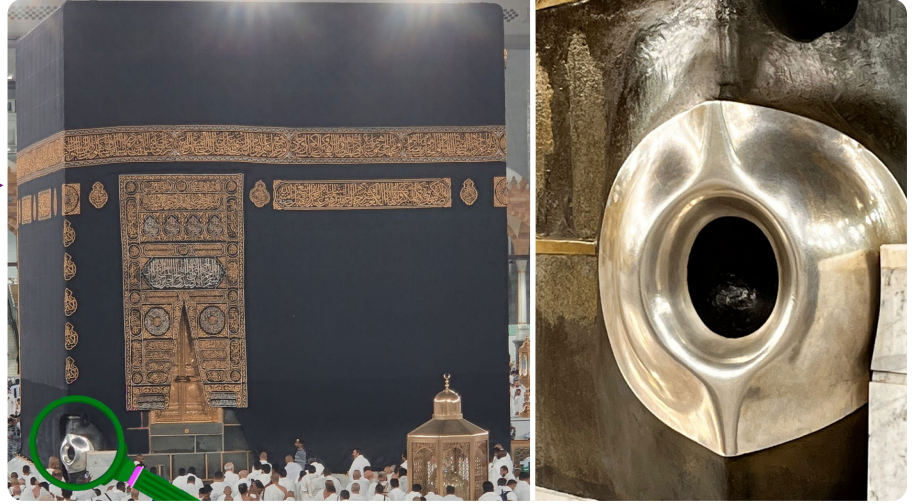
Hacerülesved, Arapçada "siyah taş" anlamına gelmektedir. Kâbe'nin güneydoğu köşesine tavanın başlangıç noktasını belirlemek amacıyla yerleştirilen taştır.

(bk. Öğüt, "Hacerülesved", 14/433)

Hız. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarında yağmur ve sel sularıylâ tahrip olan Kâbe'nin kapsamlı bir şekilde onarılması gerekmişti. Mekkeî kabileler bu süreçte birlikte çalıştı ama iş Hacerülesved'i yerine yerleştirmeye gelince tüm kabileler bu şerefli görevin kendilerine verilmesini istedi (Görsel 4.6). Bu durum kabileler arasında anlaşmazlıklara sebep olacakken Kureyş'in en yaşlı üyesi, Kâbe'nin yakınından geçen ilk kişinin hakem kabul edilmesini teklif etti. Bu kişi Hız. Muhammed (sav) oldu. Kureyşliler onu görünce "İşte doğru adam (el-emin). Kabul ettik, işte Muhammed geldi." diyerek sevindi.³³ Hız. Peygamber de her kabileden bir temsilci seçti. Sonra Hacerülesved'i bir örtü üzerine koyarak temsilcilere taşıttı.³⁴ Daha sonra taşı alıp yerine yerleştirdi. Anlaşmazlığın bu şekilde çözülmesi herkesi memnun etti. Bu olay, Hız. Peygamber'in sadece insanlar arasındaki anlaşmazlıkları adaletle çözmesini ve zekâsını değil aynı zamanda Mekkelilerin ona olan güvenini de göstermektedir.

Görsel 4.6

Hacerülesved, Kâbe'nin güneydoğu köşesindedir.

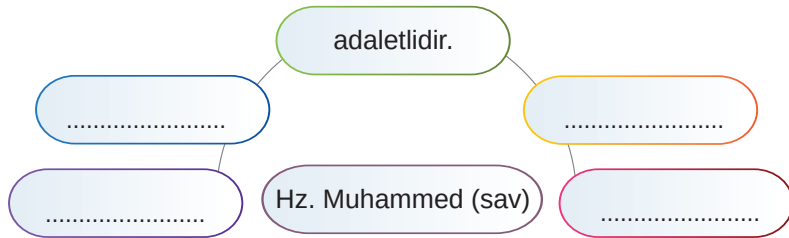
Etkinlik-6

🕒 15 dk. 👤

Adı	Örnek Bir Genç Hız. Muhammed (sav)
Amaç	Hız. Peygamber'in gençlik yıllarında yaşadıklarından hareketle çıkarımda bulunabilme

Yönerge

- Öğrendiğiniz bilgilerden hareketle Hız. Muhammed'in (sav) Hilfülfudul'e katılmasının ve Hacerülesved'in taşınmasında hakem seçilmesinin sebeplerini belirleyiniz.
- Hız. Muhammed'in (sav) Hilfülfudul ve Kâbe hakemliğindeki rolü onun hangi ahlaki özelliklere sahip olduğunu gösterir? Cevabınızı verilen boşluklara yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Hız. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarındaki ahlaki davranışlarından günlük hayatınıza uyguladığınız durumlara örnekler veriniz. Verdiğiniz örnekleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.3.1. Hz. Muhammed'in (sav) Evliliği ve Çocukları

Hiz. Hatice Mekke'de üstün ahlakı ile tanınan ve ticaretle uğraşan zengin bir kadındı. Hz. Muhammed'in (sav) güvenilir ve adil bir kişi olduğunu duyduğunda ona ticaret kervanını Suriye'ye götürmesini teklif etti. Hz. Peygamber bu teklifi kabul ederek kervanı Hz. Hatice'nin yardımcısı Meysere ile Suriye'ye götürdü.³⁵ Hz. Peygamber yaklaşık üç ay sonra beklenilenden fazla bir kazançla döndü. Meysere, Hz. Hatice'ye yolculuk esnasında gözlemlediği Hz. Peygamber'in güzel ahlakından bahsetti. O dönem, ticaretle dürüst bir insan bulmak zordu. Hz. Hatice, Hz. Peygamber'in dürüstlük ve gayretine hayran oldu. İkisnin ticari ilişkileri bir müddet devam etti. Kısa bir süre sonra da evlendiler. Evlilikleriyle mutlu ve örnek bir aile kurulmuş oldu. Hz. Hatice ile Hz. Peygamber birbirlerine derin bir saygı ve sevgi ile bağlıydı. Hz. Hatice, Hz. Muhammed'in (sav) en büyük destekçisi oldu. Hz. Peygamber de Hz. Hatice'nin vefatından sonra onu hep hayırla andı.³⁶

Hiz. Muhammed'in (sav) Hz. Hatice ile evliliğinden dört kız ve iki erkek çocuğu oldu. Çocuklarından ilki Kasım'dı. O dönemde babalar, ilk çocuğun ismiyle künye aldığından Hz. Peygamber'in künyesi de "Kasım'ın babası" anlamına gelen Ebülkasım oldu. Kasım, iki yaşına gelince vefat etti. Daha sonra Zeyneb, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fatıma ve Abdullah doğdu. Hz. Fatıma hariç diğer bütün çocukları Hz. Peygamber hayattayken vefat etti.³⁷

Hiz. Hatice üstün iffeti sebebiyle İslamiyet'ten önce "Tahire" lakabı ile anılmıştır.

(Kandemir, "Hatice", 16/465)

künye

Arap toplumlarında kişiler için kullanılan ve genelde "ebû" kelimesi ile yapılan tanıtıcı ibare.

(Bozkurt, "Künye", 26/558)

Etkinlik-7

⌚ 20 dk. 👤

Adı	Hiz. Muhammed'in (sav) Ahlaki Özellikleri
Amaç	Hiz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarına dair öğrendikleri üzerine düşüncelerini ifade edebilme

Yönerge

- Öğrendiğiniz bilgilerden hareketle Hiz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarındaki ahlaki özelliklerini belirleyiniz.
- Bu ahlaki özellikleri anlatan bir metin yazınız.
- Metninizi sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

► Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Hız. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarındaki ahlaki özelliklerini belirledim.			
Hız. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarındaki ahlaki özelliklerini anlatan bir metin yazdım.			
Verilen sürede metnimi tamamladım.			
Metnimi arkadaşlarıma sundum.			

Yazalım

Hız. Muhammed'in (sav) çocuklarının isimlerini verilen boşluklara yazınız.

**Hız. Hatice ve Hız. Muhammed'in (sav)
Çocukları**

Kız Çocukları

Erkek Çocukları

Hız. Hatice ve Hız. Peygamber'in evliliğiyle aile yaşamındaki hangi ilkeler örnek alınabilir? Yandaki satırlara yazınız.

Hız. Muhammed (sav) çocukları arasında ayırım yapmazdı. Eşine ve çocuklarına karşı içten davranır, aile fertlerinin sevinçleri ile sevinir, üzüntüleri ile üzülürdü. Onlarla olan ilişkisi sevgi, saygı ve nezakete dayanırdı.³⁸

Kontrol Noktası

Aşağıdaki çıkış kartını Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarına dair öğrendiklerinizden hareketle doldurunuz.

Çıkış Kartı**Önceden Bildiklerim****1**

.....

.....

.....

.....

.....

Şimdi Öğrendiklerim**2**

.....

.....

.....

.....

.....

Merak Ettiklerim**3**

.....

.....

.....

.....

.....

"Hz. Muhammed'in (sav) Gençlik Yılları Boşluk Doldurma" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

"Hz. Muhammed'in (sav) Gençlik Yılları Zaman Çizelgesi" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

4.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: FİL SURESİ

Konuya Başlarken

Fil suresi hakkında neler biliyorsunuz?

Fil suresi, fillerle donatılmış ordusuyla Kâbe'yi yıkmaya gelen Ebrehe'nin helak edilişinden bahsettiği için bu adı almıştır. Surede fil ashabının başına gelenlerden ders çıkarmak gerektiği vurgulanır.³⁹ Bu sure, namazlarda Fatiha suresinden sonra okunabilecek kısa surelerden biridir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ۝^١ أَلَمْ يَجْعَلْ
 كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ۝^٢ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ۝^٣ تَرْمِيهِمْ
 بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ۝^٤ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ۝

Bismillâhirrahmânirrahîm

1. Elem terâ keyfe feale rabbûke bieshâbilfil
2. Elem yec'al keydehüm fîadlîl
3. Ve ersele aleyhim tayran ebâbil
4. Termîhim bihicâratim min siccîl
5. Fecealehüm keasfim me'kûl

Rahman ve rahîm olan Allah'ın adıyla

1. Rabb'inin, fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi?
2. Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?
3. Üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi.
4. Balçıktan pişirilmiş taşlar (taşlaşmış çamur) atan,
5. Nihayet onları yenilmiş ekin yaprakları hâline getirdi.⁴⁰

Etkinlik-8

30 dk.

Adı	Fil Vakası
Amaç	Fil suresinin anlamını yorumlayabilme

Yönerge

- Aşağıdaki metni okuyunuz.
- Metnin sonunda verilen soruları cevaplayınız.
- Fil Vakası'nı anlatan bir resim çiziniz.

Fil Vakası

Habeş Krallığı'na bağlı olan Yemen Valisi Ebrehe, Mekke'nin gelişen ticari faaliyetlerine engel olmak ve Sana şehrini hem dinî hem ticari bir merkez hâline getirmek istiyordu. Bu sebeple Sana şehrinde gösterişli bir kilise inşa etti. İnsanları Kâbe yerine bu kiliseyi tavaf etmeye zorladı. İnsanlar Kâbe'yi ziyaret etmeye devam ediyordu. Bu duruma sinirlenen Ebrehe, Kâbe'yi yıkmaya karar verdi.

Ebrehe, içinde fillerin de olduğu büyük bir ordu ile yola çıktı. Mekke yakınlarında karargâhını kurdu. Ebrehe'nin askerleri, Mekkelilerin sürülerini yağmaladı. Yağmalanan sürüler içerisinde Abdülmuttalib'in develeri de vardı. Abdülmuttalib, Ebrehe'nin karargâhına gelip develerini istedi. Ebrehe, Abdülmuttalib'e "Kâbe'nin yıkılmamasını istemek yerine sadece develerini mi istiyorsun?" dedi. Abdülmuttalib de Ebrehe'ye "Ben develerin sahibiyim, Kâbe'yi kendi sahibi koruyacaktır." dedi.

Develerini alarak Mekke'ye dönen Abdülmuttalib, Kâbe'ye gitti ve orayı koruması için Allah'a (cc) dua etti. Sonra da Mekke halkından şehrin dışına çıkmalarını, dağlara ve vadilere çekilmelerini istedi. Ertesi gün Ebrehe, ordusuna hücum emri verdi. Fakat askerin önünde bulunan filler, Mekke'ye doğru hareket ettirilmek istendiğinde yerinden kılmıdamadı. Sürü sürü kuşların gökyüzünden üzerlerine balçıktan pişirilmiş taşlar yağdırmasıyla Ebrehe'nin askerleri darmadağın oldu. Büyük bir yenilgiye uğrayan Ebrehe, kalan askerleriyle birlikte Yemen'e dönmek zorunda kaldı ve kısa zaman sonra öldü. Bu olaya "Fil Vakası", olayın geçtiği yıla da "Fil Yılı" denir. Kur'an-ı Kerim'de Fil suresinde anlatılan bu olay, Hz. Muhammed'in (sav) doğumundan bir süre önce gerçekleşmiştir.

(bk. Mustafa Fayda, "Fil Vak'ası". TDV İslâm Ansiklopedisi, 13/70-71) Kısaltılmıştır.

Harita 4.1: Kâbe'yi yıkmak amacıyla Mekke'ye gelen Ebrehe'nin izlediği yol

Değerlendirme

1. Yemen Valisi Ebrehe neden Sana şehrinde bir ibadet yeri inşa etmiştir?
2. Ebrehe, Kâbe'yi neden yıkmak istemiştir?
3. Ebrehe'nin Kâbe'ye saldırısına Abdülmuttalib'in tepkisi ne olmuştur?
4. Fil Vakası'ndaki hangi olaylar Fil suresinde geçmektedir?
5. Sizce Fil suresi Müslümanlara ne gibi mesajlar vermektedir?

Etkinlik-9

15 dk.

Adı	Fil Suresini Dinleme ve Okuma
Amaç	Fil suresini okuyabilme

Yönerge

- Karekodla verilen Fil suresini dinleyiniz.
- Öğretmeninizin rehberliğinde ayetleri grupça sesli tekrar ediniz.
- Kelimeleri doğru telaffuz etmeye çalışınız.
- Sureyi doğru telaffuz etmek için “Fil Suresi Telaffuz Çalışması” e-içeriğini kullanınız.

Fil Suresi
Dinleme ÇalışmasıFil Suresi
Telaffuz Çalışması

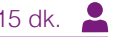
Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Fil suresinin okunuşuyla ilgili verilen videoyu dikkatle dinledim.			
Sınıf arkadaşlarımla beraber duaların okunuşunu sesli tekrar ettim.			
Duaların telaffuzundaki hatalarımı öğretmenimin rehberliğinde düzeltiltim.			
Fil suresini doğru şekilde okudum.			

Etkinlik-10

15 dk.

Adı	Fil Suresi
Amaç	Fil suresinin anlamını kendi yaşamı için anlamlı hâle getirebilme

Yönerge

- Fil suresinin anlamını okuyunuz.
- Bu surenin Müslüman'ın hayatındaki yeri ve önemiyle ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Fil suresinin sizin için ne anlam ifade ettiğini boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

Kontrol Noktası

Aşağıdaki cümlelerde verilen bilgiler doğru ise (D), yanlış ise (Y) kutucuğunu işaretleyiniz.

Bilgi	Doğru	Yanlış
Fil suresinde “Fil Vakası” anlatılmaktadır.		
Fil suresi adını Yemen Valisi Ebrehe’den almıştır.		
Fil ashabının yaşadıklarından ders almak gerekir.		
Fil Vakası, Hz. Muhammed (sav) doğduktan sonra gerçekleşmiştir.		

Farklı Kaydet

Bu ünite de öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca not ediniz.

[illegible]

Performans Görevi

Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yılları hakkında verilen bilgileri yapılandırabilme
Görev	Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarındaki ahlaki davranışlarını ele alan bir sunu hazırlama
Ürün	Sunu
Puanlama Yöntemi	Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu
Süre	Hazırlık: 2 hafta Sunu: 2 saat

Yönerge

- Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarındaki ahlaki davranışları hakkında kaynaklardan (Diyanet Yayınları'nın Peygamberler Tarihi kitapları vb.) bilgi toplayınız.
- Ulaştığınız bilgilerden yararlanarak Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarındaki ahlaki davranışlarını belirleyiniz.
- Belirlediğiniz davranışlardan hareketle konu hakkında sınıfta bir sunu hazırlayınız.
- Hazırladığınız sunuyu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

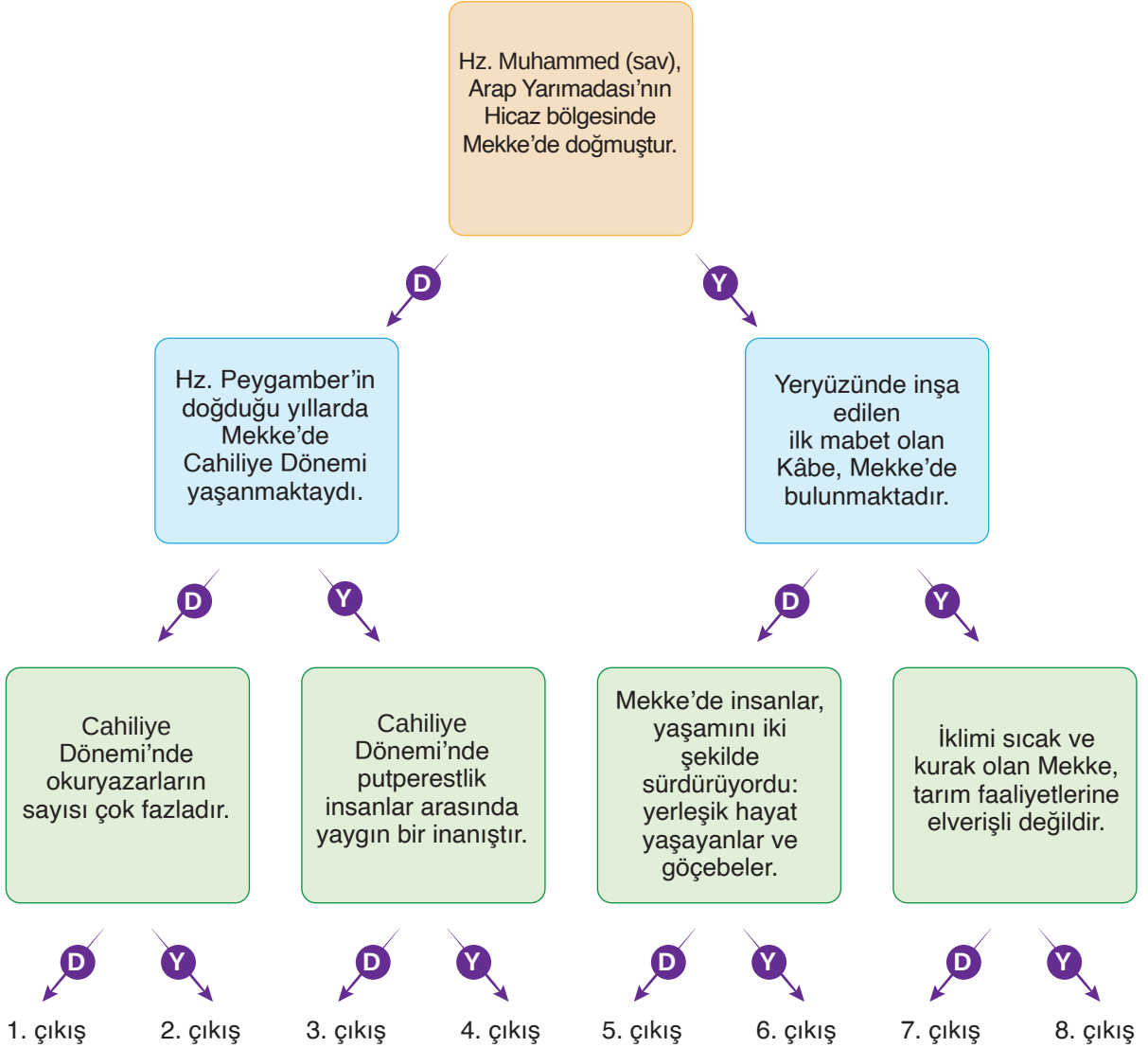
Değerlendirme

Çalışmanız dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilecektir. Görev sonrasında kendinizi değerlendirmek için öz değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu kitabın sonunda yer almaktadır.

4. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

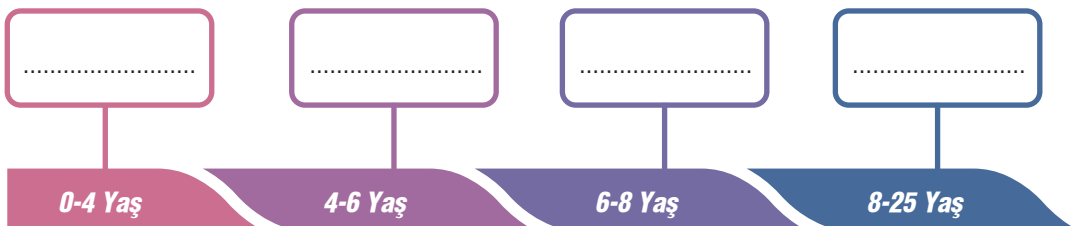
A) Aşağıdaki cümlelerin doğruluğunu “D” ve yanlışlığını “Y” belirleyerek yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

1.

B) Hz. Muhammed'in (sav) yaş aralıklarının verildiği boşluklara çocukluk ve gençlik yıllarında yanında kaldığı kişileri yazınız.

2.

C) Aşağıdaki kutucuklarda Hz. Muhammed'in (sav) ailesi, çocukluğu ve gençliği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Size yöneltilen soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı harfi birden fazla cevap için kullanabilirsiniz.

a	Fatıma	b	el-emin	c	Amine	ç	sütanneye verimesi	d	Kâbe hakemliği	e	Kasım
f	Hiz. Hatice ile evlenmesi	g	Abdülmuttalib	ğ	Vehb	h	Hilfölfudul	ı	Abdullah	i	Zeyneb

3. Hz. Muhammed'in (sav) aile büyükleri hangileridir?
4. Hz. Muhammed (sav), annesi vefat ettikten sonra hangi aile büyüğünün yanında kalmıştır?
5. Hz. Muhammed'in (sav) çocukları hangileridir?
6. Hz. Muhammed (sav) künye olarak hangi çocuğunun ismini almıştır?
7. Hangi çocuğu Hz. Muhammed'den (sav) sonra vefat etmiştir?
8. Hangi olay Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk yıllarında gerçekleşmiştir?
9. Dürüst ve güvenilir olduğu için Hz. Muhammed'e (sav) hangi lakap verilmiştir?
10. Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarında gerçekleşen olaylar hangileridir?
11. Hz. Muhammed'in (sav) haksızlıklarla mücadele etmek amacıyla katıldığı topluluk hangisidir?
12. Hangisi Hz. Muhammed'in (sav) Hacerülesved'in taşınması sırasında çıkan anlaşmazlığı çözdüğü olaydır?

Ç) *Fil suresinin okunuşu ile anlamını eşleştiriniz.*

13.

1. Elem yec'al keydehüm fî tādîl
2. Elem terâ keyfe feale rabbüke bieshâbilfil
3. Bismillâhirrahmânirrahîm
4. Fecealehüm keasfim me'kûl
5. Termîhim bihicâratim min siccîl
6. Ve ersele aleyhim tayran ebâbîl

- ☐ Balçıktan pişirilmiş taşlar atan
- ☐ De ki: "Sabahın Rabb'ine sığınırım."
- ☐ Üzerine sürü sürü kuşlar gönderdi.
- ☐ Nihayet onları yenilmiş ekin yaprakları hâline getirdi.
- ☐ Rabb'inin, fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi?
- ☐ Rahman ve rahîm olan Allah'ın adıyla.
- ☐ Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?

D) *Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.*

14. Cahiliye Dönemi'nde Mekke'de hangi dinî inançlar vardı?

.....

.....

.....

15. Mekkelilerin geçim kaynağı olarak genellikle ticareti tercih etmelerinin sebepleri nelerdir?

.....

.....

.....

16. Cahiliye Dönemi'nde toplumda görülen yanlış davranışlar nelerdir?

.....

.....

.....

17. Hz. Muhammed'in (sav) gençlik yıllarında insanlara örnek olan davranışları nelerdir?

.....

.....

.....

18. Hz. Muhammed (sav) gençlik yıllarında insanlar tarafından ahlaki ve dürüstlüğü ile tanındı. Özellikle ticaret hayatındaki dürüstlüğünden dolayı Hz. Hatice ticari işlerini ona yaptırdı. Bu vesileyle tanıştılar ve evlendiler. Hz. Peygamber evlendiğinde kırk beş yaşındaydı. Altı tane çocukları oldu. İlk çocuklarının ismi Abdullah'tı. O dönemde babalar ilk çocuklarının adını künye olarak alırdı. Dolayısıyla Hz. Muhammed (sav) künye olarak Ebûlabdullah ismini aldı.

Metinde yanlış bilgi içeren cümlelerin altını çizerek bu cümlelerin doğrusunu aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

19. Fil suresinde anlatılan olayın ortaya çıkma sebebi nedir?

.....

.....

.....

.....

E) Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

20. Abdullah Öğretmen öğrencilerine “doğru-yanlış” oyununu oynatacaktır. Öğrencilerinden Emin tahtaya çıkar. Oyunun kuralları şöyledir:

- Tahtaya çıkan öğrenciye dersle ilgili beş soru sorulacaktır.
- Verilen her doğru cevap için “10” puan alınacak her bir yanlış cevap için “5” puan kaybedilecektir. Emin’in cevapları tabloda verilmiştir.

Abdullah Öğretmen’in Sorduğu Sorular	Emin’in Verdiği Cevaplar
Putta tapan insanlara hangi isim verilir?	putperest
Allah’a (cc) ortak koşma anlamına gelen kelime hangisidir?	müşrik
Allah’a (cc) ortak koşan kişilere hangi isim verilir?	şirk
Cahiliye Dönemi’nde Hz. İbrahim’in anlattığı tevhit inancına sahip olan ve Allah’ın (cc) varlığına, birliğine inanan insanlara ne denirdi?	hanif
Cahiliye Dönemi’nde Mekke’de putperestlik ve haniflikten başka hangi inanış vardı?	Hristiyanlık

Verdiği cevaplara göre oyunun sonunda Emin kaç puan almıştır?

- A) 5 B) 10 C) 15 D) 20

21. Hz. Muhammed (sav) peygamber olduktan sonra da bu ittifaktan övgüyle bahsetmiş, tekrar çağrıldığı takdirde de tereddüt göstermeden Hilfülfudul’e katılacağını söylemiştir.

Hilfülfudul’le ilgili verilen metinden yola çıkılarak aşağıdakilerin hangisine ulaşılabılır?

- A) Cahiliye Dönemi’nde Mekke güvenli bir şehir değildir.
- B) Hz. Muhammed (sav) Hilfülfudul’e katılmaktan memnun olmuştur.
- C) Mekkeliler Hz. Muhammed’e (sav) “el-emin” demişlerdir.
- D) Hz. Muhammed (sav) ticarete dürüst ve güvenilir bir insandır.

22. • İnsanlar el sanatları, hayvancılık ve ticaretle uğraşırdı.
 • Putperestlik, haniflik ve Hristiyanlık inancı vardı.
 • Okuryazarların sayısı azdı.
 • Şiire çok önem verilirdi.

Bu ifadelerde Cahiliye Dönemi ile ilgili

- I. ekonomik
 II. dinî
 III. sosyal
 IV. siyasi

özelliklerden hangilerine değinilmiştir?

- A) I ve III B) III ve IV C) I, II ve III D) I, II, III ve IV

23. Hz. Muhammed'in (sav) soyu hem kabilesi hem de ailesi açısından İslam kaynaklarında sıklıkla övülmüştür. O, Mekke'nin soylu kabilelerinden biri olan Kureyş'e mensup olup bu kabile içindeki Haşimoğulları kolundan gelmektedir. Haşimoğulları gerek Mekke toplumundaki itibarı gerekse yardımseverlik ve liderlik vasıflarıyla tanınmıştır. Hz. Muhammed'in (sav) büyük dedesi Haşim, Mekke'deki sosyal ve ticari düzenin kurulmasında önemli rol oynamış; dedesi Abdülmuttalib ise Mekke'nin saygın bir lideri olarak tanınmıştır.

Bu metinden yola çıkarak Hz. Muhammed (sav) hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kureyş'in Zühreoğulları kolundandır.
 B) Saygın bir kabileden gelmektedir.
 C) Kureyş kabilesine mensuptur.
 D) Ailesi ticaretle uğraşmıştır.

24. • Mekke sıcak bir iklime sahipti.
 • Hz. Muhammed'in (sav) ilk sütannesi Halime'ydi.
 • Sütanne geleneği ile çocuklar Arapçayı güzel ve doğru konuşmayı öğrenirdi.
 • Hz. Muhammed (sav) dört yaşına kadar sütannesi Halime'nin yanında kalmıştı.
 • Mekkeliler, çevredeki köylerde yaşayan sütannelere çocuklarını bir süreliğine verirdi.

Verilen bilgilerden kaç tanesi doğrudur?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5

"4. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

"Fil Suresi Sıralama Çalışması" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

4. Ünite Sonnotlar

- 1 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 9.
- 2 bk. Al-i İmran suresi 96. ayet.
- 3 bk. Sürmeli vd., “Kâbe”, 187.
- 4 bk. Sürmeli vd., “Cahiliye Dönemi”, 44.
- 5 bk. Fetih suresi 40. ayet.
- 6 bk. Fayda, “Cahiliye”, 7/17.
- 7 bk. Sürmeli vd., “hanif”, 121.
- 8 bk. Öztürk, “İslam Öncesi Arap Toplumunun Tanrı Tasavvuru ve Bu Tasavvurun İslam’ın Tanrı Tasavvuruna Etkisi Sorunu”, 128-131.
- 9 bk. Ebû Abdillâh, *Ahbârü Mekke fî kadîmi’d dehr ve hadîsîh*, 240.
- 10 bk. Bölükbaşı, “Cahiliye Devrinde Araplarda Sosyal ve İktisadi Hayat”, 89.
- 11 bk. Avcı - Şentürk, “Kabile”, 24/30-31.
- 12 bk. Bölükbaşı, “Cahiliye Devrinde Araplarda Sosyal ve İktisadi Hayat”, 88-94.
- 13 bk. Fayda, “Cahiliye”, 7/17-18.
- 14 bk. Sezikli, “Abdulmüttalib”, 1/273.
- 15 bk. Topaloğlu, “Abdullah”, 1/76.
- 16 bk. Fayda, “Muhammed”, 30/407.
- 17 bk. Kandemir, “Muhammed (II. Şahsiyeti)”, 30/421.
- 18 bk. Çubukcu, “Halîme”, 15/338.
- 19 bk. İbn-i Hişam, *Hiz. Muhammed’in Hayatı (Es-Siret’ün-Nebeviyye)*, 1/174.
- 20 bk. Öztürk, “Şeyma”, 39/99.
- 21 bk. Çubukcu, “Halîme”, 15/338.
- 22 bk. Topaloğlu, “Âmine”, 3/63.
- 23 bk. Şibli, *Büyük İslam Tarihi, Asr-ı Saadet*, 1/135.
- 24 bk. Fıglalı, “Ebû Tâlib”, 10/237.
- 25 bk. Şibli, *Büyük İslam Tarihi, Asr-ı Saadet*, 1/130.
- 26 bk. Aykaç, “Fâtıma bint Esed”, 12/225.
- 27 bk. Küçükaşcı, “Zübeyr”, 44/521.
- 28 bk. Derin, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, 16-17.
- 29 bk. Hişam, *Hiz. Muhammed’in Hayatı (Es-Siret’ün-Nebeviyye)*, 1/114.
- 30 bk. Hamîdullah, “Hilfû'l-Fudûl”, 18/32.
- 31 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 34.
- 32 bk. Şibli, *Büyük İslam Tarihi, Asr-ı Saadet*, 1/135.
- 33 bk. Hişam, *Hiz. Muhammed’in Hayatı (Es-Siret’ün-Nebeviyye)*, 1/122.
- 34 bk. Şibli, *Büyük İslam Tarihi, Asr-ı Saadet*, 1/136.
- 35 bk. Hişam, *Hiz. Muhammed’in Hayatı (Es-Siret’ün-Nebeviyye)*, 1/116.
- 36 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 36.
- 37 bk. Avcı - İdris, *Hiz. Muhammed’in Hayatı*, 43-44.
- 38 bk. Avcı - İdris, *Hiz. Muhammed’in Hayatı*, 43.
- 39 bk. Çağrı, “Fîl Sûresi”, 13/69.
- 40 Fil suresi 1-5. ayetler.

5.

ÜNİTE

KÜLTÜRÜMÜZDEKİ DİNÎ MOTİFLER

- 5.1. GELENEĞİMİZDE DİNİN İZLERİ
- 5.2. EDEBİYATIMIZDA DİNİN İZLERİ
- 5.3. MUSİKİMİZDE DİNİN İZLERİ

► Anahtar Kavramlar

- ezan
- ilahi
- kültür
- mahya
- mevlit
- salavat

► Bu ünite de sizlerden geleneğimizde, edebiyatımızda ve musikimizde dinin izlerini özetleyebilmeniz beklenmektedir.

Ünite
karekodu

Ünite sunusu

Üniteye Başlarken

Bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin bütününe kültür adı verilir.¹ Her toplumun kültürü kendine özgüdür. Örneğin İslam kültürünün yaygın olduğu coğrafyalarda minareleriyle cami ve mes-citler, gelip geçenlerin su içebileceği çeşme ve sebiller, hamamlar vb. eserler vardır. Dinin izleri, birçok mimari yapıda görülmektedir.

Din, kültürümüzde mimari dışında başka hangi alanları etkilemiş olabilir?

5.1. GELENEĞİMİZDE DİNİN İZLERİ

Konuya Başlarken

1. Kültürü oluşturan kavramlar neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Geleneklerimiz hakkında neler biliyorsunuz?

5.1.1. Din ve Gelenek İlişkisi

Örf ve âdetler, toplumun uzun sürede oluşturup benimsediği ve alışkanlık hâline getirdiği yazılı olmayan kurallardır.² Gelenek ve görenek kelimeleriyle de karşılanan bu kavramlar anlam yönünden birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.³ Örf ve âdetler, toplumların hayatında kabul görmüş ortak değerler olup bir toplumu başka toplumlardan ayıran özelliklere sahiptir.

Bir toplumu oluşturan bireylerin huzur içinde yaşayabilmesinde bazı örf ve âdetler önemli rol oynar. İnsanlar sosyal ilişkilerini düzenlerken örf ve âdetlerden faydalanır. Dolayısıyla bunları bilmek ve uygulamak toplumsal bir görevdir.

Din, insan hayatına yön veren temel unsurlardan biridir. Toplumların gelenek ve görenekleri gözlemlendiğinde içinde birçok dinî unsurun bulunduğu görülür. Dinî yaşantıya dayanan bu gelenekler sosyal hayatın birçok alanında insanların karşısına çıkar. Yeni doğmuş bebeklere isim verilirken sağ kulağa ezan, sol kulağa kamet okunması, asker uğurlarken tekbir getirilip dua edilmesi, gelinlerin çeyizine Kur'an-ı Kerim konması bu geleneklerden bazılarıdır.

Anneler "Hu hu hu Allah, sen uykular ver Allah." gibi dinî öğelerle bezenmiş ninnilerle bebeklerini uyutur, dualarla yatağına yatırır. Okul çağına gelmiş çocukları "Allah zihin açıklığı versin." diyerek evden uğurlar. Okula giden çocuk, arkadaşlarıyla selamlaşır. Günlük hayatında birçok dinî ifadeyi duyar ve kullanır (Görsel 5.1).

*Hu hu dedim bir Allah
Sen uykular ver Allah
Yavrum büyür inşallah
Herkes der maşallah*

*Hu hu hu Allah
Sen uykular ver Allah
Uyusun da büyüsün maşallah
Tıptış tıptış yürüsün inşallah*

*(Şirin, Ninni Bebeğim
Ninni, 32)*

Görsel 5.1

Bir bebek görüldüğünde "maşallah" demek kültürümüzdeki yaygın uygulamalardandır.

Etkinlik-1

⌚ 25 dk.

Adı	Geleneğimizde Dinî Öğeler
Amaç	Geleneğimizde dinin izleriyle ilgili çözümleme yapabilme

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyarak bu metinde bulunan dinî öğeleri belirleyiniz.

Çalışmama ara verip dışarı çıktığımda ağır adımlarla kütüphaneye doğru yürüyen yaşlı bir amcayı gördüm. “Ondan daha iyi kim bilgi verebilir?” diye düşünerek yanına gidip selam verdim. Ayaküstü sohbet ettik. Konuşmalarından eski mahalledeki insanların yaşantısı hakkında çok şey öğrendim.

“Bayramlar, çocukken hep neşeyle geçerdi.” dedi, gözleri uzaklara dalarak. “Ramazan Bayramı’nda her eve tatlılar gider, komşular, akrabalar bir araya gelir, o bayram ruhu o kadar güzel tazelenirdi ki...”

Bir de Kurban Bayramı vardı tabii. Hâli vakti yerinde olanlar kurbanını keser, etleri bir güzel paylaşırdı. Herkesin birbirine yardım elini uzatması, o dayanışma ruhu çok önemliydi.”

Bunları duyarken, kendi içimde bir huzur hissettim. Hangi yüzyıldan bahsediyoruz ki? Bayramlar, yardımlaşma, komşuluk... Bunlar hâlâ var, değil mi?

“Ve sonra kandil geceleri...” diye devam etti amca, sesi biraz daha derinleşerek. “O gecelerde camilerde mevlitler okunur, herkes dua ederdi. Regaip Kandili, Miraç Kandili, Mevlit Kandili... Her biri ayrı bir huzur getirirdi. Biz de çocukken kandil simidini beklerdik heyecanla. Ne güzel adetler. Hey gidi hey!.. İslam, her zaman yardımlaşmayı, paylaşmayı, insan olmayı öğretti. Birinin darda kaldığını görmek, insanı huzursuz ederdi. Zekât, sadaka, kurban... Bunlar bizler için sadece bir ibadet değil aynı zamanda bir sorumluluktur. Dinî bayramlar, kandil geceleri, her biri bu sorumluluğu hatırlatan zaman dilimleriydi. İnsanlar, birbirine destek olurdu. İslam bize toplum olmayı öğretti.”

Amca bir an durdu, derin bir nefes aldı. O anda, sadece sözlerinin değil, bu geleneklerin yıllardır süregelen etkisinin toplumda nasıl bu kadar yerleşmiş olduğunun farkına vardım. O kadar doğal ki bayramlar, kandiller... Hepsi günlük yaşamın bir parçası gibi sanki.

“Ve tabii,” dedi amca, tatlı bir gülümsemeyle, “Yunus Emreler, Hacı Bektaşî Veliler, İtriler bu topraklardan geçti. Bu değerli isimler ne eserler meydana getirdi bu memleketin mürekkebiyle.

O sırada, uzaklardan bir ney sesi duyuluyordu sanki. Bütün mahalle, o yumuşak sesle sarılmış gibiydi. Amca sesini yükseltti: “Edebiyat, müzik, sanat İslam’ın etkisiyle şekillendi. Saz, ney, kudüm, def... Hangi kapıyı çalsan biri çıkar karşına.”

O an, her şeyin ne kadar birbirine bağlı olduğunu daha iyi anladım. Din, sadece bir inanç sistemi değil, yaşamın her alanına yayılan, insanları birbirine yakınlaştıran bir mayaydı. O gün, kitaplara doğru adım atan amcanın sözleriyle, geleneklerimizin hâlâ ne kadar önemli olduğunu ve toplumun ruhunu nasıl şekillendirdiğini bir kez daha fark ettim.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Değerlendirme

1. Bu metinde yer alan dinî öğelerin altını çiziniz.
2. Günlük hayattan ve sosyal çevrenizden hareketle dinin geleneklerimiz üzerindeki etkisine örnekler bulunuz ve bunları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 5.2: Gül, kültürümüzde Hz. Peygamber'i ve ona duyulan sevgiyi işaret etmektedir. Önemli gün ve gecelerde gül suyu ve lokumu ikram edilmektedir.

5.1.2. Yaygın Geleneklerimiz

Geçmişten günümüze kadar gelen ve insanlar arasında güçlü bir bağ oluşturan geleneklerden bazıları yaygınlık kazanmıştır. Kız isteme, mevlit okutma, taziye ziyareti, isim koyma, asker uğurlama, düğün ve sünnet merasimi yaygın gelenekler arasındadır. Bölgeden bölgeye küçük farklılıklar olmakla birlikte bu gelenekler toplumun büyük bir kesimi tarafından benimsenmiştir.

Din, âdetlerin oluşmasında ve şekillenmesinde etkili olmuştur. Sevinçli veya üzüntülü günlerde bir araya gelerek düzenlenen mevlit programları bunun en güzel örneklerindendir. Doğumda, ölümden, sünnet törenlerinde, asker uğurlamada, kandil gecelerinde ve hac dönüşünde mevlit okutulur. Akrabalar, eş dost ve komşular mevlide davet edilir. Bu programlarda Kur'an-ı Kerim'den sureler ve Mevlid-i Şerif'ten bölümler okunur, dua edilir, ilahiler söylenir. Mevlidin bitiminde gül suyu, akide şekeri, lokum ve küçük hediyeler dağıtılır (Görsel 5.2). İyi ve kötü günde beraber olmak insanlar arasındaki sevgi bağlarını daha da güçlendirir.

Görsel 5.3

Aile büyükleri Hz. Peygamber'i örnek alarak evlenenlere dua ederler. Hz. Peygamber'in yeni evlenenlere "Allah sizler için bereket versin, O'nun bereketi üzerinizde olsun ve O, ikinizi hayır içerisinde bir araya getirsin." diyerek dua ettiği rivayet edilir.

(İbni Mâce, "Nikâh", 23)

Düğünler mutlulukların paylaşıldığı özel zamanlardır. Düğünlerde, kız isteme merasiminden gelin almaya kadar evlenme sürecinin birçok aşamasında dinin izleri açıkça görülür. Örneğin kız istenirken büyükler "Allah'ın emri, peygamberin kavliyle." diyerek söze başlar. Düğün ilanı olan bayrak asmada ve nikâh törenlerinde evlenecek çiftlerin mutluluğu için topluca dua edilir. Onlara hediyeler verilir ve takılar takılır. Düğün sahipleri de davettilere çeşitli ikramlarda bulunur. Bunu yaparken israftan ve dinin yasakladığı diğer davranışlardan uzak durularak manevi değerler gözetilir.

Dinin izleri, vatanseverlik duygusunun yansıdığı bazı geleneklerimizde görülmektedir. Asker uğurlama törenleri de bunlardan biridir. Askerlik yaşına ulaşmış gençlerin omzuna bayrak asılarak ellerine kına yakılır. Vatani görevini yerine getirmek amacıyla yola çıkacak tüm askerlere dua edilir. Şehitler rahmetle anılarak gazilere şifa dileğinde bulunulur.

Kültürümüzde sevinçler kadar üzüntülerin paylaşılması da önemlidir. Taziye ziyaretleri üzüntülerin paylaşıldığı zamanlardandır. Teselli etme, rahatlatma anlamlarına gelen taziye, yakını vefat eden birine başsağlığı dileğinde bulunma, acılara karşı sabırlı ve dirençli olmayı tavsiye etme demektir. Hz. Muhammed (sav) “*Başına gelen bir musibetten dolayı, kardeşine taziyede bulunan bir mümine, Allah (cc) kıyamet günü çok değerli elbiseler giydirecektir.*” buyurarak taziyeyi teşvik etmiştir.⁴ Bu ziyaretlerde bir araya gelen insanlar Kur’an-ı Kerim okur, cenaze yakınlarına taziyede bulunur ve dua eder. Ziyaretin anlamına uygun olarak ölüm ve yaşamla ilgili sohbet ederler.

Taziye geleneğimize göre cenazeevinde bir süre yemek pişmez. Akraba ve komşular cenazeevine yemek götürür. Cenaze yakınlarının ihtiyaçları karşılanır ve onların zor günlerinde yanlarında olunur. Ailenin acısı paylaşılır, onlara sabır dileklerinde bulunulur. Yakın çevrede bir cenaze varsa düğün ve sünnet merasimleri ertelenir, cenaze yakınlarının acısı paylaşılır.

Taziye ziyaretlerinde söyleyebileceğiniz dua cümleleri yazınız.

-

-

-

-

-

-

Görsel 5.4

Ramazan ve Kurban Bayramlarında televizyon kanalları çocuklar için bayrama özel programlara yer verir.

Dinî bayramlarla önemli gün ve geceler, dinin gelenekler üzerindeki etkilerinin yoğun hissedildiği zaman dilimleridir (Görsel 5.4). Yetimler ve kimsesizlerin görüp gözetildiği Ramazan ve Kurban Bayramları, insanlar arasındaki dostluk ve kardeşlik bağlarının güçlendiği önemli günlerdir. Bu günlerin yaklaşmasıyla evlerde tatlı bir telaş başlar. Bir yandan temizlik yapılırken diğer yandan çocukları sevindirmek için onlara küçük hediyeler ve ikramlıklar hazırlanır.

Arife veya bayram günlerinde ailece mezarlık ziyaretleri yapılarak vefat etmiş aile bireyleri ve tanıdıklar için dua edilir. Bayramlarda akraba ve komşu ziyaretleri yapılarak onlarla bayramlaşılır. Aile büyüklerinin elleri öpülür, hayır duaları alınır. Bayramlaşmak için gelen misafirlere çeşitli ikramlarda bulunulur (Görsel 5.5). Sevgi, dostluk ve kardeşliğin pekiştiği bu günlerde dargınlar barıştırılır.

Bayramlar, ortak manevi değerlerle hareket edilen ve insanlar arasındaki iletişimin artmasını sağlayan özel günlerdir. Müslümanlar bayram günlerini aileleriyle ve sevdikleriyle birlikte geçirmeli, bayramı sadece bir tatil fırsatı olarak görmekten kaçınmalıdır.

Görsel 5.5

Bayram ziyaretlerinde misafirlere bayram şekeri ikram edilir.

Önemli Geceler

- *Mevlit Kandili, rebiyülevvel ayının on ikinci gecesidir ve Hz. Peygamber'in bu gecede doğduğu kabul edilir.*
- *Regaip Kandili, recep ayının ilk perşembesini cumaya bağlayan gecesidir.*
- *Miraç Kandili, recep ayının yirmi yedinci gecesidir.*
- *Berat Kandili, şaban ayının on beşinci gecesidir.*
- *Kadir Gecesi, ramazan ayının yirmi yedinci gecesidir.*

Geleneğimizde “üç aylar” olarak bilinen recep, şaban ve ramazan manevi duyguların yoğun yaşandığı aylardır. Kur'an-ı Kerim'de bin aydan daha hayırlı olduğu bildirilen Kadir Gecesi de ramazanın içerisinde yer alır. Dinin izlerini gözlemlediğimiz önemli zaman dilimlerinden olan kandil gecelerinin çoğu da bu ayların içinde yer alır. Bu geceler, Osmanlı padişahlarından II. Selim zamanında minarelerde kandiller yakılarak kutlandığı için “kandil gecesi” olarak adlandırılmıştır. Kültürümüzde; Mevlit, Regaip, Miraç ve Berat olmak üzere dört kandil gecesi vardır.⁵

Görsel 5.6: Kandillerde kandil simidi yapılması ve dağıtılması yaygın bir gelenektir.

mevlithan

Güzel sesiyle mevlit okuyan kişi.

(Şeker, “Mevlid”, 29/ 479-480)

Kandil gecelerinde camilerde Kur'an-ı Kerim okunur, günün anlam ve önemiyle ilgili sohbet edilir. Bu gecelerde mevlit programları düzenlenir. Bunlar radyo ve televizyon kanallarında da yayınlanır. Kandillerde yapılan dualara topluca “âmin” denilir; tekbirlere, salavatlara eşlik edilir. Bu gecelerde kandil simidi dağıtmak da güzel geleneklerden biridir (*Görsel 5.6*). Uzaktaki aile büyükleri telefonla aranarak onların kandili kutlanır ve duaları alınır. Eş dost ve akrabalara tebrik mesajları gönderilir. Bu dinî gün ve geceler, toplumda birlik ve beraberliğin güçlendirilmesine önemli katkıda bulunur.

Mesaj Yazalım

Aşağıdaki alana sevdiğiniz bir yakınınıza göndermek üzere bayram mesajı yazınız.

🏠
👤
📁
💬
🔔
⌵
🔋

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.1.3. Yardımlaşmaya İlişkin Geleneklerimiz

Görsel 5.7
Erzurum Vakıflar Bölge
Müdürlüğü tarafından
restore ettirilerek Çifte
Minareli Medrese’de
sergilenen sadaka taşı

İslam’da paylaşma ve yardımlaşmaya büyük önem verilir. Zekât, kurban, infak, sadaka gibi ibadetlerle yardımlaşma teşvik edilir. Kur’an-ı Kerim’in ayetleri ve Hz. Peygamber’in sünneti, yardımlaşmanın nasıl yapılması gerektiği konusunda Müslümanlara yol gösterir. Bununla ilgili bir ayette “**Sadakaları açık olarak vererseniz bu ne güzel! Eğer onu yoksullara verirken gizlerseniz bu sizin için daha da hayırlıdır ve bir kısım günahlarınızı örter. Allah yapmakta olduklarınızdan haberdardır.**”⁶ buyrulmuştur. Bu ayetin mesajını ilke edinen atalarımızın uygulamalarından biri de Osmanlı Dönemi’nde yaygınlaşan sadaka taşı geleneğidir (Görsel 5.7). Sadaka taşı genellikle cami vb. yerlerde ihtiyaç sahiplerinin alabilmeleri için altın, para gibi yardımların bırakıldığı özel yerdir.⁷ Sadakayı alan ve verenin birbirini bilmediği bu gelenek, kimseyi incitmeden yapılabilecek yardımlaşmanın güzel örneklerinden biridir.

Etkinlik-2

⌚ 20 dk. 👤

Adı	Sadaka Taşı
Amaç	Sadaka taşı uygulamasının dayanışma, yardımlaşma ve fedakârlık göstermedeki önemini özetleyebilme

Yönerge

- Karekodla verilen “Sadaka Taşı” videosunu izleyiniz.
- Videoda en çok dikkatinizi çeken nedir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Videodan yola çıkarak sadaka taşı geleneğini anlatınız.

Değerlendirme

Dayanışma, yardımlaşma ve fedakârlık konusunda sadaka taşının rolünü yazınız.

.....

.....

.....

.....

Sadaka Taşı

Görsel 5.8
Zimem defteri (temsili)

Sadaka taşı ve zimem defteri geleneklerinden hareketle yardımlaşmayla ilgili ne gibi sorumluluklar alabilirsiniz? Sosyal bilgiler dersinden yararlanarak tartışınız.

İslam'ın paylaşma ve yardımlaşma konusunda gizliliğe verdiği önemi gösteren en güzel geleneklerden biri de zimem defteridir. Zimem, Arapçada "borçlar" anlamına gelir.⁸ Geçmiş dönemlerde veresiye alışveriş yapan kişilerin borçlarının yazıldığı deftere "zimem defteri" denirdi (Görsel 5.8). Alışveriş yapan ihtiyaç sahipleri belli bir süreliğine borçlanır, tüccar da alacağı parayı deftere not ederdi. Hâli vakti yerinde olan Müslümanlar zekât ve sadakalarını vermek üzere bakkalın yolunu tutardı. Bu hayırseverler borçlarını ödeyemeyen insanların hesaplarını kapatır ve kendi adlarının duyulmasını da istemezdi. Zimem defteri geleneği, günümüzde bazı yardım kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Etkinlik-3

⌚ 20 dk.

Adı	Zimem Defteri
Amaç	Zimem defteri uygulamasının dayanışma, yardımlaşma ve fedakârlık göstermedeki önemini özetleyebilme

Yönerge

- Karekodla verilen "Zimem Defteri" videosunu izleyiniz.
- Videodan hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Zimem defteri uygulamasını kısaca yazınız.

.....

.....

.....

2. Zimem defteri geleneğinin bireysel ve toplumsal yararlarını açıklayınız.

.....

.....

.....

Değerlendirme

Dayanışma, yardımlaşma ve fedakârlık konusunda zimem defterinin rolünü yazınız.

.....

.....

Zimem Defteri

Dinin, kullanılmasına onay verdiği taşınan veya taşınmayan bir maldan yararlanma hakkını, Allah (cc) rızası için toplumun kullanımına verip bu malı satmayı veya bir başka şahsa mülkiyetini devretmeyi yasaklamaya, engellemeye vakıf denir.⁹ İslam, Müslümanlardan ellerindeki nimetleri hiçbir karşılık beklemeden paylaşmalarını ister. Kur'an-ı Kerim'de müminlerin hayırlı işlerde yarışması tavsiye edilir.¹⁰ Hz. Peygamber de "İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır; malın en hayırlısı, Allah yolunda harcanandır. Allah yolunda harcananın en hayırlısı ise insanların en çok ihtiyaç duyduğu şeyleri karşılayandır."¹¹ buyurarak yardımlaşmanın önemini vurgular. Bu doğrultuda Hz. Muhammed'in (sav) Medine ile Hayber arasında kalan Fedek'teki hurma bahçelerinin bir kısım gelirini toplum yararına kullandığı rivayet edilir.¹²

Görsel 5.9
Kayseri'nin Gesi bölgesinde "güvercinlik" adı verilen kuş evlerinin tarihi, Osmanlı Dönemi'ne kadar uzanmaktadır.

İnsanların sahip oldukları malları vakfetmesi büyük bir fedakârlıktır. Ancak cömert kimseler böyle bir fedakârlıkta bulunabilir. Müslümanlar da Hz. Peygamber'in cömertliğini örnek alarak tarih boyunca birçok vakıf kurmuştur (Görsel 5.9).

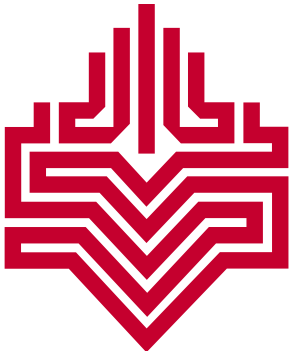
Dinî tavsiyelerle toplumun ihtiyaçlarından ortaya çıkan vakıflar önemli görevleri yerine getirmiştir. Vakıflar, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde yaygınlık kazanmıştır. Bu dönemde kurulan bazı vakıflar şu şekildedir: askerlere harçlık verme vakfı, köy okullarına kitap gönderme vakfı, gelinlik kızlara çeyiz dizme vakfı, öğrenciye mürekkep verme vakfı, güvercin evleri yapma vakfı, yetimleri pikniğe götürme vakfı, hastalara meyve dağıtma vakfı.¹³

Günümüzde toplum yararına faaliyetler yürüten çeşitli kurum, kuruluş, dernek ve vakıflar bulunmaktadır. Kızılay, Türkiye Diyanet Vakfı, Yeşilay, TEMA, TİKA bunlara örnek olarak verilebilir (Görsel 5.10). Herkesin imkânları ölçüsünde güvenilir vakıf ve yardım kuruluşlarının etkinliklerine katılması ve bunlara destek vermesi büyük önem taşımaktadır.

vakfiye

Bir vakfın kurucusu tarafından düzenlenen, vakfın işleyişiyle ilgili resmî belgedir. Bu belgeye "vakıfname" de denir.

(Özgüdenli, "Vakfiye", 42/467)

T.C.
VAKIFLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Görsel 5.10
Vakıflar Genel Müdürlüğü, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı bir kurumdur. Ülkemizdeki vakıflarla ilgili güncel bilgilere kurumun resmî genel ağ adresinden ulaşabilirsiniz.

Etkinlik-4

⌚ 20 dk.

Adı	Hayalimdeki Vakıf
Amaç	Dinin geleneğimiz üzerindeki etkisini yorumlayabilme

Yönerge

- Bir yardımlaşma ve dayanışma vakfı kurduğunuzu hayal ediniz.
- Kurduğunuz vakfın adı, amacı ve işleyişini verilen vakfiyeye yazınız.

VAKFİYE

Adı:

Amacı:

İşleyişi:

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme

Vakıf kültüründen hareketle dinin geleneklerimiz üzerindeki etkisini yazınız.

.....

.....

.....

Görsel 5.11

Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfının (TEMA) "Ağaç Kardeşliği Projesi" kapsamında düzenlediği doğa gezisi ve eğitimi

Yardımlaşmayı ve dayanışmayı amaçlayan gelenekler yaşatılmalıdır. Kültürü bir sonraki nesle aktarmak için herkesin üzerine düşen görevleri yerine getirmesi gerekir. Dinî değerlerden beslenen ve günümüzde unutulmaya yüz tutan örf ve âdetleri yaygınlaştırmak çok önemlidir.

Teknolojinin hâkim olduğu günümüzde iletişimde sosyal medya araçlarının kullanımı yaygındır. Bu araçların yanlış kullanımı insanlar arasındaki iletişimin zayıflamasına sebep olmaktadır. Bu nedenle insanlarla yüz yüze iletişim kurmak daha değerli hâle gelmektedir. Köy şenlikleri, doğa gezileri, kermesler, ağaçlandırma faaliyetleri, sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri, düğün ve sünnet merasimleri yüz yüze iletişim kurmak için fırsat olarak görülmelidir. Böylece maddi ve manevi değerlere de sahip çıkılmalıdır (Görsel 5.11).

5.1.4. Ramazan Ayı ve Oruçla İlgili Geleneklerimiz

▲ **Görsel 5.12:** Hz. Peygamber'in Veysel Karani'ye gönderdiği kabul edilen Hırkayışerif

▲ **Görsel 5.13:** Hz. Peygamber'in hırkasının muhafaza edildiği İstanbul'un Fatih ilçesinde yer alan Hırka-i Şerif Camisi

Ramazan ayında toplumsal hayatın birçok alanında dinin izleri görülür. Bu ayda camiler temizlenerek güzel kokularla teravih namazına ve mukabeleye hazırlanır. İmkânı olanlar kadın-erkek, genç-yaşlı demeden Kur'an-ı Kerim'i dinlemek ve takip etmek için camilere gider. Hırka-i Şerif Camisi'nde Hz. Peygamber'in hırkası (Hırkayışerif) Müslümanların ziyaretine açılır (Görsel 5.12, 5.13). Ayrıca bu ayda iki minare arasına **mahya** adı verilen ışıklı yazılar asılır (Görsel 5.14).

◀ **Görsel 5.14**
Ramazana özgü bir gelenek olan mahyalarda genellikle dinî içerikli yazılar yer alır.

Ramazan ayında iftar çadırları kurulur. Toplumun her kesiminden insanlar bir araya gelerek iftar ederler. Evlerde de iftar davetleri verilir. Yemeğe gelenlere verilmek üzere hediyeler hazırlanır. Bu sayede toplumda sevgi, dostluk ve kardeşlik duyguları güçlendirilir. Çocukları oruca alıştırmak ve onlara ramazanı sevdirmek için geleneğimizde "tekne orucu" denilen bir uygulama vardır. Bu uygulamada çocuklar günün bir kısmında oruç tutarak ramazan coşkusu-na katılırlar.

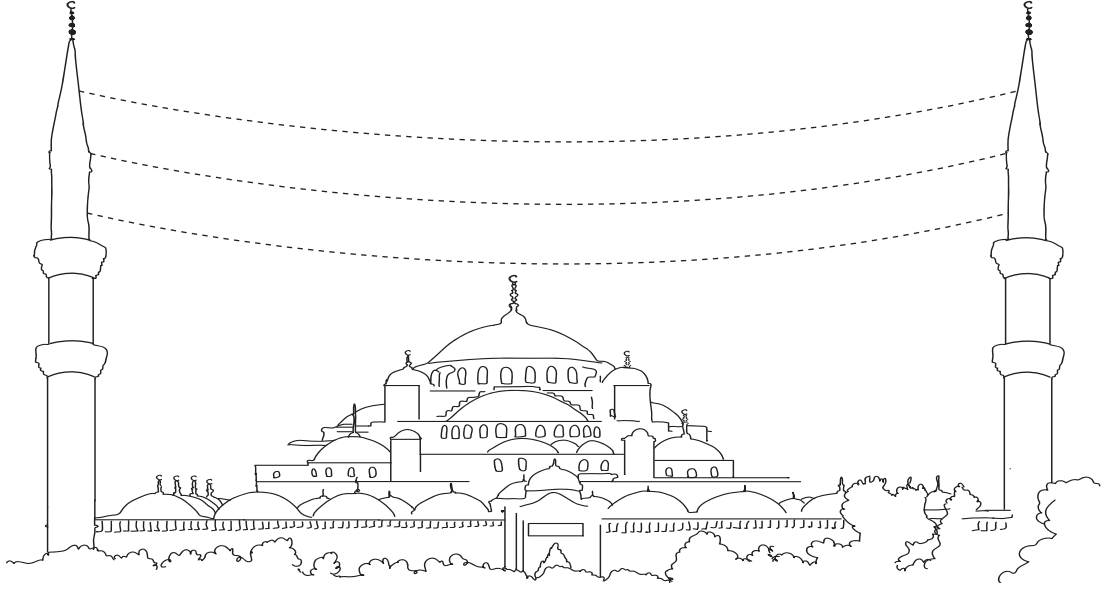
diş kirası

Osmanlı Devleti'nde saray ve konaklarda her akşam iftar yemeği verilmesi bir gelenektir. Bu iftarlarda misafirlere ve ihtiyaç sahiplerine yemekten sonra verilen para ve çeşitli hediyelere diş kirası adı verilir.

(DİA, "Diş Kirası", 9/375)

Tasarlayalım

Aşağıdaki görseli renkli kalemle boyayınız. İki minare arasında kendi mahyanızı büyük harflerle yazınız.

Kültürümüzde muharrem ayının ve aşure gününün özel bir önemi vardır. Hicri bir ay olan muharrem'in onuncu gününe "aşure günü" adı verilir. Aşure kelimesi, Arapçadaki aşere (on) sayısından türemiştir. Bazı kaynaklarda Müslümanları ilgilendiren önemli olayların aşure gününde gerçekleştiği anlatılır.¹⁴ Hz. Peygamber'in bu günü de içine alacak şekilde muharrem ayının 9, 10 ve 11. günlerinde oruç tuttuğu ve Müslümanlara da bu orucu tavsiye ettiği rivayet edilir.¹⁵ Sünnet olan bu oruca "muharrem orucu" denir.¹⁶

Osmanlı Dönemi'nde genellikle saraylarda özel merasimlerle pişirilen ve dağıtılan tatlıya aşure adı verilir.¹⁷ Aşure yapma ve dağıtma geleneği günümüzde de devam etmektedir. İnsanlar komşularına, bazı kurum ve kuruluşlar da halka aşure ikram eder (Görsel 5.15). İnsanlar arasındaki bağları güçlendiren böyle güzel geleneklerin devam ettirilmesi önemli görevlerden biridir.

Görsel 5.15

Aşure; buğday, nohut vb. bakliyat ve kuru yemişlerin bir arada kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı türüdür.

5.1.5. Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt Sevgisi

Kur'an-ı Kerim'de "en güzel örnek"¹⁸ olarak nitelendirilen Hz. Peygamber'in, müminlerin gönlünde ayrı bir yeri vardır. Müslümanlar, Hz. Peygamber'in adı anıldığında salavat getirip, dua ederek ona olan sevgi ve bağlılıklarını gösterirler. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "**Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selâm edin.**"¹⁹ buyrulmaktadır. Kur'an'ı okumak, anlamak ve onun mesajlarına uygun yaşamak da peygamber sevgisinin göstergelerindendir.

Ev halkı anlamına gelen Ehlibeyt, Hz. Muhammed'in (sav) aile fertleri için kullanılan bir kavramdır.²⁰ Hz. Peygamber'e gönülden bağlı olan toplumumuzda Ehlibeyt'in ayrı bir yeri vardır. Hz. Peygamber'in ve ailesinin isimlerinden olan Muhammed, Mehmed, Ahmed, Ayşe, Fatıma, Zeyneb, Hatice, Ali, Hasan, Hüseyin gibi isimleri çevremizde yaygın olarak duyarız. Bu durum toplumumuzda Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisinin birleştirici rolüne örnek verilebilir. Hz. Peygamber'in ve aile bireylerinin isimlerini yaşatmak, dinin kültürümüz üzerindeki izlerine güzel bir örnektir.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber'in ailesi için "Ehlibeyt" kavramı kullanılmıştır: "...Ey Peygamberin ev halkı! Allah, sizden ancak günah kirini gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."

(Ahzab suresi 33. ayet)

Etkinlik-5

🕒 30 dk.

Adı	Geleneğimizde Dinin İzleri
Amaç	Dinin geleneğimiz üzerindeki etkilerini yorumlayabilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde dört gruba ayrılınız.
- "Geleneğimizde Dinin İzleri" görselinden her grup için farklı bir konu seçiniz.
- Seçtiğiniz konuyla ilgili bir senaryo yazınız.

Geleneğimizde Dinin İzleri

- Yazdığınız senaryoya göre arkadaşlarınızla aranızda rol dağılımı yapınız.
- Grupça hazırladığınız drama çalışmalarını sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

Değerlendirme

1. Yaygın geleneklerimizde dinin izlerini açıklayınız.
2. Ramazan ayı ve oruçla ilgili geleneklerimizde dinin izlerini açıklayınız.
3. Yardımlaşma geleneklerimizde dinin izlerini açıklayınız.
4. Hz. Muhammed (sav) ve Ehlibeyt sevgisiyle ilgili geleneklerimizde dinin izlerini açıklayınız.

Geleneğimizde dinin izlerini yansıtan bir anınızı öğrenme günlüğüne yazınız.

This image shows a full page of white paper with evenly spaced horizontal dotted lines, typical of notebook paper or a template for handwriting practice. The lines extend across the entire width of the page from top to bottom.

5.2. EDEBİYATIMIZDA DİNİN İZLERİ

Konuya Başlarken

Aşağıda İstiklal Marşımızın üç kıtası verilmiştir. Bu kıtalarda yer alan dinî öğeleri öğretmeninizin rehberliğinde belirleyerek tahtaya listeleyiniz.

(...)

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?

Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?

Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan, şüheda!

Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.

Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,

Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

(...)

Ruhumun senden lâhî, şudur ancak emeli:

Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.

Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-

Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

(...)

Mehmet Akif ERSOY

İnsanlar arasında iletişimi sağlayan en temel araç dildir. Bir toplum, kültür ve değerlerini kendi dili ile ifade eder. Bu birikimi bir sonraki nesle aktarmak ve kalıcı kılmak için de edebiyattan yararlanılır. Olay, duygu ve düşüncelerin sözlü ya da yazılı olarak ifade edilmesine edebiyat adı verilir. Duygu ve düşüncelerimizi etkileyen dinin edebiyata da yansımaları olmuştur. Edebî metinlerde ve halk deyişlerinde Allah (cc), peygamber, ahiret, cennet, cehennem, sevap, günah gibi birçok dinî kavram geçmektedir. Bu durum Türkçenin zenginleşmesine de katkıda bulunmuştur.

Din, edebiyatta kullanılan kelimeleri ve kavramları etkilemekle birlikte yeni edebî türlerin de ortaya çıkmasını sağlamıştır. Tevhit, münacat, naat ve mevlit bunlardan bazılarıdır. Yüce Allah'ın varlığını ve birliğini anlatan eserlere “tevhit”, Allah'a (cc) dua etmek amacıyla yazılan şiirlere “münacat” adı verilir.²¹ Hz. Muhammed'in (sav) doğumunu ve hayatından bazı kesitleri anlatan eserlere ise **mevlit** denir. Bunlardan en meşhuru Süleyman Çelebi'nin yazdığı “Vesiletü'n-Necat”tır (Görsel 5.16). Bu eserin bazı bölümlerinin önemli gün ve gecelerde okunması “mevlit” adıyla gelenekselleşmiştir.

Görsel 5.16
Türk Tarih Kurumu Dijital Kütüphanesinde yer alan “Vesiletü'n-Necat” adlı eserin ilk sayfası

(Genel ağdan alınmıştır.)

Okuyalım

VESİLETÜ'N-NECAT

Merhabâ ey âli sultân merhabâ

Merhabâ ey kân-ı irfan merhabâ

Merhabâ ey sırr-ı fûrkân merhabâ

Merhabâ ey nûru râhman merhabâ

Merhabâ ey cân-ı cânan merhabâ

Merhabâ ey derde dermân merhabâ

Merhabâ ey rahmeten lil-âlemîn

Süleyman ÇELEBİ

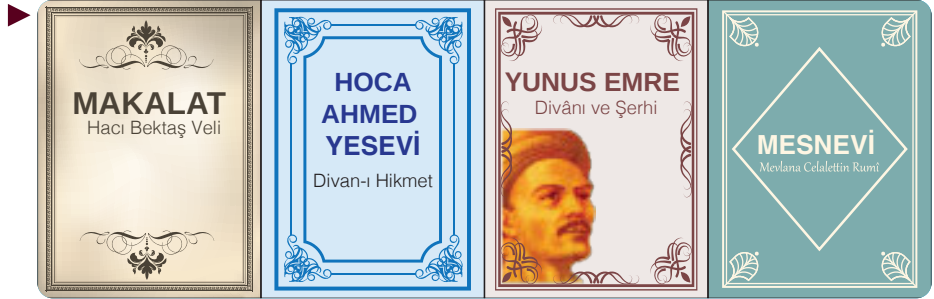
(Genel ağdan alınmıştır.)

Süleyman Çelebi (temsili)

Görsel 5.17

Hacı Bektaş Veli'nin "Makalat", Hoca Ahmet Yesevi'nin "Divan-ı Hikmet", Yunus Emre'nin şiirlerinin toplandığı "Divan" ve Mevlana Cellalettin Rumi'nin "Mesnevi" adlı eserleri, edebiyatımızın önemli kaynakları arasındadır.

Geçmişten günümüze edebiyatımızda dinin izlerinin görüldüğü birçok eser kaleme alınmıştır (Görsel 5.17). Bu eserlerden bazıları naat türündedir. Hz. Peygamber'i ve onun özelliklerini öven şiirlere "naat" denilmektedir.²² Naatın ilk örneklerini Yusuf Has Hacı, Hoca Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre gibi edebiyatımızda önemli izler bırakan şahsiyetler yazmıştır. Arif Nihat Asya'nın "Naat", Nurullah Genç'in "Yağmur", Cahit Zarifoğlu'nun "Kayıt", İsmet Özel'in "Naat" adlı eserleri yakın dönemde yazılan naatlar arasındadır.

Okuyalım

(...)

Yüreklerden taşsın

Yine, imanlar!

İtri, bestelesin Tekbir'ini;

Evliya okusun Kur'an'lar!

Ve Kur'an'ı göz nuruyla çoğaltsın

Kayışzade Osman'lar!

NAAT

Naatını Galip yazsın,

Mevlid'ini Süleyman'lar!

Sütunları, kemerleri, kubbeleriyle

Geri gelsin Sinan'lar!

Çarpılsın, hakikat niyetine

Cenaze namazı kıldırınlar!

Gel, Ey Muhammed, bahardır.

Dudaklar ardında saklı

Aminlerimiz vardır!..

Hacdan döner gibi gel;

Mirac'dan iner gibi gel;

Bekliyoruz yıllardır!

(...)

Arif Nihat ASYA

(Genel ağdan alınmıştır.)

Yazalım

Hız. Peygamber'e olan sevginizi anlatan bir şiir yazınız. Yazdığınız şiiri sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz.

.....

.....

.....

.....

.....

Dinî duygu ve düşüncelerle edebiyat alanında birçok eser kaleme alınmıştır. Bu eserlerden öykü, roman, deneme ve şiir türlerinde dini motiflerin çokça yer aldığı görülmektedir. Böylece yazılan bu eserlerle edebiyatımız daha da zenginleşmiştir. Kütüphanelerde “Dinî Kitaplar” bölümü ve diğer bölümler incelendiğinde de dinin edebiyatımız üzerindeki etkileri açık bir şekilde görülmektedir (Görsel 5.18).

Görsel 5.18: Halk kütüphanelerinde din alanına ait kitaplar “Din” ya da “Dinî Kitaplar” bölümünde bulunur.

Etkinlik-6

🕒 20 dk.

Adı	Kütüphanede Dinin İzlerini Arıyorum
Amaç	Edebiyatımızda dinin izlerini çözümleyebilme

Yönerge

- Karekodla verilen Millî Kütüphane'nin kitap arama sayfasını öğretmenin rehberliğinde açınız.
- Ünite anahtar kavramlarından “ezan, ilahi, mahya, mevlit, salavat” kelimelerinden birini seçerek açılan sayfada aratınız.
- Arama sonucunda ortaya çıkan eser sayılarını ve dikkatinizi çeken eserlerin adlarını not ediniz. Notlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Dijital Kütüphane

Değerlendirme

Araştırmanızın sonuçlarına göre dinin edebiyatımızdaki izleri nelerdir? Çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Yazalım

Aşağıda verilen harflerle bir akrostiş yazarak bunu arkadaşlarınıza okuyunuz.

“

A
L
L
A
H

Okuyalım

Arayı arayı bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hak nasib eylese görsem yüzünü
Ya Muhammed canım arzular seni

Ali ile Hasan, Hüseyin anda
Sevdası gönüllerde muhabbet canda
Yarın mahşer hak divanında
Ya Muhammed canım arzular seni

Yunus meth eyledi seni dillerde
Dillerde dillerde hep gönüllerde
Arayı arayı gurbet ellerde
Ya Muhammed canım arzular seni

Yunus Emre (temsili)

(Yunus Emre, Yunus Emre Divanı'ndan Seçmeler, 64)

Yazalım

İnî ifadelerin yer aldığı iki bilmeceyi örnekteki gibi yazarak arkadaşlarınıza sorunuz.

Minarede ses
Ölümsüz nefes
Haydi
Namaza herkes

Ezan

.....
.....
.....
.....

.....

.....
.....
.....
.....

.....

Din yazılı edebiyatımızı etkilediği gibi sözlü edebiyatımızı da etkilemiştir. Sözlü edebiyat ürünü olan atasözü, deyim, masal, destan, ağıt, deyiş gibi türlerde dinin izlerini görmek mümkündür. Toplumda yaygın olarak kullanılan bu sözlü ürünlerde inanç esaslarından ibadete, ahlaktan peygamber kıssalarına kadar pek çok dinî öge bulunmaktadır.

Yazalım

Örnekteki gibi dinî ifadelerin yer aldığı atasözü ve deyimleri araştırarak boş alanlara yazınız.

Atasözleri

Allah dağına göre kar verir.

1

Deyimler

cennete çevirmek

2

3

4

Etkinlik-7

40 dk.

Adı	Edebiyatımızda Dinin İzleri
Amaç	Edebiyatımızda dinin izlerini yorumlayabilme
Ön Hazırlık	Edebiyatımızda mevlit, münacat, naat ve tevhit türlerine ait örnekler bulunuz.

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde dört gruba ayrılıңыз.
- Bulduğunuz mevlit, münacat, naat ve tevhit örneklerini grup arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Paylaşımlarınızı sınıflandırarak bulduğunuz eserlerin isimlerini aşağıdaki kutulara yazınız.
- Aranızdan grup sözcüsü seçerek yaptığınız sınıflandırmayı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Mevlit	Münacat	Naat	Tevhit

Değerlendirme

- Hz. Muhammed'le (sav) ilgili yazılan şiirleri kutusuna yazdım.
- Allah'a (cc) yakarış ve dua ifadeleri içeren eserleri kutusuna yazdım.
- Hz. Peygamber'in doğumunu anlatan eserleri kutusuna yazdım.
- Allah'ın (cc) varlığı ve birliğini anlatan eserleri kutusuna yazdım.

Oyun Oynayalım

Bilin Bakalım

- Kandil
- Doğum
- Peygamber

Mevlit

Bilin Bakalım

- Ramazan
- Kurban
- Şeker

Bayram

Bilin Bakalım

- Övgü
- Şiir
- Peygamber

Naat

- Örnek olarak verilen “Bilin Bakalım” kartlarını inceleyiniz.
- Karekodla verilen “Bilin Bakalım Kartları”nı öğretmeninizin rehberliğinde paylaşınız.
- Aklınızda tuttuğunuz üç kelimeyi kullanmadan alttaki hedef kavramı arkadaşlarınıza anlatınız.

Bilin Bakalım Kartları

Kontrol Noktası

Aşağıda verilen kavramlar hakkında öğrendiklerinizi boş bırakılan alanlara yazınız.

Mevlit	
Münacat	
Naat	
Tevhit	

5.3. MUSİKİMİZDE DİNİN İZLERİ

Konuya Başlarken

- Dinî ifadeler içeren musiki türlerinden hangilerini biliyorsunuz? Bilgilerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Karekodla verilen “Ezan” videosunu izleyiniz.
- Günlük hayatta ezanı duyduğunuzda neler hissettiğinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Kültürümüzde, ezan sesi duyulduğunda neler yapıldığını anlatınız.

Ezan

Musiki ya da günümüzdeki ismiyle müzik, kulağa hoş gelen sesler dizisidir.²³ Geçmişten bugüne insanlar duygu ve düşüncelerini belli bir uyum içinde müzik ile ifade etmişlerdir. Yazılan ve notalara dökülen eserler toplumun ortak duygularını harekete geçirir. Bu yönüyle musikinin birleştirici bir rolü vardır.

Musiki; insanları dinlendirir, rahatlatır ve eğlendirir. İslam’a göre insanların ölçülü şekilde eğlenmelerinde bir sakınca yoktur. İnsanları huzur ve mutluluğa götürmeyi amaçlayan İslam, bu amaçlara ulaşmak için bazı durumlarda musikiden yararlanır.

sela

Müslümanlara dinî açıdan önemli gün ve geceleri hatırlatmak, kılınacak cenaze namazını haber vermek amacıyla minarelerde okunan duadır.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Ezan

Namaz vakitlerinin geldiğini Müslümanlara duyurmak için okunan ve sözleri Hz. Peygamber’in sünneti ile belirlenen namaza çağrı sözleridir.²⁴

Kamet

Farz namazların hemen öncesinde “Hayye ale’l-felâh” ifadesinin ardına “Namaz başlamak üzeredir.” anlamına gelen “Kad kâmeti’s salâh” ifadesinin ezana eklenerek okunmasıdır.

Salavat

Hız. Peygamber’e selam ve dua etmek anlamına gelen sözlerdir. Salavatlar bestelenmiş hâliyle camilerde hep bir ağızdan söylenir.

İlahi

Dinî düşünce ve duyguları içeren, Allah’ı (cc) övme ve O’na dua etme amacıyla yazılıp bestelenen şiirlerdir.

“Sevgili Peygamberim” adlı ilahi e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Görsel 5.19: İtî (temsili), İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Şair, hattat, bestekâr ve ses sanatçısı olan B. Mustafa İtî çok yönlü bir insandır. (Özcan, "İtrî Efendi, Buhûrîzâde", 19/220-221)

Namaz Müslümanlar için en önemli ibadetlerden biridir. Namaza çağrı **ezan** ile yapılır. Ezanı ilk kez okuyan Bilal Habeşî'den beri bu çağrı günde beş vakit camilerden yükselir. Kültürümüzde her vaktin ezanı farklı makamlarda okunur. Ayrıca camilerde sela, tekbir, kamet ve salavatlar da çeşitli makamlarda seslendirilir. Güzel sesle icra edilen bu eserler dinleyenlere huzur verir.

Musiki geleneğimizde çok önemli bestekârlar ve seslendirme sanatçıları yetişmiştir. Tekbir, klasik Türk musikisinin en önemli bestekârlarından biri olan Buhurizade Mustafa İtî Efendi tarafından bestelenmiştir (Görsel 5.19). Mevlitlerde, önemli gün ve gecelerde İtî'nin bestesiyle hep bir ağızdan tekbir okunur.

Etkinlik-8

⌚ 40 dk.

Adı	Paylaşıyorum
Amaç	Musikimizde dinin izlerini özetleyebilme
Ön Hazırlık	Güvenilir dijital kaynaklardan yararlanarak dinî musiki örnekleri bulunuz.

Yönerge

- Bulduğunuz dinî musiki örneklerini öğretmeniniz rehberliğinde arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Dinlediğiniz musiki örneklerini sınıflandırarak eserlerin isimlerini uygun kutucuklara yazınız.

Ezan	Kamet	Salavat	İlahi
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			

Değerlendirme

Ezan, kamet, salavat ve ilahiye birbirinden ayıran temel farklar nelerdir? Görüşlerinizi kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

Kur'an-ı Kerim, çeşitli makamlarda okunabilen ve bu bağlamda musiki yönü olan kutsal bir kitaptır. Ülkemizde cami, okul ve kurslarda Kur'an-ı Kerim ve ezanı güzel okuma yarışmaları düzenlenmektedir (Görsel 5.20). Güzel sesleriyle Kur'an-ı Kerim ve ezan okuyanlar toplumumuz tarafından ilgiyle takip edilmektedir. Bu yarışmalar duygu dünyamızı zenginleştiren güzel ortamlar oluşturarak beraberliğin pekişmesine katkıda bulunmaktadır.

İslam, Türk sanat ve Türk halk müziğini de etkilemiştir. Özellikle musiki eserlerde çokça yer alan Allah (cc), Hak, Yaradan, cennet, kader gibi dinî ifadeler bunu kanıtlar niteliktedir.

Görsel 5.20: Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda kız ve erkek kategorisinde Kur'an-ı Kerim'i güzel okuma yarışmaları düzenlenmektedir.

Okuyalım

DİNLE SANA BİR SÖZÜM VAR

Dinle, sana bir sözüm var:

Kimseyi hor görme kardaş!

Kim nasıldır, Allah bilir

Kötüleyip yerme kardaş!

Tek hâkimdir; ulu gani

Bir yaratmış seni, beni

Veren alır, tatlı canı

Ötesini sorma kardaş!

Gönül bilmeyenler çoktur

Bilmeyende, gönül yoktur

Bilmiş ol ki, gönül Hak'tır

Sakın ol ha, kırma kardaş!

(...)

Neşet Ertaş

Etkinlik-9

🕒 40 dk.

Adı	Dinin İzleri Her Yerde
Amaç	Geleneğimizde, edebiyatımızda ve musikimizde dinin izlerini özetleyebilme

Yönerge

- Aşağıdaki günlüğü okuyarak metinde geçen dinî kavram ve söz öbeklerini işaretleyiniz.

Dün çok yoğun geçti. Annem umreden döndüğü için evimizde büyük bir mutluluk vardı. Komşu ve akrabalarımızı mevlide davet ettik. Evimiz, misafirlerle tıklım tıklım doldu. Ablam güzel sesiyle Kur'an-ı Kerim, mevlithan da Süleyman Çelebi'nin mevlidini okudu. Hep beraber dua ettik ve ardından annem umre hatıralarını anlattı. Misafirlardan biri bu hatıralardan etkilenerek ilahi söyledi. Misafirlere daha önceden hazırladığımız hurma ve zemzemi ikram ettik. Mevlidin sonunda konuklara annemin umreden getirdiği seccade, tespih, güzel kokulu esanslar ve çeşitli oyuncaklar hediye ettik.

- Tespit ettiğiniz dinî kavram ve ifadeleri tablodaki uygun alanlara sınıflandırınız.

Geleneğimizde Dinin İzleri	
Edebiyatımızda Dinin İzleri	
Musikimizde Dinin İzleri	

- Tabloya yazdıklarınızı öğretmeninizin rehberliğinde kontrol ediniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Geleneğimizde, edebiyatımızda ve musikimizde dinin önemini arkadaşlarınızla tartışınız.

Değerlendirme

Geleneğimizde, edebiyatımızda ve musikimizde dinin izleriyle ilgili öğrendiklerinizi özetleyerek yazınız.

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Aşağıdaki kutucuklarda yer alan kavramları anlamlarına uygun olarak cümle içinde kullanınız.

Ezan

.....

.....

.....

Kamet

.....

.....

.....

İlahi

.....

.....

.....

Salavat

.....

.....

.....

Farklı Kaydet

Bu ünite de öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca not ediniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Performans Görevi

Görev	Geleneğimizde dinin izlerini yansıtan kısa video çekme
Amaç	Geleneğimizde dinin izlerini özetleyebilme
Araç	Kamera özelliği olan cihaz, kalem ve kâğıt
Ürün	Video
Süre	Hazırlık: 2 hafta Sunu: 2 saat

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde üç gruba ayrılınız.
- Yaygın geleneklerimiz, edebiyatımız ve musikimizde dinin izleri konularından birini grubunuz için seçiniz.
- Grup arkadaşlarınız arasında görev dağılımı yapınız.
- Konunuza uygun video içeriğini belirleyiniz.
- Video taslağınızı öğretmeninize gösteriniz.
- Gerekli düzenlemeleri yaparak videoyu çekiniz.
- Çektiğiniz videoyu sınıfta öğretmeniniz ve arkadaşlarınıza izletiniz.

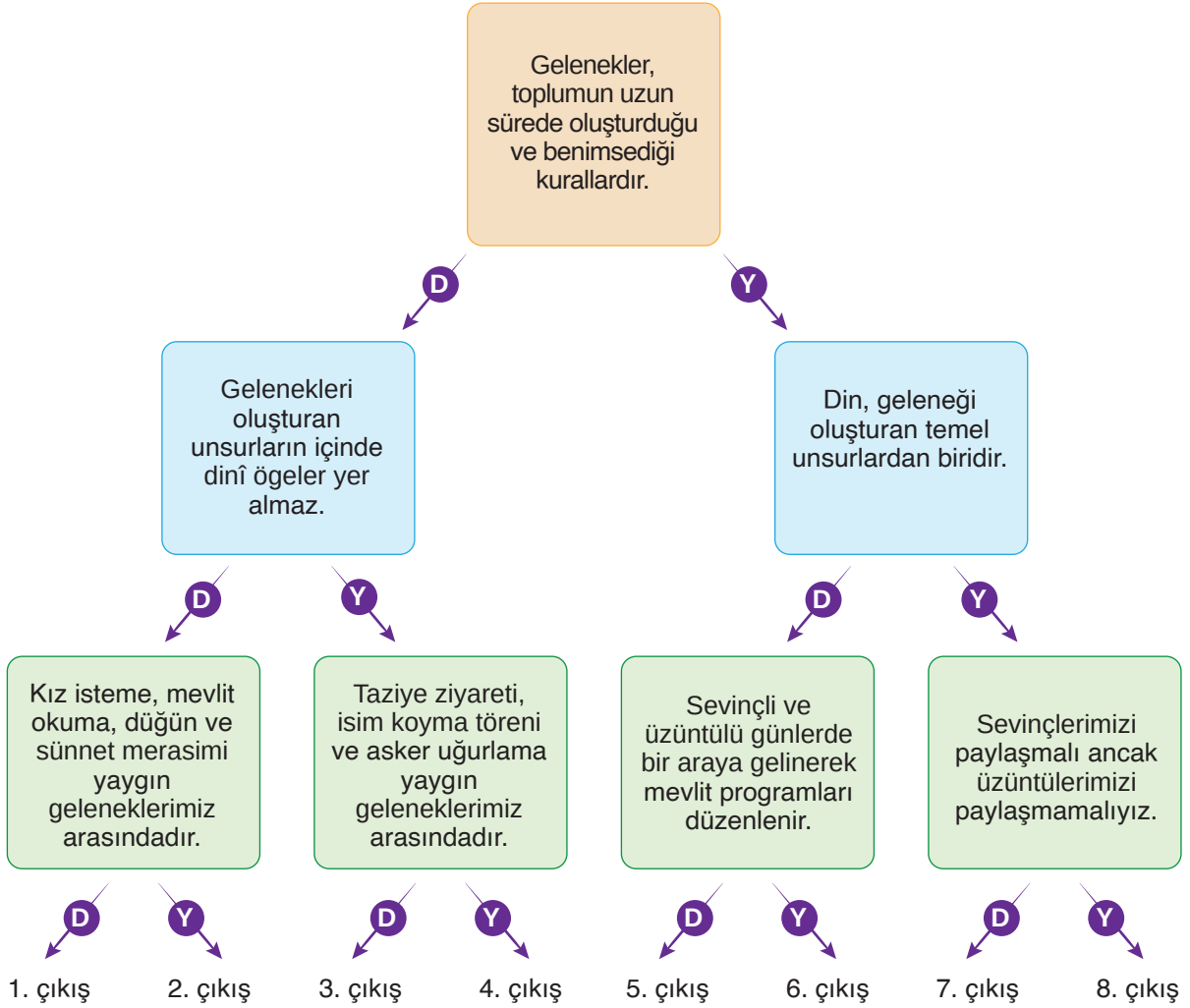
Değerlendirme

Çalışmanız dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir. Görev sonrasında grubunuzu değerlendirmek için grup değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve grup değerlendirme formu kitabın sonunda yer almaktadır.

5. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A) Aşağıdaki cümlelerin doğruluğunu “D” ve yanlışlığını “Y” belirleyerek yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

1.

B) Âdetler ve onların yapıldığı zamanları eşleştiriniz.

2.		Diş kirası verilir.
3.		Minarelere mahya asılır.
4.		Komşulara aşure dağıtılır.
5.		Aile büyüklerinin eli öpülür.
6.		Vefat eden için Allah'tan rahmet dilenir.

a.	Muharrem ayında
b.	Taziye ziyaretlerinde
c.	Asker uğurlamalarında
ç.	Bayram günlerinde
d.	Kandil gecelerinde
e.	İftar davetlerinde
f.	Ramazan ayında

C) Aşağıdaki kutucuklarda geleneğimizdeki dinî motiflerle ilgili kavramlar yer almaktadır. Size yöneltilen soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı harfi birden fazla cevap için kullanabilirsiniz.

a	aşure	b	diş kirası	c	ezan	ç	ilahi	d	mahya	e	mevlit
f	münacat	g	naat	ğ	ramazan	h	recep	ı	şaban	i	zimem

7. Geleneğimizde “üç aylar” olarak bilinen ve manevi duyguların yoğun olarak yaşandığı aylar hangileridir?

8. Hangisi geçmişte mahalle bakkallarının veresiye defterine verilen isimdir?

9. Hangisi muharrem ayının onuncu gününe verilen isimdir?

10. Ramazan ayı ve oruç gelenekleriyle ilgili kavramlar hangileridir?

11. Edebiyatımızda dinin izlerini içeren kavramlar hangileridir?

12. Hangisi Hz. Muhammed'in (sav) doğumunu ve hayatından bazı kesitleri anlatan eserlere verilen isimdir?

13. Musikimizde dinin izlerini içeren kavramlar hangileridir?

14. Hangisi namaz için yapılan çağrıya verilen isimdir?

Ç) Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

15. Yaygın geleneklerimiz ve din arasındaki ilişkiyi örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

16. “Bir arkadaşınızın öğle aralarında yemek getirmediğini fark ettiniz.”

Yardımlaşma geleneğimizden hareketle bu sorunu nasıl çözerdiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

17. Edebî eserlerde dinin etkisini örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

18. Aşağıdaki örnekte olduğu gibi musikimizde dinin etkilerini gösteren üç ifade yazınız.

“Kadir Mevla’m senden bir dileğim var.”

-
-
-

D) Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

19. Aşağıdakilerden hangisi Vesiletü’n-Necat adlı eserin yazarıdır?

- A) Buhurizade Mustafa Itri Efendi
- B) Arif Nihat Asya
- C) Hoca Ahmet Yesevi
- D) Süleyman Çelebi

20.

Cümle canlı hep topraktan
Var olmuşuz emir Hakk'tan
Rahmet dile sen Allah'tan
Tükenmez rahmet deryası

Halk ozanı Âşık Veysel Şatıroğlu'nun bir dörtlüğü verilmiştir. Âşık Veysel'in eserleri incelendiğinde Allah, Hak, Yaradan, Rabbülâlemin, peygamber, kader vb. kavramlara sıkça rastlanmaktadır.

Buna göre Âşık Veysel ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine doğrudan ulaşılabilir?

- A) Dini, türkülerle anlatmak istemiştir.
- B) Eserlerinde ayet ve hadislere yer vermiştir.
- C) Eserlerinde dinin izleri açıkça görülmektedir.
- D) Şiirlerini farklı kültürlerden beslenerek yazmıştır.

21. Aşağıdakilerin hangisi örf ve âdetlerde dinin izlerine örnek değildir?

- A) Bebeğin dua ile beşiğe yatırılması
- B) Bebeği dünyaya gelen bir ailenin mevlit okutması
- C) Askere gidecek gençlerin dua ve tekbirlerle uğurlanması
- D) Olması istenen bir şey için dilek ağacına bez bağlanması

22. Ezan, her namaz vakti farklı makamlarda okunur. Örneğin sabah ezanının saba makamında, akşam ezanının ise segâh makamında okunması gelenek hâline gelmiştir.

Bu durum din ile aşağıdakilerden hangisi arasındaki etkileşimin göstergesidir?

- A) Müzik
- B) Mimari
- C) Edebiyat
- D) Eğitim

23. Furkan, din kültürü ve ahlak bilgisi dersi için hazırladığı sunuda aşağıdaki bilgilere yer vermiştir.

İslam'ın etkisiyle dilimize yerleşmiş Allah (cc), cennet, ezan, dua, namaz, sevap gibi kelimeler günlük konuşmalarda sıkça kullanılır. Bu gibi dinî ifadeler aynı zamanda deyim ve atasözlerinde de yer alır.

Furkan sunusunda hangi atasözüne yer vermelidir?

- A) Bin bilsen de bir bilene danış.
- B) Damlaya damlaya göl olur.
- C) Zahmetsiz rahmet olmaz.
- D) İşleyen demir pas tutmaz.

E) Bulmacada yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya, soldan sağa, sağdan sola ve çapraz şekilde kelimeler yer almaktadır. Bulduğunuz kelimeleri bulmaca üzerinde renkli kalemle işaretleyiniz.

S	A	L	A	V	A	T	C	S	E
E	V	İ	R	T	İ	A	K	Z	F
P	P	M	A	H	Y	A	A	N	Z
Ş	V	E	K	K	A	N	M	Z	B
A	R	V	T	İ	H	V	E	T	E
G	E	L	E	N	E	K	T	İ	N
F	Z	İ	Y	A	R	E	T	R	M
O	İ	T	İ	L	A	H	İ	R	R
D	T	A	Z	İ	Y	E	H	T	P
İ	A	G	Ş	V	N	J	L	Ş	Y

EZAN
İTRİ
NAAT

İLAHİ
KAMET
MAHYA

MEVLİT
TAZİYE
TEVHİT

GELENEK
SALAVAT
ZİYARET

"5. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

5. Ünite Sonnotlar

- 1 *Güncel Türkçe Sözlük*, “kültür”.
- 2 bk. Sürmeli vd., “örf”, 293.
- 3 bk. Sürmeli vd., “âdet”, 5.
- 4 bk. Sürmeli vd., “taziye”, 353.
- 5 bk. Bozkurt, “Kandil”, 24/300-301.
- 6 Bakara suresi 271. ayet.
- 7 *Güncel Türkçe Sözlük*, “sadaka taşı”.
- 8 Yeğin vd., “zimem”, 1074.
- 9 bk. Sürmeli vd., “vakıf”, 377.
- 10 bk. Bakara suresi 148. ayet.
- 11 Buhârî, “Cihâd”, 86.
- 12 bk. Algül, “Fedek”, 12/294-295.
- 13 bk. Çam - Akçatepe, *İlginç Vakıflar*, 7.
- 14 bk. Yavuz, “Âşûrâ”, 4/24-26.
- 15 bk. İbn. Mâce, “Sıyam”, 24.
- 16 Apaydın vd., *İlmihal*, 386.
- 17 bk. Yavuz, “Âşûrâ”, 4/24-26.
- 18 bk. Ahzab suresi 21. ayet.
- 19 bk. Ahzab suresi 56. ayet.
- 20 bk. Öz, “Ehlibeyt”, 10/498-501.
- 21 bk. Macit, “Münâcât”, 31/562-564.
- 22 *Güncel Türkçe Sözlük*, “naat”.
- 23 bk. Akalın vd., “musiki”, 1713.
- 24 Sürmeli vd., “ezan”, 83.

Performans Görevi Dereceli Puanlama Anahtarı

Ölçütler	Çok İyi (3)	İyi (2)	Geliştirilmeli (1)	Seviye	Dönütler
Araştırma ve Görüş Alma	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmıştır.	Konuyla ilgili araştırmalarda eksiklikler bulunmaktadır.	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmamıştır.		
Düzenleme	Kaynaklardan toplanan bilgiler, kendi ifadeleriyle ve yorum da katılarak sistemli bir şekilde bir araya getirilmiştir.	Kaynaklardan toplanan bilgiler kendi ifadeleriyle bağlanmış ve bilgilere kısmen yorum katılmıştır.	Kaynaklardan toplanan bilgiler, kendi ifadeleriyle ve yorum da katılarak sistemli bir şekilde bir araya getirilmemiştir.		
İçerik	Konu tüm yönleriyle ifade edilmiş.	Konu kısmen ifade edilmiş.	Konu yeterince ifade edilememiş.		
Raporlaştırma	Performans görevi ürünü tam olarak hazırlanmış. Araştırma sonuçları ürüne tam olarak yansıtılmış.	Performans görevi ürünüde kısmen eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne kısmen yansıtılmış.	Performans görevi ürünüde çok eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne yansıtılmamış.		

Öz Değerlendirme Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı :

Numarası :

Sınıfı :

Sevgili Öğrenciler,
Aşağıda verilen ifadeler performans ödevi konusunda kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. Bu formu doldurarak kendinizi değerlendiriniz ve uygun seçeneği "X" ile işaretleyiniz. Tüm ifadeleri işaretlemeyi unutmayınız.

	EVET	KISMEN	HAYIR
1. Çalışmayı yapmadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2. Çalışma boyunca ilgili ve istekliydim.			
3. Çalışmamı hazırlarken geçmiş bilgilerimden faydalandım.			
4. Çalışmanın bütününe kendim yaptım.			
5. Çalışmam sırasında yeni bilgiler öğrendim.			

Aşağıdaki soruları çalışmayla ilgili görüşlerinizi dikkate alarak cevaplayınız.

1. Çalışma sırasında şu bilgileri öğrendim:

.....

2. Çalışma sırasında şu noktalarda zorlandım:

.....

3. Benzer bir çalışma yapacağım zaman daha iyi bir çalışma yürütmek için notlarım:

.....

Öğretmenin Yorumu

.....

Grup Değerlendirme Formu

Grubun Adı :

Sınıfı :

Yönerge : Grup değerlendirme formunu doldurunuz.

Beceriler	Dereceler		
	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Grup üyeleri birbiriyle yardımlaştı.			
Grup üyeleri birbirinin düşüncelerini dinledi.			
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol aldı.			
Grubun her üyesi birbiriyle etkileşim içerisinde tartıştı.			
Grup üyeleri ulaştıkları sonucu birbirine iletti.			
Grup üyeleri bireysel sorumluluklarını yerine getirdi.			
Grup üyeleri birbirinin düşüncelerine ve çabalarına saygı gösterdi.			

Aşağıdaki soruları çalışmayla ilgili görüşlerinizi dikkate alarak cevaplayınız.

Çalışma sırasında şu bilgileri öğrendik:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Çalışma sırasında şu noktalarda zorlandık:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bir sonraki çalışma için deneyim notlarımız:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Öğretmenin Yorumu

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SÖZLÜK

A-B

adil: Adaletli, adalet sahibi, doğru, hak tanır, hukuka saygılı, insafli.

akçe: Eskiden kullanılan küçük gümüş para.

âlem: Yeryüzü ve gökyüzündeki bütün nesnelerin oluşturduğu evren; gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar, kâinat, dünya, cihan, yer yuvarlağı.

amel: Dinin buyruklarını yerine getirmek için yapılan iş, fiil veya hareket.

ashap: Sahabe, Hz. Muhammed'i (sav) görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar.

batıl: Yok olup giden, gerçek ve doğru olmayan, esassız, boş şey, boşa giden, hükümsüz, gerçeğe aykırı, hikmetsiz, temelsiz, devamsız.

bencillik: Yalnız kendini düşünme, kendi çıkarlarını herkesinkinden üstün tutma durumu.

bereket: Nimet, bağış, bolluk. Allah'ın (cc) karşılıksız vermesi.

bilinç: İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği, şuur.

boyut: Soyut kavramların ele alınan farklı yönlerinden her biri.

C-Ç-D-E

Cebrail: Allah (cc) tarafından peygamberlere vahiy iletmekle görevlendirilmiş melek.

deyiş: Halk şiiiri.

empati: Aynı duyguları paylaşma; duygudaşlık.

er: Erkek, eril kişi.

esenlik: Esen olma durumu, sağlık, afiyet, sıhhat, selamet.

F-G-Ğ-H

fıkıh: İslam'ın ibadet ve hukuk ilmi.

hak: Gerçek, doğru, gerçeğe uygun.

hamt: Nimetlerin, güzelliklerin kaynağı ve sahibi olan Allah'ı (cc) övgü ve yüceltme sözleriyle anma.

hatim: Kur'an-ı Kerim'in tamamını okuma.

hattat: Güzel yazı yazan ve öğreten sanatkar.

Hicaz: Arabistan Yarımadası'nda Kızıldeniz'in doğu sahili boyunca uzanan, Mekke ve Medine ile hac ve umre yapacakların ihrama girecekleri yerleri de içine alan coğrafi bölge.

hidayet: Allah'ın (cc), insanlara kendi yolunda gidebilecek akıl, düşünme, öğrenme, hatırlama gibi yetenekler vermesi ve insanların da bunları kullanarak doğru yolu bulması.

hikmet: Bilgelik, felsefe, Allah'ı (cc) gereği gibi bilme bilgisi.

hitabet sanatı: Güçlü, güzel ve etkileyici konuşma.

Hristiyan: Hz. İsa'nın peygamberi olduğu ilahi din.

I-İ-J

icabet: Bir çağrıyı yerine getirme, bir çağrıya gitme.

iffet: Helal ve güzel olmayan söz ve davranışlardan sakınma.

ihbar: Suçlu saydığı birini veya suç saydığı bir olayı yetkili makama gizlice bildirme, ele verme.

ilke: Temel düşünce, temel inanç.

ilmihâl: İnanç, ibadet, ahlak, sosyal ve ekonomik hayatla ilgili dinî bilgiler kitabı.

inşa etmek: Kurmak, yapmak.

İsrailoğulları: Hz. Yakub'un soyundan gelenlere verilen isim.

K-L

kabile: Aynı atadan gelen birbirlerine kan bağı ile bağlı insan toplulukları.

kabristan: Mezarların bulunduğu yer.

kavim: Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.

kefare: Dinin belirli yasaklarının ihlali durumunda yapılması istenen mali veya bedenî ibadet.

kelam: İslam'ın inanç esaslarını konu edinen ilim.

kıssa: Kur'an-ı Kerim'deki geçmiş peygamberler ve milletlerle ilgili ibretli ve tarihi olaylar.

kibir: Kişinin, yaratılış amacını ve varlığının özünü kavrayamayarak kendini büyük görüp başkalarını küçük görmesi.

kitle: Bir yerde toplanmış, bir araya gelmiş insan topluluğu.

kutsal: Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken; kutsî, mukaddes, mübarek.

lütuf: İyilik etme, iyi ve güzel davranma, güzel yapma, bağışlama, bağışta bulunma, ikram etme.

M-N-O

mabet: İçinde ibadet edilen yapı; tapınak, ibadethane.

mahremiyet: Gizli olma durumu, gizlilik.

makam: Klasik Türk müziğinde bir müzik parçası veya şarkının işleniş biçimi.

manevi: Gözle görülüp elle tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, inançla ilgili.

mâni: Genellikle birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk şiiri.

meal: Kur'an ayetlerinin tam karşılıkları başka dillere aktarılmadığından ayette anlatılmak istenilen kelimesi kelimesine değil de biraz eksiği ile başka bir dile çevirme, yakın anlamlar verme.

merasim: Anma, kutlama, nişan, evlenme, ölüm gibi sebeplerle yapılan toplantı, tören.

mesaj: Yazı veya sözle anlatılması amaçlanan duygu, düşünce.

muharrem ayı: Hz. Peygamber'in hicretini esas alan ay takviminin birinci ayı.

muhatap: Kendisine söz söylenen, kendisiyle konuşulan kimse.

mümin: İnanan, iman eden, gönülden bağlanan, güven veren, güvene kavuşturan kimse.

netice: Bir olayın doğurduğu başka bir olay veya durum.

nimet: Allah'ın (cc) kullarına verdiği her çeşit iyilik. Yaşamak için gerekli her şey.

niyet: Kişinin yapacağı ibadetlerin geçerli olabilmesi için hangi ibadeti yapacağına kalben karar vererek bütün ibadetlerinde Allah'ın (cc) rızasını kastedip ona yönelmesi.

Ö-P-R

öksüz: Annesi ya da hem annesi hem babası ölmüş çocuk.

pak: Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan; arı.

panayır: Alıcı ve satıcıların ticaret için belli zamanlarda toplandıkları halka açık alanlar.

Rab: Yaratan ve yarattıklarını başıboş bırakmayıp terbiye eden, Allah (cc).

rahmet: Birinin suçunu bağışlama, affetme, merhamet etme.

rehber: Birinin doğruyu bulmasına yardımcı olan, yol gösteren.

rızık: Allah'ın (cc) herkes için takdir ettiği yenilen, içilen, giyilen, maddi ve manevi yararlanılan nimet.

rivayet: Bir olay, bir haber veya sözü nakletme.

rol: Bir kişiliği canlandıran oyuncunun söylemesi ve yapması gereken hareketlerin genel adı.

S-Ş

seferber: Bir iş, bir amaç için bütün olanaklarıyla harekete geçme.

sevap: Kişinin iman, ibadet, ahlak ve tüm güzel davranışlarının karşılığı olarak Allah (cc) tarafından kendisine verilen ödül; mükâfat.

siyer: Hz. Muhammed'in (sav) hayatını inceleyen bilim dalı.

suret: Dış görünüş.

şer: Kötü, kötü iş.

T-U-Ü

tahrif: Bir şeyin aslını bozma; değiştirme.

tefsir: Kur'an-ı Kerim'i yorumlayan ve açıklayan bilim dalı.

teşvik: Bir kimseyi bir şeyi yapma hususunda cesaretlendirme, gayrete getirme.

tutum: Bir olay, bir durum karşısında kişinin takındığı davranış.

unsur: Bir bütünü oluşturan, bütünden ayrıştırıldığında da kendi başına anlam taşıyan parça.

ümme: Bir peygambere inanıp onun yolunu seçen kimselerin tümü.

V-Y-Z

vahiy kâtipleri: Hz. Peygamber'e vahyedi-len ayet ve sureleri, vahyin başlangıcından kesilmesine kadar çeşitli yazı malzemelerine yazan sahabiler.

vasıf: Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik; nitelik.

veresiye: Karşılığı sonra ödenmek üzere yapılan alışveriş.

yetim: Babası ölmüş çocuk.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî. *el-Müsned. nşr.* Ebû Hâcir Muhammed Saîd Besyûnî. Beyrut: y.y., 1405/1985.
- Akalın, Ş. Haluk vd. *Türkçe Sözlük*. Ankara:Türkiye Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Algül, Hüseyin. "Fedek". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/294-295. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Apaydın, Yunus vd. *İlmihal İman ve İbadetler*. İstanbul: İSAM, 2000.
- Avcı, Casim - İdris, Mevlânâ. *Hiz. Muhammed'in Hayatı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2016.
- Avcı, Casim - Şentürk, Recep. "Kabile". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/30-32. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Aykaç, Mehmet. "Fâtıma bint Esed". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/225. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Bayraktar, Zeki. "Oruç ve Sağlık". Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. *Vakt-i Şâdi Ramazan Dergisi* (2023), 14-15.
- Bozkurt, Nebi "Kandil". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/300-301. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Bozkurt, Nebi. "Künye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/558-559. Ankara: TDV Yayınları, 2022.
- Bölükbaşı, Dr. Mehmet. "Cahiliye Devrinde Araplarda Sosyal ve İktisadi Hayat". *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 7/13. (2020).
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmi'u's-şâhih*. nşr. Muhammed Züheyr b. Nasr. 8 Cilt. b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 2. Basım.1422/2001.
- Çağrı, Mustafa. "Edep". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/412-414. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Çağrı, Mustafa. "Fîl Sûresi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/69-70. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Çağrı, Mustafa. "Merhamet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/184-185. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Çam, Mevlüt - Akçatepe, Rıdavan E. *İlginc Vakıflar*. Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2020.
- Çubukcu, Asri. "Halîme". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/338. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
- Derin, İsmail. *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*. ed. Dr.Fatih Kurt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2019.
- DîA. "Diş Kırısı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 9/375. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Dönmez, İbrahim Kâfi. "Oruç". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/421. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Ebû Dâvûd, Süleyman bin Eş'as es- Sicistanî. *es-Sünen*. Beyrut: Darü'l-kütübi'l-ilmîyye, 1988.
- Efendioğlu, Mehmet. "Selâm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/342-343. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Emre, Yunus. *Yunus Emre Divanı'ndan Seçmeler*, Anonim Yayıncılık, t.y.
- Erkal, Mehmet vd. *İlmihal İman ve İbadetler*. İstanbul: İSAM, 2000.
- Fâkihî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İshâk b. Abbâs. *Ahbâru Mekke fî kadîmi'd dehr ve hadîsih*. Mekke, 1986.
- Fayda, Mustafa. "Muhammed". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30/406-421. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Fayda, Mustafa "Fil Vak'ası". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/ 70-71. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Fayda, Mustafa. "Cahiliye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 7/17-19. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

- Fiğlalı, Ethem Ruhi. "Ebû Tâlib". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/237-238. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Gazioğlu, Ahmet C. "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/516-519. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Günay, Hacı Mehmet. "Ramazan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/433. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Hamîdullah, Muhammed. "Hilfû'l-Fudûl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/31-32. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Hişam, İbn-i Hz. *Muhammed'in Hayatı (Es-Siret'ün-Nebeviyye)*. çev. İzzet Hasan - Neşet Çağatay. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1971.
- İbn Mâce, Muhammed. *es-Sünen*. Beyrut: Darü İbni'l-Heysem, 2003.
- Kandemir, M. Yaşar. "Muhammed (II. Şahsiyeti)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30/421-426. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Karagöz, İsmail – Altuntaş, Halil. *Oruç İlimihali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2013.
- Koçak, Muhsin. "Kunut". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/380. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Köksal, M. Asım. *Peygamberler Tarihi*. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*. çev. Hayrettin Karaman vd. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.
- Kur'an-ı Kerim Meâli*. çev. Halil Altuntaş- Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2011.
- Küçükaşçı, Mustafa Sabri. "Zübeyr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/521. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Macit, Muhsin "Münâcât". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/562-564. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. El-Haccâc. *el-Câmi'u's-sahih*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kahire: Matbaatu İsâ el-Bâbî el-Halebî, 1955.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim bin el-Haccac. *Sahih-i Müslim*. nşr. Dâru Tayyibe. Riyad: 2006.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali. *es-Sünen*. nşr. Abdülfettâh Ebû Ğudde. 8 Cilt. Halep: Mek-tebetü'l-matbuât el-İslâmiyye, 1406/1986.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali. *es-Sünenü'l-Kübra*. nşr. Müessesetü'r-Risale, Beyrut: 2001.
- Nesâî, Ebu Abdurrahman, *Sünenü'n-Nesâî*. 8 cilt. Kâhire: el-Mektebetü't-Ticâriyyetü'l-Kübrâ, 1930.
- Öğüt, Mustafa. "Hacerülesved". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 14/432-435. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Öz, Mustafa "Ehlibeyt". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/498-501. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.
- Özafşar, M. Emin vd. *Hadislerle İslam*. Ankara: DİB Yayınları. 2. Basım. 2013.
- Özcan, Nuri "İtrî Efendi, Buhûrîzâde". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/220-221. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Öze, Özkan. *Çocuklar için Peygamberlerin Hayatları*. İstanbul: Uğurböceği Yayınları, 8. Basım, 2019.
- Özgüdenli, Osman Gazi. "Vakfiye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/467-469. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Öztürk, Levent. "Süveybe". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/272-183. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Öztürk, Levent. "Şeyma". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/98-99. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Öztürk, Resul. "İslam Öncesi Arap Toplumunun Tanrı Tasavvuru ve Bu Tasavvurun İslam'ın Tanrı Tasavvuru-na Etkisi Sorunu". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 8/2 (2008), 121-145.

- Parlak, Erol. *Garip Bülbül Neşet Ertaş*. İstanbul: Demos Yayınları, 2013.
- Seyfettin, Ömer. *İlk Namaz*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.
- Sezikli, H.Ahmet. "Abdullah". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/272-273. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Sinaoğlu, Mustafa. "İbadet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/233-235. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Sürmeli, Mehmet vd. *Dinî Terimler Sözlüğü*. ed. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: MEB Yayınları, 2009.
- Şener, Mehmet. "İftar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/518. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Şibli, Mevlânâ. *Büyük İslam Tarihi*, Asr-ı Saadet. çev. Ö. Rıza Doğrul. İstanbul: Toker Matbaası, 1973.
- Şirin, Mustafa Ruhi. *Ninni Bebeğim Ninni*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1990.
- Taberani, Ebu'l-Kasım. *el-Mu'cemu'l-Evsat*. thk. Ebu Muaz Târik, Ebu'l-Fadl Abdulmuhsin. 10 cilt. Kâhire: Dârü'l-Harameyn, 1995.
- Tanrıkulu, Abdülkerim. "Lisan-ı Hal ile Dave". Davet Dili. ed. M. Nurullah Aktaş vd. 432-433. Batman: Mütercim Yayınları, 1. Basım, 2021.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ. *es-Sünen*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir. 5 Cilt. Mısır: 1395/1975.
- Tirmizî, Muhammed b. İsa. *es-Sünen*. Beyrut: Yemame, Basım Yayım, 1997.
- Topaloğlu, Bekir. "Abdullah". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/75-76. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Topaloğlu, Bekir. "Âmine". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/63-64. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2006.
- Yaşar, F. Tunç. "Adab-ı Muaşeret". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/34-36. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Yaşaroğlu, M. Kâmil. "Doğruluk". *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*. 1/335. İstanbul: TÜBİTAK Yayınları, 2021.
- Yavuz, Yusuf Şevki "Âşûrâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 4/24-26. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Peygamber". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/257-262. İstanbul: 2007.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Vahiy". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/443-447. İstanbul: 2012.
- Yeğin, Abdullah vd. *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*. İstanbul: TÜRDAV Basın ve Yayın, 1993.
- Yitik, Ali İhsan. "Oruç", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/414. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Yücel, İrfan. *Peygamberimizin Hayatı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 21. Basım, 2012.

Bu kitapta İSNAD Sonnot Atıf Sistemi'nden yararlanılmıştır.

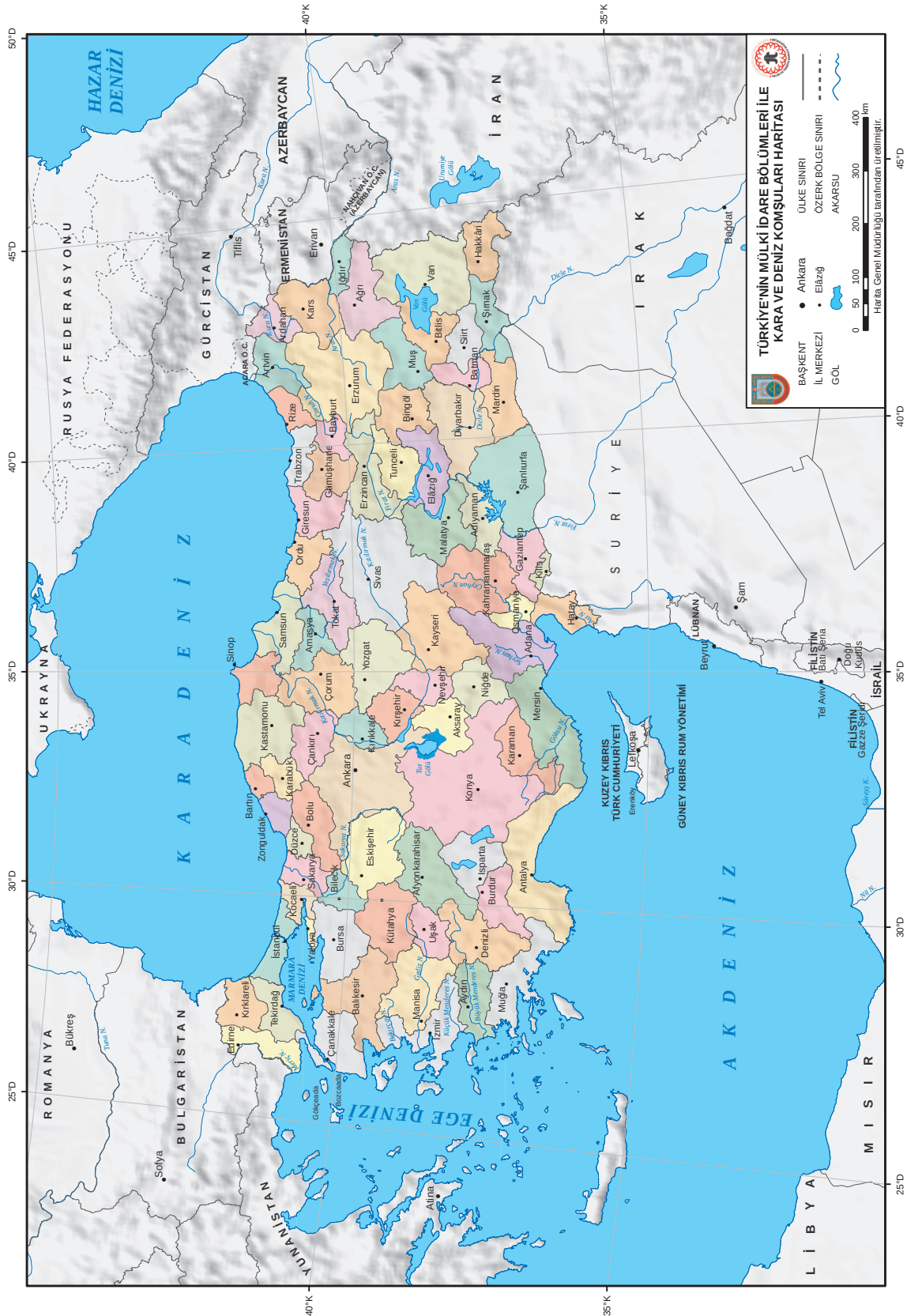

Cevap Anahtarı

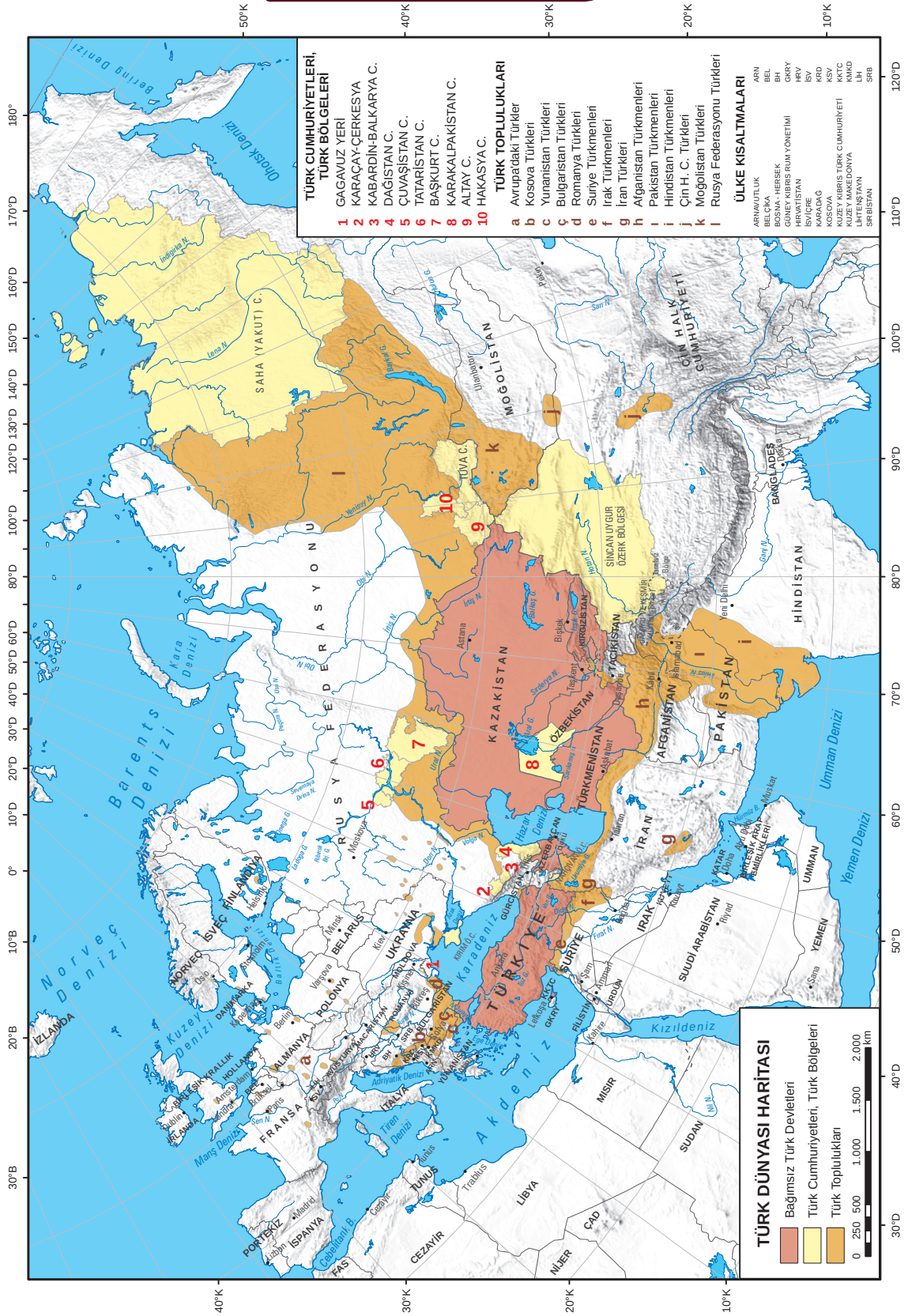

Görsel ve Genel Ağ
Kaynakçası

Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası

Türk Dünyası Haritası

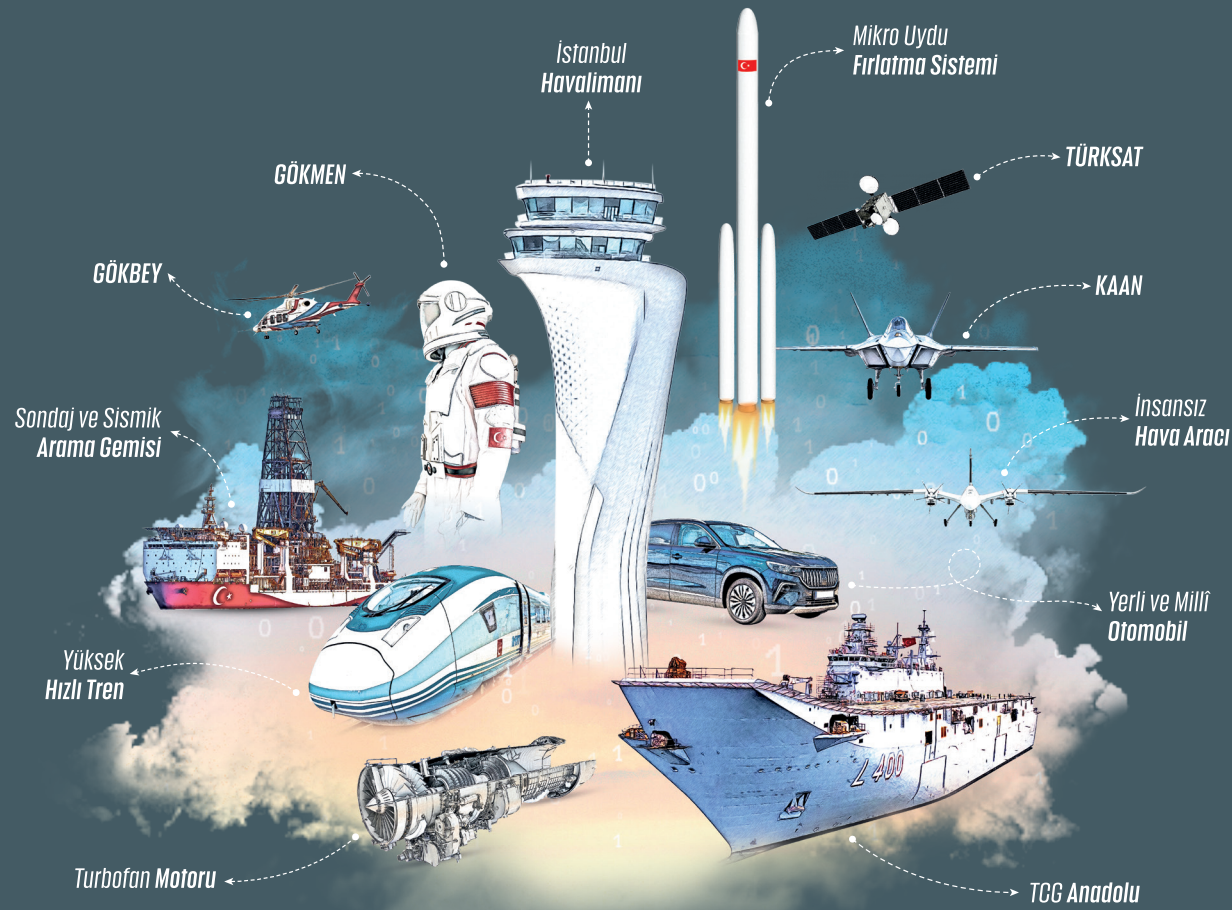
Bu kitaba sığmayan
daha neler var!

Karekodu okut, bu kitapla
ilgili EBA içeriklerine ulaş!

eba
www.eba.gov.tr

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin
İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşınması Zorunlu Değildir.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

DERS KİTABI

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

6. SINIF

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

6. Sınıf

Ders Kitabı

